

Úvod

Hlboko v lesoch utiahnutá dedinka prezrádza dnešnému čitateľovi mnoho zaujímavostí zo svojej viac storočnej minulosti. Spomedzi všetkých jej odkazov za najdôležitejši pokladám jej oddanosť k rodnej zemi, prenášanú na potomkov.

Vo svojej práci som poukázal na tú skutočnosť, že tento krásny kraj obývalo viac národností, ktoré spokojne spolu nažívali počas dlhej historickej doby. Poznanie historického vývoja by malo byť vecou cti a hrdosti každého človeka žijúceho na určitom území, osobitne toho, ktoré považuje za svoje rodisko. Veď hlbšie poznanie miestnych dejín vždy prehľbuje spätosť človeka s rodným krajom, lásku k miestam, kde sa človek narodil, kde žije, kde pracuje a kde vytvára hodnoty.

Dejiny Krnej tvoria most medzi minulosťou, súčasnosťou i budúcnosťou. Mnohí z Vás, ktorí budete listovať v stránkach tejto kroniky, stanete sa svedkami rôznych premien obce. Žili tu ľudia pracovití, ktorí sa od pradávnych čias zaoberali poľnohospodárstvom, chovom dobytka, ovocinárstvom a výrobou dreveného riadu a poľnohospodárskeho náradia. Ľud, ktorý už oddávna obýbal tento kúsok zeme, vtlačil mu pečať svojho génia v dlhom rade generácií, po dlhé stáročia.

Szomszéd András

Obecné symboly

Tvorba erbů má svoje pravidlá a princípy. Rešpektovanie princípu historickosti znamená, že pri tvorbe erbu sa vychádza z najstaršej zachovanej historickej pečate. Historická pečať je východiskový heraldický prameň, ktorý vytvára spojenie medzi minulosťou a prítomnosťou. Obecné pečate u nás začali vznikáť koncom 16. storočia, podľa toho, kedy ktorá obec v minulosti mala pečať s vlastným symbolom. Tak to bolo i v prípade obce Krná. Obyvatelia obce sa zaoberali výrobou drevených kolies a dreveného riadu. Kolárske remeslo bolo ich hlavnou obživou, preto si do svojho obecného symbolu zvolili práve drevené koleso a náradie, s ktorým pri jeho výrobe pracovali a ktoré sa neskôr stali symbolmi každodennej práce a života poddaného ľudu, aby dokumentovali ich postavenie a pracovné zameranie. Dedinskí remeselníci pracovali na nižšej technologickej úrovni a v poddanskej závislosti. Technologické postupy zahrňovali takmer všetky techniky obrábania dreva, najmä strúhanie, kresanie, točenie a ohýbanie. K zariadeniu kolárskej dielne patrila i sekera a výtočkový vrták.

Objav kolesa umožnil Starému svetu konštrukciu voza, ktorý mal široké praktické využitie i v živote poddaného ľudu. Je atribútom sv. Kataríny a sv. Wilgisa z Mohuča, čím sa asi chcel vyzdvihnúť jeho jednoduchý pôvod z remeselníckeho prostredia. Sekera bola dôležitý pracovný nástroj so symbolickým významom, ktorá je i symbolom alebo atribútom sv. Jozefa (stolára). Pred nasadením sa v hlave kolesa vyvítal osobitným výtočkovým vrtákom otvor pre výtočku. Všetky spomenuté symboly sa nachádzajú v odtlačku pečatidla obce Krná.

Odtlačok pečatidla sa nám podarilo získať od kolegov archivárov zo Župného archívu v Salgótarjáne pod signatúrou NML. IV.1.g. Urbárium Korna Helység v zbierke obecných pečatí. Pečatný obraz tvorí deväťspicové koleso sprevádzané po bokoch skloneným vrtákom a sekerou s kruhopisom: SIGLUM. POS. KORNA 17..

Popis druhej pečate, ktorú opísal dňa 27. marca 1863 richtár obce Martin Pavlík znie nasledovne: *V pečati obce Krná je koleso z voza, čo je symbolom zamestnania, s kruhopisom: KORNA HELYSÉG PECSÉTTYE 1861.*

Historická pečať obce

Na základe uvedených poznatkov môžeme konštatovať, že symbol, ktorý používala obec necelé dve storočia, nesie v sebe odkaz predkov „kolárske remeslo“. Je v ňom tá najhlbšia a najkrajšia myšlienka človeka žijúceho práve tu, kde v minulosti a aj donedávna bolo kolárske remeslo hlavným zdrojom obživy. Uvedené údaje nás oprávňujú konštatovať, že symbol, ktorý obec používala je historicky a heraldicky veľmi výstižný. Jeho obnova bola plne opodstatnená a žiadúca.

Po obnovení samosprávy obcí v roku 1990 pocítili obce potrebu prezentovať svoju jedinečnosť prostredníctvom vlastného erbu, pečate a vlajky. Tie obce, ktorým sa zachoval ich historický symbol, mali pri rozhodovaní sa o voľbe svojho symbolu zjednodušenú prácu. Obec Krná mala svoju historickú pečať zachovanú a preto mohla byť graficky prenesená do erbového štítu, ktorého konečnú podobu schválila podľa návrhu Márie Adamovej a grafického zobrazenia Mgr. Izabelly Najpaverovej Heraldická komisia pri Ministerstve vnútra v Bratislave.

obrázok erbu	ERB V súlade s princípmi heraldiky je erb obce Krná v modrom štíte zlaté deväťspicové koleso po bokoch sprevádzané strieborným skloneným vrtákom so zlatou rukoväťou a striebornou sekerou na zlatom porisku.
	PEČAŤ Pečať obce je okrúhla, uprostred s obecným symbolom a kruhopisom <i>OBEK KRNÁ</i> .
	VLAJKA Vlajka obce pozostáva z troch pozdĺžnych pruhov vo farbách modrej (4/9), bielej (1/9) a žltej (4/9). Vlajka má pomer strán 2:3 a ukončená je tromi cípmi, t.j. dvomi zástrihmi, siahajúcimi do tretiny jej listu.

Prírodné pomery

Leží v severnej časti historického Novohradu v nadmorskej výške 320 m. Z okolitých vrchov vyviera rieka **Ipeľ**, do ktorej sa z každej doliny vlievajú všetky väčšie i menšie potoky. Potoky boli hlavným dôvodom pre založenie osád, čoho dôkazom je i tá skutočnosť, že takéto potoky tvorili trasu postupného osídľovania.

Katastrálna výmera obce predstavuje 1402 ha. Počtom obyvateľov je to stredne veľká obec.

Patrili k nej miestne časti: **Neklen , Nový Svet, Osičiny a Závada**.¹ Stred obce sa nachádza vo výške 320 m n.m., ale okolité kopce dosahujú výšku až 1000 m n.m. Dávnejšie ich nazývali vrchmi Krňanskými a Málinskými. František Radványi o nich napísal: „ ... smerom na Málinec a Krnú sa vypínajú vyššie vrchy, ktoré svoje pomenovanie dostali podľa obcí Málinec a Krná. Po slovensky ich volali **Malynske a Krnanske Wrchy**. Do neskorej jari, zriedkavejšie i v letnom období sa na nich belie snehová prikrývka. Takto dávajú na známosť, že bude tuhá zima. Skúsenosti dokazujú, že na vrchoch sneží vtedy, keď v dolinách prší. Za týmto prírodným javom nasleduje rýchla zmena počasia, čo gazdinky donúti k skoršiemu zberu úrody na poliach, ba i v záhradách. Náhlu zmenu počasia zapríčiňujú aj vzdialenejšie vrchy v okolí Detvy.²“ Tieto vrchy ležia v južnej časti veporského Slovenského rudohoria.

¹ *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku*. Zv. 2. Veda. Bratislava 1977 . s. 108

² RADVÁNYI, F.: *Collectanea ad historiam Comitatus de Nograd Codex.sec.XVII*. Kézirat Nagy Iván másolatában. NML. Salgótarján. Kézirattár. 4-5.p.

Osídlenie bolo uskutočnené v úzkej doline po oboch stranách hornej časti potoka Krná. Lesná hneдозem je dôkazom toho, že chotár obce kedysi pokrývali lesy. Časť chotára tvorí veľmi strmý svah pokrytý lesmi alebo lesnými pastvinami. Menej strmé svahy sú v juhozápadnej časti chotára, v doline v rozširujúcej sa časti potoka. Na získanie ornej pôdy, počas dlhých stáročí postupne vyklčovali lesy. Lesy tohto osídlenia sú bohaté na bukové stromy. Rastú tu rôzne druhy stromov ako sú dub, buk, na chladnejších a vlhkejších miestach hrab. Na južných svahoch rastú biele a čierne osiky. Na brehoch potoka a na výmoľoch rastú vrbý, javor a osiky.

O okolitých lesoch a v nich žijúcom zverstve napísal už spomenutý František Radványi nasledovne: „*Lesom príroda nič neodoprela, ani na množstve, ani na veľkosti, ani na pastvinách...*“

Lesy sú veľmi bohaté na lovnú zver. Žijú tu jelene, srny a dodnes je možné vidieť aj medvede. O faune máľinských a krňanských lesov napísal notár tejto župy takto: „*Nechýbajú tu ani poľovné revíry, ktoré prinášajú veľa osohu i radosti. Nájdeme tu i menšie druhy lesných zvierat*“. Dôsledkom častých poľovačiek armádnych dôstojníkov bol veľký pokles poľovnej zvery. Potom takto pokračoval: „*Kedysi bolo vidieť medvede, diviaky a jelene v celých skupinách, obzvlášť na rôznych miestach, kde rástli žalude. Nakoľko boli srnky a zajace v prírode premnožené, mohli ich voľne loviť i sedliaci. Nechýbali tu ani drozdy, jarabice, škorce, bažanty a jariabky...*“

Obec očami súčasníka

V rukopise, alebo tlačou vydané práce zaoberajúce sa históriou Novohradskej župy a jej obcami, vydané začiatkom XVIII. stor. udávajú o obci Krná rôzne údaje.

Túto stať začneme už spomínaným **Františkom Radványim**, ktorý bol v rokoch 1710-1716 notárom Novohradskej župy. Zo zanechaného rukopisu sa o osídlení **KORNA, po slovensky KRNA** dozvedáme:³ „*Krna leží na hranici bývalej Novohradskej a Gemer-Malohontskej župy. Pripomína viac obydlie medveďov, ako ľudí. Smerom od Hontianskej župy, v úzkej doline osídlenia často prebieha zápas človeka s medveďom, no nie tak, že medveďa ihneď zabili, ale najprv s ním mužne zápasili a až potom ho zabili. Aj v susedných obciach nájdeme veľa ľudí, ktorí už pocítili boj s medveďom. Často tu počuť mumlanie medveďa, hlavne v tých miestach, kde sa hojnejšie nachádzajú žalude, a miestach, kde si nájdú bezpečnejšie útočisko. Poľovačky na medvede trvali niekedy aj tri dni. To, že sedliaci si boli úplne istí v úlovku dokazujú v tom, že kožuch ešte nestiahnutého medveďa predali garbiarovi ešte pred lovom.*“

Anton Mocsáry vo svojej práci vydanéj v roku 1826 o obci napísal: „*Korna, slovensky Krna, za starých čias nazývaná HORNÁ LEHOTA. Medzi vysokými vrchmi Novohradskej župy posledná dedina.*“ Autor sa odvolal na Mateja Bela, nevediac, že už približne 20 rokov pred ním uviedol tieto skutočnosti František Radványi a takto sa o obci vyjadril: „*Na bývanie vhodné radšej pre medvede, než pre ľudí. Ľud tejto obce je veľmi pracovitý, hlavne pri výrobe dreveného riadu, ale sú odvážni i pri love na medvede. Obyvatelia sú evanjelického vierovyznania a obec je fíliou matkocirkvi obce Uhorské.*“

³ RADVÁNYI, F.: *Collectanea ad historiam Comitatus de Nograd Codex.sec.XVII.* Kézirat Nagy Iván másolatában. NML Salgótarján. Kézirattár. 4-5.p.

15. februára 1864 **Ondrej Slatinák**⁴, obecný notár a pravdepodobne i učiteľ, do štátneho súpisu zemepisných názvov napísal: „*V obci sa nachádza 38 drevených domov, ktoré sú rozložené po oboch stranách úzkeho potoka, ktorý preteká celou obcou a vyviera v krňanských vrchoch pod Jaseninou, kde v letných mesiacoch dáva dostatok vody na napojenie dobytky celej obce z dlhého válova*“. Na otázku kedy a odkiaľ sem osadníci prišli, nevedel odpovedať a nevedel ani o nijakom inom názve obce. Na záver vymenoval všetky chotárne názvy v jazyku maďarskom s nasledovnými vysvetlivkami:

Niznje Lúky- preto tak nazývané, lebo ležia v dolnej časti obce

Dluhe Zeme- pretože sú dlhé

Pariske- pomenované podľa jablone, ktorá tam stála

Záhumnice- pretože ležia za stodolami

Hrachoviszka- že tu niekedy pestovali hrach

Pervený- že je tam červená a zlá zem

Visoki Vrch- že je veľmi vysoko

Jazsenina- vysoký vrch v Novohradskej župe

Peászko- niekedy tu piekli chlieb a tu sa stretávajú tri chotáre

Neklem- nevie sa odkiaľ dostal názov

Kopanye- predtým to boli kopaničiarske zeme

Mezino- od pradávna sa takto nazýva

Chotárne názvy svedčia o tom, že tu odjakživa žilo slovenské obyvateľstvo. (Poznamenávam, že notár slabo ovládal maďarský jazyk a ešte slabšie maďarský pravopis. Je pre mňa nepochopiteľné, prečo na toto hlásenie nepoužil jazyk slovenský tak, ako to urobili iné slovenské usadlosti. *Poznámka autora*).

Osídľovanie

V predhistorickom období bol tento kraj husto zalesnený, ale postupom času sa pri väčších riekach a potokoch, vlievajúcich sa do nich, začali postupne osídľovať. Počas obdobia sťahovania národov sa na územie dostali rôzne národnosti. Niektoré dobrovoľne a niektoré sa sem dostali ako utečenci. Vyskytli sa tu aj germánske kmene, od ktorých pravdepodobne pochádza pomenovanie rieky Ipeľ (*Vipluvaty*).⁵ Po nich prišli Huni, potom Avari. Počas prítomnosti Avarov sa začalo osídľovanie Ipeľskej doliny rôznymi slovanskými národmi. V VII. storočí stavajú jednoduché opevnenia, ktorých pamiatkou na území Novohradu je Pohanský hrad.

V IX. storočí rôzne slovanské kmene podľahli moravskému kniežaťu Svätoplukovi. Pred svojou smrťou, pred rokom 894 rozdelil krajinu medzi svojich dvoch synov. Tento boj o dedičstvo oslabil moravské panstvo, čo maďarským kmeňom uľahčilo obsadiť územie a domáce obyvateľstvo sa bez odporu vzdalo Arpádovcom. Toto územie sa teda bez boja dostalo do vlastníctva Maďarov. Keby sa obsadenie územia bolo odohralo v bojoch, bol by

⁴ Országos Szécsényi Konyvtár, Budapest. Kézirattár. Nógrád megye. Korna falu.

⁵ BOROVSKY, S. : *Nógrád vármegye*. Budapest. 1911. 349.p.

túto udalosť zaznamenal Anonymus. Od tejto doby začína obdobie tisícročného spolunažívania oboch národov.

Najstaršie dejiny obce

Počas historických búrlivých stáročí bolo znehodnotených veľa takých archívnych prameňov, ktoré by nám mohli dnes dať dôležité a cenné údaje o osídľovaní určitej oblasti. Z uvedených dôvodov nie je možné presne určiť začiatok osídlenia danej obce. Približný údaj vieme určiť len z prvej písomnej zmienky o obci. Takto nám ostáva nevysvetlená otázka, z akých príčin usadlosť vznikla, kto bol ten, kto tento zámer uskutočnil a hlavne kto boli tí, čo túto myšlienku zrealizovali. Od usadenia po dedinu, od stanu k domu, museli prejsť dlhou cestou, kým dôkladne sformovali svoje životné ciele, aby sa osídlenie najprv stalo stálym, neskôr trvalým a aby spolu s poľnohospodárstvom dospelo k prijateľnému hospodárskemu odvetviu.⁶

Z pohľadu na poľnohospodárstvo sa na začiatku stredoveku vyvinuli tri druhy dedín: poddanská, prédium a slúžnovská. Prédium je súkromné podnikanie zemepána so silne obmedzenými pracovnými silami. Obyvatelia slúžnovských obcí sa nezaoberali pestovaním plodín, ale pre svojich pánov vykonávali špeciálne služby. Tieto obce vo svojich názvoch nosili vyjadrenie služobnej činnosti. Medzi názvami nájdeme striedavo slovanské i maďarské názvy: **daróc-** (*halena*), *hrubé súkno*, *porovec*, **vadász-** *poľovník*, **kádár-** *debnár*, **halász-** *rybár*, **kovács-** *kováč*. V severovýchodnej časti Novohradu vznikali skôr obce zaoberajúce sa poľnohospodárstvom a chovom dobytky, no samozrejme žili i z lesného úžitku. Poľovníctvo a iná obživa, nachádzajúca sa v lesoch, bola vhodným doplnkom pre živobytie obyvateľov.

Zachované sú aj údaje osídlenia, nachádzajúceho sa pri vchode do doliny, o obci Uhorské. V rokoch 1332-1336 nachádzame už túto obec v pápežských desiatkoch. Názov figuruje ako miesto kostola, ktorý sa tam nachádzal.

V rannom stredoveku patrili obce rôznym hradným panstvám. Najvýznamnejším hradom tohto okolia bol hrad Fiľakovo, ktorý existoval ešte pred vpádom Tatárov v r.1241. V XIV. storočí je ešte hradom kráľovským. Hrad získala trvalým darom do vlastníctva rodina Perényiovcov spolu s obcami České Brezovo, Hradište, Uhorské a obec s názvom LEHOTA. Vychádzajúc z údajov, že v stredoveku je obec Krná spomínaná ako KERNÁ LEHOTA je pravdepodobné, že toto je prvá písomná zmienka o obci.⁷ Toto všetko sa stalo v roku 1435.

V roku 1548 sa obec nachádza vo vlastníctve rodiny Bebekovcov a v súpise ju nachádzame pod názvom KORNALEHOTHA. Vtedy boli v obci spísané 3 porty- táto porta nie je totožná s významom slova porta (pozemok pre dom), na ktorých žili 3 rodiny želiarov a 2 rodiny sluhov. Ďalší osud obce poznačili Turci, ktorí po obsadení Budínskeho hradu v r. 1541 začali svoje výboje smerom na sever a 4.septembra 1554⁸ obsadili Fiľakovský hrad. Do r.1594 hrad ovládali Turci, znova sa dostal do ich nadvlády v roku 1682. Počas tureckej nadvlády sa stalo zvykom, že obce museli odvádzať tzv. dvojité daň, čo znamenalo, že okrem zemepána si nárok na dane robili aj Turci. Výška odovzdanej dane bola závislá na vojenských pomeroch (ako vedeli hradní vojaci zdolať nepriateľa) a podľa toho, akú výšku daní udávali

⁶ GAÁL, L. Budapest 1978.39.p.

⁷ BOROVSKÝ, S.: *Nógrád vármegye*. Budapest. 1911. 363.p.

⁸ *Pallas Nagy Lexikon*. Budapest 1899. 7.k.

počas mierových rokovaní. Uvedieme príklad z roku 1609. V tomto roku budínsky paša Ali zaslal list Štefanovi Dóczyemu a Gašparovi Csuthymu, v ktorom si kladie nárok, aby tie novohradské a hontianske obce, ktoré aj pred veľkou vojnou (hovoríme o 15 ročnej vojne) odvádzali daň Turkovi, aby ju odvádzali naďalej.

V tureckom daňovom súpise sa nachádzajú obce Rovňany, Málinec a Uhorské. Krná nie.⁹ Táto skutočnosť však neznamena, že obyvatel'ov Krnej sa turecká nadvláda nedotkla. Jej poloha znamenala pre obyvatel'ov určité výhody.

Údaje o obci nám dáva i druhý prameň, podľa ktorého sa Korna Lehota dostala s 1,5 portou do maďarského daňového súpisu.¹⁰

Turecká nadvláda sa skončila koncom XVII. storočia. Predchádzajúc spomeniem, že v roku 1683 chceli Turci obsadiť Viedeň, ale európske križiacke vojská, za pomoci poľského kráľa Sobieskeho, turecké vojská zničili. Vracajúce sa poľské a litovské vojská v počte 16000 vojakov vykonávali v Novohrade rôzne vojenské vpády.

Zo súpisu vykonaného v roku 1686 sa dozvedáme, že „**polovica obce Krná spustla**“, obyvatelia Slanej Lehoty „**dezertovali**“, Málinec a České Brezovo sa do súpisu dostalo 1/2 - 1/2 portou. „**Stará porta**“ Krnej bola o polovicu menšia (1/4 veľkosti), čo zodpovedalo dvom celým poddanským pozemkom.¹¹ Turkami boli viac postihnuté južné obce Novohradu. Väčší počet obyvatel'ov južných obcí sa stal obeťami vojny. Niektorých odniesli dočasne do iných obcí, niektorí padli do zajatia, väčšina z nich zomrela alebo sa stali otrokmi Tureckej ríše. V nasledujúcich desaťročiach na ich miesta prišli Slováci zo severných obcí, ako i osadníci z preľudnenej nemeckej provincie. Týmto sa národnostné pomery Novohradskej župy zmenili. Predchádzajúci stav, pri ktorom bola rieka Ipeľ jazykovou hranicou, prestal existovať. Obce v južnej časti župy sa stali obcami so zmiešaným obyvateľstvom.

Pohľad do súpisu, vykonaného v roku 1728 nám ukazuje národnostné členenie okolitých obcí nasledovne: „*V Slanej Lehote žili len slovenské rodiny, v Poltári žilo 18 slovenských rodín a 13 maďarských rodín, České Brezovo vykazuje okrem jednej maďarskej rodiny všetky ostatné rodiny slovenské, ktoré sú poslovenčení potomkovia českých usadlíkov z 15.stor. V obci Uhorské žilo 15 maďarských a 18 slovenských rodín. Z 20-tich rodín v Hradišti bolo 17 slovenských.*“ Zo súpisu obyvatel'ov Krnej sa dozvedáme, že maďarské meno používala len jedna rodina.

Hospodárske a spoločenské pomery v Krnej po vyhnaní Turkov

V južnej časti župy stáli opustené a zadymené dediny, ktorých zarastené rumoviská signalizovali, že tam kedysi žili ľudia. Obyvatelia dedín sa vo veľkej, alebo i malej časti povymieňali, čo na danom území prinieslo nielen národnostné zmeny, ale aj zmeny náboženské a v neposlednom rade i zmeny hospodárskych zvyklostí. V prípade Krnej predpokladáme, že tureckú nadvládu prežila dobre. Okrem vystáhalcov a prisťahovalcov

⁹ Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve 1992-93. in. VAS,E.: *Szécsényi szandszák 1554 évi adóssteárása*. 92-6.p.

¹⁰ MOCSÁRY, A.: *Nemes Nógrádvármegyének ismertetése*. I. k. Budapest.1826. 452.p.

¹¹ NML Salgótarján. Sig. IV.7.b. Di. öi.6. sz.1686

(dôsledkom uzatvárania manželstiev), podľa najväčšej pravdepodobnosti, tu stále žili potomkovia stredovekého obyvateľstva.

Dikálny súpis z roku 1687 obsahuje okrem údajov o hospodárskych pomeroch obce aj mená¹² jej obyvateľov. Mená používam tak, ako sú uvedené v dokumentoch, v zátvorke sú formy dnešného použitia. Podľa tohoto súpisu jednotliví obyvatelia obce (hlavy rodiny) vlastnili nasledovný počet hospodárskych zvierat:

Lavrik András (*Ondrej Lavrík*), obrába pol pozemku a vlastní 2 voly, 13 oviec a 7 kôz

Lavrik András ifjabbik (*Ondrej Lavrík mladší*), obrába pol pozemku a vlastní 4 voly, 21 oviec a 11 kôz

Gyurcsik György (*Juraj Ďurčík*), obrába pol pozemku a vlastní 1 kravu

Stes András (*Ondrej Štec*), obrába pol pozemku a vlastní 1 kravu

Cserni Jakab (*Jakub Čierny*), obrába pol pozemku a nemá žiadne hospodárske zvieratá

Brundy Márton (*Martin Brundy*), pri mene má poznámku Calár

Gyurgyik András- hadnagy- (*Ondrej Ďurdík- dôstojník-*), obrába pol pozemku a vlastní 1 vola a 1 kravu

Simon Albert (*Albert Šimon*), súdiac podľa mena je maďar, obrába pol pozemku a vlastní 2 voly a 3 kravy

Paulik András (*Ondrej Pavlík*), obrába pol pozemku a vlastní 4 voly a 4 kravy

Bajusz Gyorgy (*Juraj Bajus*), súdiac podľa mena je maďar, obrába štvrt' pozemku a vlastní 2 voly a 2 kravy

Varga Mihály (*Michal Varga*), súdiac podľa mena je maďar, obrába štvrt' pozemku a vlastní 2 voly a 2 kravy

Paulik Márton (*Martin Pavlík*), obrába pol pozemku a vlastní 2 voly a tri kravy

Paulik Mihály (*Michal Pavlík*), obrába štvrt' pozemku a vlastní 2 voly

***dikálny súpis z roku 1687
/ ½ strany/

---

¹² NML Salgótarján. Sig. IV. 7.b. Di. öi. 9. sz. 1987

Ďalej uvedené mená boli bez pozemku a bez hospodárskych zvierat: **Szimony Balázs** (*Blažej Šimon*), **Lavrinc János és György** (*Ján a Juraj Lavrinec*), **Oszdinszky Ondrik** (*Ondrej Oždinský*). Pod týmito menami bola poznámka : **želiari – pastieri**.

V spoločenstve Krnej v 17.stor. prevládali slovenské rodiny, medzi ktorými žilo aj 5 maďarských rodín. Dvaja z nich (hlavy rodiny) dočasne obrábali poddanský pozemok, traja spolu s jedným Slovákom boli pastiermi a nemali žiadny pozemok. Títo poslední tvorili želiarske spoločenstvo, čo nemuselo stále znamenať chudobu. Je možné, že patrili medzi tých ľudí, ktorí boli sem presídlení len prechodne, alebo ktorých zemepán vysídlil na svoj majetok, umiestnený viac na sever, aby ich uchránil od Turkov a Tatárov. Čo sa týka veľkosti pozemku a jeho obrábania, bolo v spoločenstve poddaných jednotné. Traja z nich obrábali štvrt' pozemku a desiatí pol pozemku. Koľko katastrálnych jutár to znamenalo v skutočnosti nevie nikto povedať, pretože do zavedenia urbárov v r.1770, obsahovala v každej dedine iné veľkosti.

Podľa počtu hospodárskych zvierat, boli otec a syn Lavríkovci najbohatší v dedine. Dvaja spoločne vlastnili 34 oviec a 14 kôz. Horšie to bolo s ťažnými zvieratami, pretože 6 volov a 2 kravy postačovali len málo. Aj ostatné rodiny vlastnili málo ťažných zvierat. Jakub Čierny, ktorý obrábal pol pozemku, nevlastnil žiadne hospodárske zvieratá.

Z roku 1695 zachytávajú archívne pramene údaje týkajúce sa spoločenstva Krnej len číselne. 7 rodín poddaných obrábalo $\frac{1}{4}$ pozemku, 4 rodiny $\frac{1}{2}$ pozemku. V dedine žilo aj 13 rodín želiarov. Napriek tomu však 1 a $\frac{1}{4}$ pozemku označili za opustené. Obilie na siatie zaznačili v množstve 12 bratislavských meríc. Pôdu obrábali trojpoľným hospodárením.¹³

O rok neskôr už poznáme meno obecného richtára a predstavenstvo obce. Richtárom obce bol **Jankovich Mátyás** (Matej Jankovič) a prísazný obce: **Michael Lavrik** (Michal Lavrik), **Michael Csulik** (Michal Čulík), **Michael Paulik** (Michal Pavlík), **András Sosik** (Ondrej Šošik) a **Martinus Zatyko** (Martin Zaťko).

Prameň udáva aj veľkosť pozemku 2 $\frac{1}{2}$, z ktorého $\frac{3}{4}$ označili za opustený „deserta“. Pôda bola obrábaná dvojpoľným hospodárením, predtým trojpoľným. Obilie na siatie zaznačili v množstve 46 bratislavských meríc.

Rákóczyho boje v rokoch 1703-1711 narušili toto slobodnejšie obdobie.

Krajinské zasadnutie Šarišskej župy vydalo uznesenie, podľa ktorého obec Krná je v roku 1709 povinná odovzdať za 175 dica (**dica = rováš**) 70 forintov, vystaviť 4 hajdúchov alebo hradiť výdavky na nich, 20 forintov ako výkupné za zbrane. Z úrody museli odovzdať 65,5 kila, ďalej museli odovzdať 50 libier mäsa. Takéto dávky museli odvádzať aj ostatné obce. Obce Málinec a Uhorské za 305 dica museli odovzdať dvojnásobok tohto.¹⁴

Po vojnových rokoch v roku 1715 bol vykonaný súpis poddanských usadlostí podľa obcí a podľa hláv rodiny (živiteľ rodiny). Vedľa mien sú uvedené aj hospodárske pomery, kto a koľko ornej pôdy a lúk obrábal. Pri ornej pôde osobitne zaznamenali aj nové kľčoviská.

¹³ NML Salgótarján. Sig. IV. 7. b. Di. öi. 15. sz. 1995

¹⁴ NML Salgótarján. Sig. IV. 7. b. Di. öi. 39. sz.1709

Mená poddaných povinných odvádzať dane podľa súpisu vykonaného v r.1715:

Meno daňovníka:	Orná pôda	Lúky
Michael Snopko (<i>Michal Snopko</i>)	6	1
Joannes Stécz (<i>Ján Štec</i>)	7	1
Martinus Snossik (<i>Martin Šnošik</i>)	9	1
Martinus Zatyko (<i>Martin Zaťko</i>)	15	1
Michael Laurich (<i>Michal Lavrík</i>)	12	1
Thomas Paulich (<i>Tomáš Pavlík</i>)	5	1
Michael Hornyán (<i>Michal Horňan</i>)	6	1
Matthias Janko (<i>Matej Janko</i>)	6	1
Michael Szenko (<i>Michal Senko</i>)	7	1
Paulus Simon (<i>Pavel Šimon</i>)	6	1
Joannes Huszár (<i>Ján Husár</i>)	-	-
Martinus Brudin (<i>Martin Brudin</i>)	-	-
Michael Szmolár (<i>Michal Smolár</i>)	-	-
Georgius Csertyik (<i>Juraj Čertík</i>)	-	-
Spolu:	79	10

Miery: Orná pôda: jutrá, bratislavská merica

Lúky: „falcastrum“ kosec

*** Súpis z roku 1715

/ 1 strana/

V súpise bolo zaznamenaných 14 mien, spomedzi ktorých bolo 10 mien (hláv rodiny) poddaných a 4 mená rodín želiarov. Pri troch posledných menách je poznámka „*umrel*“ a pri mene Juraj Čertík je poznámka „*ušiel*“. V súpise sa vyskytujú aj maďarské mená Šimon a Huszár.¹⁵

Pri súpise sa vyskytlo veľa nepredvídaných problémov, bolo ťažko diferencovať jednotlivé sociálne skupiny (poddaný, želiar, slobodník,...), zistiť jednotlivé usadlosti a ich užívateľov, rozlíšiť poddanskú, panskú, či inú pôdu a pod. Komisári neovládali miestnu terminológiu, takže sa neraz nevedeli ani dorozumieť. Stalo sa, že za úplatky nezapísali zistený stav. V Novohrade vypadlo zo súpisu 25 obcí. Pre tieto okolnosti boli výsledky súpisu ohromujúci, veľmi malý počet poplatníkov a malý daňový základ. Vláda preto nariadila súpis v roku 1720 zopakovať a niektoré kritériá aj upresnila. Do súpisu sa mala zahrnúť všetka pôda, ktorá sa v posledných troch rokoch obrábala.

Mená poddaných povinných odvádzať dane podľa súpisu v roku 1720:

Meno daňovníka	Orná pôda	Lúky
Andreas Lavrik (<i>Ondrej Lavrík</i>)	6	1
Mathias Jankon (<i>Matej Janko</i>)	6	1
Martinus Slosik (<i>Martin Šlošik</i>)	6	1
Andreas Hricz (<i>Andrej Hric</i>)	6	1
Michael Zagyko (<i>Michal Zatko</i>)	6	1
Joannes Šimko (<i>Ján Šimko</i>)	6	1
Thomas Paulik (<i>Tomáš Pavlík</i>)	6	1
Joannes Lavrik (<i>Ján Lavrík</i>)	6	1
Michael Lavrik (<i>Michal Lavrík</i>)	6	1
Michael Sznopko (<i>Michal Snopko</i>)	6	1
Paulus Šimon (<i>Pavel Šimon</i>)	6	1
Michael Hornyán (<i>Michal Horňan</i>)	6	1
Matthias Stecz (<i>Matej Štec</i>)	6	1
Georgius Stecz (<i>Juraj Štec</i>)	6	1
Spolu:	84	14

Miery: bratislavská merica, „*falcastrum*“

Za 5 rokov vzrástol počet rodín poddaných o štyri. Tri rodiny sa v novom súpise nenachádzajú- Brudin, Csernyik, Huszár, ale v súpise sa nachádzajú mená nové- Jankon, Hric a z rodín Štec a Lavrík sú dve. V dedine žili len poddaní. Orná pôdy a lúky boli rovnakej veľkosti.

***Súpis z roku 1720
/ 1 strana/

¹⁵ NML Salgótarján. Sig. IV. 7.a.o. öi. 1. sz. 1715

Začiatok 18.stor. uzatvára súpis z roku 1728. Tento súpis už zachytáva vzťah medzi zemepánom a poddaným. V tomto období ešte stále pretrvávajú sťahovanie a vnútorná migrácia obyvateľstva. Niekde tajne a niekde legálne zaľudňovali slovenskými rodinami opustené dediny Novohradskej župy, v ktorých počas tureckej nadvlády zahynulo maďarské obyvateľstvo alebo sa stalo obeťou moru. Do súpisu sa dostalo 14 rodín poddaných. Každá z týchto rodín mala v užívaní 9 bratislavských meríc ornej pôdy a lúky o veľkosti 1 kosca (lúka, ktorú pokosí jeden kosec za jeden deň). Mená poddaných boli nasledovné:

Gregorius Paulik (*Juraj Pavlík*)- bol richtárom obce, v jeho rodine žije 1 muž starší ako 16 rokov

Michael Laurik (*Michal Lavrík*)

Andreas Hricz (*Andrej Hric*) - v jeho rodine žije 1 muž starší ako 16 rokov

Thomas Sosik (*Tomáš Šošik*) - v jeho rodine žije 1 muž starší ako 16 rokov

Michael Csulik (*Michal Čulík*), **Joannes Simo** (*Ján Šimo*), **Michael Sznopko** (*Michal Snopko*)- s nimi nežil žiadny muž nad 16 rokov

Joannes Hornyan (*Ján Horňan*)- v jeho rodine žije 1 muž starší ako 16 rokov

Gregorius Jankovich (*Juraj Jankovič*), **Joannes Janko** (*Ján Janko*), **Andreas Sztyecz** (*Ondrej Štec*) - s nimi nežil žiadny muž nad 16 rokov

Matthias Sztyecz (*Matej Štec*)- v jeho rodine žije 1 muž starší ako 16 rokov

Joannes Szenko (*Ján Senko*)- s ním nežil žiadny muž nad 16 rokov

Michael Zatyko (*Michal Zaťko*) - v jeho rodine žili dvaja muži starší ako 16 rokov

V užívaní mali spolu 126 bratislavských meríc ornej pôdy a lúky pre 14 koscov. Toto zodpovedalo štvrtine poddanského pozemku. Tu máme možnosť vidieť ako sa od roku 1695 menili veľkosti pozemkov.

Pri menách rodín poddaných je zapísaných aj 9 rodín želiarov s nasledovnými menami: **Matthias Paulik** (*Matej Pavlík*), **Joannes Csulik** (*Ján Čulík*), **Thomas Hanzlik** (*Tomáš Hanzlík*), **Joannes Balaso** (*Ján Balašo*), **Martinus Poruban** (*Martin Poruban*), - pri mene má poznámku „spanus“, **Georgius Brudno** (*Juraj Brudno*), **Georgius Hrencsar** (*Juraj Hrnčiar*), **Joannes Kovács** (*Ján Kováč*)- bol obecným kováčom, **Georgius Szlobodnyik** (*Juraj Slobodník*) - bol obecným mlynárom.

***Súpis z r. 1728

/ 1 strana/

Každý želiar mal právo „*sťahovania*“. Poddaní sa mohli sťahovať len so súhlasom zemepána, v určenom ročnom období a museli mať vyplatené dane. V tomto súpise sa nachádzajú aj mená zemepánov obce: **Stephani Géczy** (*Štefan Géci*), **Adamus Csemnyicky** (*Adam Čemnický*) a bratia **Emeriens** a **Gabriel Benedek** (*Imrich a Gabriel Benedek*).

Poľnohospodárske pomery v 18. storočí

Doteraz sme hovorili o rodinách, o ľuďoch a ich právnom postavení, o tom, do akej veľkosti narastali lúky a orná pôdy. Teraz budeme hovoriť o hospodárení obyvateľov Krnej a o prírodných pomeroch pred 300 rokmi.

Keď sa vrátíme späť do údajov o prírodných pomeroch Krnej je veľmi pozoruhodný výškový rozdiel 300 až 1000 m n.m. Celé okolie je pokryté lesmi. Na klčoviskách, vo vyšších polohách a na lazoch prevládal chov dobytky, neskôr pestovali zemiaky alebo skoro dozrievajúcu pohánku. Údaje o akosti pôdy a jej obrábaní nám udáva súpis z rokov 1715 a 1720 nasledovne: „*V obidvoch rokoch obrábali pôdu dvojpoľne.*“ To znamenalo, že chotár rozdelili na 2 časti. Obrábali jednu časť. V určenom poradí zasiali do nej najprv oziminy a potom jariny. Druhú časť nechali nezasiatu voľne odychovať (úhorom). Táto časť zároveň slúžila ako pasienok. Dvojpoľné hospodárenie praktizovali všade tam, kde bol nedostatok pasienkov, ale ornej pôdy bolo dosť. Obidva súpisy poznamenávajú, že majú nedostatok pasienkov a preto ich aj prenajímajú. O chotári nám dáva súpis nasledovné údaje: „*Poloha chotára je zlá, obrábanie pôdy je ťažké, kopcovité, údolné a skalnaté.*“ Preto sa nemôžeme čudovať, že je úroda nízka, lebo „*keď oberieme z úrody množstvo osiva zasadeného, dáva nám dvojnásobok až trojnásobok úrody.*“

Lúky tiež neboli kvalitné. Ako sa zo súpisu dozvedáme „*...majú dobré seno a za jedným koscom (tu znamenalo plochu) sa urodilo iba za stredne veľký voz sena*“. Inde pokosili aj za 2-3 vozy sena a mohli kosiť ešte aj otavu.

Čoho mala obec dostatok, bolo drevo. „*Vo svojich lesoch mali dostatok stavebného i palivového dreva*“. Všetky domy a hospodárske budovy boli postavené z dreva.

Dokonca im lesy prinášali obživu. Zbierali lesné plody, hríby a spracúvali drevo, z ktorého vyrábali kolesá a šindle. Tieto výrobky im zabezpečovali obživu. Drevo ťažili i v cudzích lesoch. Ročný príjem z remesla činil 10 forintov.

Zo súpisu sa ďalej dozvedáme, že pestovali „*raž a ovos*“.¹⁶

Poddanské pozemky nachádzajúce sa v chotári rozdelili, okrem dvoch štvrtinových pozemkov, na veľkosti 12 katastrálnych jutár a 2 lúk o veľkosti kosca (kosec = v 18. stor. približne 1 jat. jutro 1000-1200 siah). Toto boli pravdepodobne základy zemepánskeho majera, ktorý po urbaniálnom usporiadaní v r. 1770 zriadil zemepán definitívne. Majer, ktorý nebol iba v obci, ale i na okolitých osadách, obrábali poddaní vlastnými pracovnými nástrojmi a vlastnými ťažnými zvieratami formou robotovania, ktoré bolo vykonávané nariadením Márie Terézie.

---

¹⁶ NML Salgótarján. Sig. IV. 7. a.o.öi.1. és 3. sz. 1720

Hospodárske a spoločenské pomery Krnej do zrušenia poddanstva

Najdôležitejším odvetvím v poľnohospodárstve bolo obrábanie pôdy. Vedľa človeka a prírodných pomerov, musela spĺňať ďalšie podmienky: „*Či je jej dostatok a akej je kvality*“. Druhou podmienkou bolo, aby tu žijúci obyvatelia mali dostatok ťažných zvierat a dostatok krmiva.

O množstve ornej pôdy a jej kvalite sme už hovorili. Teraz si pozrime, koľko hospodárskych zvierat vlastnili obyvatelia Krnej.

Podľa dikálneho súpisu z r.1716 bolo v obci spísaných 24 daňovníkov, z ktorých sa obrábaním pôdy zaoberalo 16. Pri nich boli spísané aj hospodárske zvieratá. (Z ostatných daňovníkov boli traja vdovci, jeden „*vagabund*“ tulák, jeden ušiel a jeden pastier. Ostatní nevlastnili hospodárske zvieratá a tak nemohli obrábať ani pôdu). V týchto poddanských rodinách chovali spolu 29 koní, 13 kráv a 7 jalovíc. Okrem nich chovali ešte 7 mladých zvierat (junce), štyri voly potrebné na oranie mali len traja gazdovia a dvaja gazdovia mali len po jednej krave. V štyroch rodinách chovali 42 oviec- bahníc a v jednej rodine šesť oviec. Títo istí gazdovia chovali aj 20 kôz. V 14 rodinách chovali 37 ošípaných a 44 prasiat. Tri rodiny vlastnili 7 včelích úľov. Pri 6 rodinách neboli spísané žiadne zvieratá. Prihliadnuc na množstvo ťažných zvierat sa dá konštatovať, že na obrábanie pôdy to stačilo, ale mnohí vedeli obrábať len tak, keď spoločne pracovali s iným gazdom alebo si ťažné zviera požičali.

Úroda pšenice činila 96 kila a ovsu 134 kila (kila= 3 merice= 159,997 litra). Okrem toho v piatich rodinách spísali kotol na pálenie liehu. Nie je prekvapujúca ani tá skutočnosť, že 14 poddaných (hláv rodiny) odvádza daň z remesla. Zaoberali sa výrobou drevených kolies a šindľov.

Pozrime si, aké bolo štátne zaťaženie a ako bolo rozdelené v pomere majetkov. Obec Krná odvádza daň spolu 113,5 dica (dica= daň odvádzaná štátu). Z tejto čiastky platili tri rodiny viac ako po 10 dica. Pozrime si ich bližšie podľa mien. Najbohatším z nich bol **Zatyko Mihály** (Michal Zaťko), s ktorým žili spolu v rodine traja dospelí muži a dve ženy. Odvádzal daň z remesla. Stav hospodárskych zvierat: 4 voly, 1 krava, 1 jalovica, 20 oviec, 6 baranov, 8 kôz, 2 úle, 7 ošípaných a 6 prasiat. Jeho úroda bola nasledovná: 15 kila pšenice, 20 kila ovsu. Okrem toho vlastnil aj kotol na pálenie liehu. Za toto všetko odvádzal daň 13 $\frac{3}{4}$ dica.

Za ním vo veľkosti majetku nasledoval **Hornyan Mihály** (Michal Horňan), ktorý odvádzal 11 $\frac{3}{4}$ dica. V jeho rodine žili 3 dospelí muži a 3 ženy. Stav hospodárskych zvierat: 4 voly, 1 krava, 2 telce, 5 oviec, 2 kozy, 2 úle, 4 svine a 3 prasce. Urodilo sa mu 12 kila pšenice a 15 kila ovsu. Aj z tejto rodiny odvádzali daň z remesla a pálenia liehu. **Lavrích Mihály** (Michal Lavrík) odvádzal daň. V jeho rodine žili dvaja muži a jedna žena. Zaoberali sa remeslom a vlastnili aj kotol na pálenie liehu. Stav hospodárskych zvierat : 4 voly, 2 kravy, 1 teľa, 4 svine a 3 prasnice. Urodilo sa mu 12 kila pšenice a 25 kila ovsu. Na bohatších rodinách bolo príznačné, že počtom osôb to boli rodiny veľké. Pod jednou strechou žilo spolu viac generácií. Väčšia plocha pozemku bola určená na kŕmenie hospodárskych zvierat, menšia na pestovanie obilia. Nedostatok si dopĺňali remeselníckou činnosťou. Poznámam, že akokoľvek boli obyvatelia Krnej šikovní, napriek tomu štyri rodiny, z nich traja vdovci a jeden zbeh, neplatili dane, zrejme pre veľkú chudobu.

V Krnej bol aj jeden remeselník, ktorý žil len zo svojho remesla. Volal sa **Gregorius Molnár** (*Juraj Molnár*) a jeho daň činila 3 ½ dica. Ak porovnáme jeho majetkové pomery s prvými tromi, hoci mal vlastné remeslo, nepatrila medzi bohatších obyvateľov.¹⁷

O sedem rokov neskôr nastal v obci hospodársky rozkvet. Dikálny súpis obsahuje hospodárske údaje 22 rodín poddaných (hláv rodiny), z ktorých má 20 hláv rodiny dedičné poddanské právne postavenie. Dve hlavy rodiny, ktorí sú podľa všetkého poddaní, neslúžia svojmu zemepánovi ako zvyčajne (robotovanie, peniaze, dary, úroda, atď.). Oni sú taxatívni-žijú len zo svojho remesla. Ich mená. **Georgius Szlobodnyik** (*Juraj Slobodník*) a **Joannes Kovács** (*Ján Kováč*).

Posudzujúc podľa mena bol obecným kováčom. O Slobodníkovi nám súpis viac neprezradil.

Teraz sa pozrime na majetkové pomery dedičných poddaných:

Okrem hláv rodiny nájdeme pri dedičných poddaných 26 mužov a žien (chlapec a súrodenc). Popri obrábaní pôdy, musela každá poddanská rodina občas odvieť daň z remesla. Siedmi ½ dica, ostatných 13 rodín 1 dica.

20 poddanských rodín vlastnilo spolu 38 ťažných zvierat (voly), 5 koní, 18 kráv a 1 jalovicu. Mladé zvieratá mali štyri rodiny. Päť rodín chovalo spolu 98 bahníc (ovce- matky) a v štyroch rodinách chovali 26 oviec. Päť rodín vlastnilo spolu 62 baranov. Okrem jednej rodiny mala každá aspoň jednu ošípanú, ale boli aj dve rodiny také, ktoré chovali 8 ošípaných. Veľká zmena nastala i v úrode. Pšenice sa im urodilo 441 kila a ovsu 540 kila.

V roku 1723 odvádzala najväčšiu daň v obci rodina **Benková**. Ich časť bola 10 ¼ dica z celkovej obecnej časti 98 ½ dica. V rodine Michala Benku okrem hlavy rodiny žili dvaja muži starší ako 20 rokov a bližšie neurčený 17 ročný muž alebo manželka. Z remeselníckej činnosti odvádzala rodina daň 1 dica. Chovali 4 voly, 1 koňa, 2 kravy, 35 bahníc, 5 oviec, 15 baranov a vlastnili 1 včelí úl. Na svojej porte chovali ešte 8 ošípaných. Urodilo sa im 30 kila pšenice a 41 kila ovsu. Rodina vlastnila aj kotol na pálenie liehu.

Obecným richtárom bol **Andreas Gyurovech** (*Ondrej Ďurove*). Aj jeho meno je nové, ako aj **Csala** (*Čala*), **Symon** (*Šimon*) a **Soskovics** (*Šoškovič*).¹⁸

Novinkou medzi hospodárskymi zvieratami bol kôň. Hoci bola sila koňa menšia ako vola, bol pohyblivejší, rýchlejší a výhodnejší na odvoz v zime vyrobených kolies, vozíkov, dreveného riadu a drevených vidiel na jarmoky. Dva kone vlastnila rodina Hricová. Čulíkovci a Šoškovičovi mali po jednom koni.

Zavedenie urbára v Krnej 1770-1771

V polovici 18.stor. feudálne zriadenie upevnili služby šľachtickým užívateľom pôdy, ktoré dostávali na základe starých zvykov, že zem patrí šľachticom a na nej pracujúci poddaní sú len užívateľmi zeme, ktorá nemôže byť ich vlastníctvom. Za užívanie pôdy museli

¹⁷ NML Salgótarján. Sig. IV. 7 b. Di. öi. 1717

¹⁸ NML Salgótarján. Sig. IV. 7. b. Di. öi. 113.sz. 1723

zemepánovi odvádzať rôzne služby, ktoré poskytovali nasledovne: **peniaze**, ktoré poddaní a želiari platili svojmu zemepánovi dvakrát do roka a to na sv. Juraja a na sv. Michala. Ďalej poskytovali zemepánovi **úrodu**, ktorá sa urodila na poliach, ale i z baranov pasúcich sa na tomto pozemku dostal zemepán **deviatok** a cirkev **desiatok**. Ďalšie služby boli odvedené robotovaním. Okrem toho museli dať poddaní ku kúrii zemepána radových týždňových robotníkov, ktorí vykonávali pomocné práce pri výstavbe, pradení konopí, tkaní plátna, podľa potreby roznášali listy zemepána a vykonávali mnohé iné služby. Tieto rôznorodé služby svojim nariadením vydaným v r. 1767 zrušila Mária Terézia.

Prihliadnuc na úlohu štátu, priniesla i opatrenia týkajúce sa právneho postavenia poddaných, ktoré je možné pozorovať na poviedkovom rozprávaní Márie Terézie. Kráľovnej pripisujú výrok „*Ovce je treba nakrmiť, ak ich chceme strihať*“, čo dala do súvisu s daňovou schopnosťou poddaných.

Poddaní okrem odvádzania dane zemepánovi a cirkvi odvádzali ešte aj vojnovú daň, ktorou boli pokryté výdavky na stále vojsko, ktoré bolo postavené po r. 1715. Počas vojnového obdobia museli poddaní zabezpečiť aj ubytovanie a stravovanie vojakov. Tieto služby boli neskôr započítané do štátnej dane a touto sumou sa znižovala základná daň. Takto je pochopiteľné, že popri kráľovných humánnych opatreniach ochrany poddaných je i ochrana štátneho zdaňovania.

V trvaní histórie feudalizmu sa po prvýkrát stalo, že vláda uznala, že existuje poddanský pozemok a zemepánska majerská zem, ale naďalej zostávajú vo vlastníctve zemepána.

Urbárske usporiadanie pozostávalo z predchádzajúceho vymerania používaných pozemkov, chotárnych dobrých a zlých vlastností a nakoniec z informácií podľa nariadenia. Posledné obsahovalo informácie o veľkosti pozemku, miere služieb zaň a zoznam používaných pozemkov.

***Dobré a zlé vlastnosti chotára v Krnej

/ 1 strana/

Opatrenia na vykonanie zavedenia urbára boli prevedené v Novohrade v rokoch 1770-1771. Údaje o predurbárskom stave boli o Krnej ustálené 16.mája 1770. Obec mala vtedy štyroch zemepánov. Traja z nich patrili do rodiny **Csemniczkého**, jeden do rodiny **Platthy**. Peter Csemniczky mal 12 poddaných rodín. Csemniczky Gabriel 8 a vdova po Csemniczkom 5 domových želiarov. Ondrej Platthy mal 9 poddanských rodín. Vonkajší a vnútorný pozemok do celej veľkosti dosiahol len 5 rodín, čo bolo vtedy 13 kat. jutár ornej pôdy, 1 bratislavská merica vnútorného pozemku, 2 lúky s veľkosťou, na ktorej sa dalo pokosiť za jeden dobre naložený voz sena. Väčšina poddaných z tohto obrábala len polovicu. Domoví želiari pôdu nemali, len pozemok a na ňom dom. Žili z manuálnej práce.

V mene obyvateľov celej dediny **Sosik György** (*Juraj Šóšik*), **Sztecsik Gergely** (*Gregor Stečík*), **Zatyko Pál** (*Pavel Zátka*) a **János Varga** (*Ján Varga*) vypovedali: „*Pasienkov mali dostatok, no predtým si museli prenajímať. Palivové a stavebné drevo im zabezpečoval zemepán. Vinice nemali žiadne. Služby pre pána vykonávali podľa starých zvyklostí. Z dreva okolitých lesov vyrábali rôzne predmety, čím si napomáhali k živobytiu pri nízkych úrodách. Ak mali prebytok úrody, chodili na jarmok do Lučenca a Rimavskej Soboty. Mali mlyn strednej veľkosti. Hovorili jazykom slovenským.*“
Priznanie uvádzame v plnom znení z originálu.

***3 strany

Text priznania z originálu prepísal **Dr. Ján Žilák CSc.**

Niže podpísaní richtári a prísazní obci Krnianskej vyznávame týmto písmom, že v roku, mesiaca a dňa a miesta dole napísaného pred deputáciou slávnej tejto stolice Novohradskej tu zhromaždenej vedľa dole doložených punktov v slovenskom jazyku nám prečítaných pod prísahou spytovaní sme v mene celej obci boli a odpovedali sme tak, ako nasleduje:

1/ Urbár nemáme žiaden. 2/ Nerobíme podľa kontraktu, ale panskú službu vykonávame podľa starodávneho úžitku a obyčaja. 3/ Robotná povinnosť naša je, čo a kedy nám náš zemský pán rozkáže. 4/ Úžitok máme v tom, že s dovolením panským z našich hôr drevo na kolesá a vozy máme dostatok z ktorého tiež všetok riad môžeme vyrábať, z ktorého si živnosť našu zaopatrujeme. Okrem toho do Lučenca a Rimavskej Soboty, ktoré na dve míle od nás ležia čokoľvek na predaj máme, predat' môžeme. 5/ Na túto otázku sme už odpovedali pánom konskreatorom na ktorú sa aj odvolávame. 6/ Pánovi Petrovi Čemnickému poddaní na tomto mieste okolo dvora všetku robotu, ako treba vykonávame. Okrem toho do Zvolenskej stolice do Veľkej Slatiny kosiť chodíme, kde kosbu do týždňa vykonať musíme. Cesta dva dni do roboty sa nám nepočíta. Čemnickej- manželke Gábora zo Stracín na dva týždne zeme vyvážame hnojom, kosíme a žatvu vykonávame, pričom sa cesta do roboty započítava. 7/ Deviatok zo všetkého in natura dávame . pánovi Petrovi Čemnickému od jednej štvrtiny ($\frac{1}{4}$) usadlosti 2 florenty, žajden masla, 2 sliepky, za žatvu a povozenie zemi 12 florenov, za srnu 4 florenty, za heteša 1 floren, za ocot 1 floren a 50 denárov. Pani Čemnickej, manželke Gábora od štvrtiny 2 florenty, za sliepky, maslo, od každej štvrtiny 35 denárov, za ocot 1 floren a 50 denárov, za srnu 4 florenty, od každej štvrtiny 5 vajec. Pánovi Plattymu od jednej štvrtiny za činžu a ostatné všetky drobné veci 2 florenty a 50 denárov. 8/ Opustená usadlosť sa tu žiadna nenachádza. 9/ Uznali sme a uznávame, že sme veční poddaní. Krná 16. mája 1770.

Teraz si pozrime urbársku tabuľu a ako sa veľkosti pozemkov menili.

Ge.D Petry Csemnyiczky- poddaní Petra Čemnického:

Meno poddaného	1	2	3	4	5	6
Georgius Sosik	$\frac{1}{2}$	$1 \frac{1}{4}$	10	$2 \frac{5}{8}$	26	52
Gregorius Sztegik	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	10	$3 \frac{1}{8}$	26	52
Joanis Vinebách	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	10	$3 \frac{1}{8}$	26	52
Michael Posztrelényi	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	10	$3 \frac{1}{8}$	26	52
Joannes Paulik	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	10	$3 \frac{1}{8}$	26	52
Sen. Joan. Martimori	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	10	$3 \frac{1}{8}$	26	52
Jun. Joan. Martimori	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	10	$3 \frac{1}{8}$	26	52
Michael Jambrig	$\frac{1}{2}$	$1 \frac{3}{4}$	10	$2 \frac{1}{8}$	26	52
Michael Sosik	$\frac{1}{2}$	$1 \frac{3}{4}$	10	$2 \frac{5}{8}$	26	52
Georgius Hugyecz	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	10	$3 \frac{1}{8}$	26	52
Thomas Simovcze	$\frac{1}{2}$	$1 \frac{3}{4}$	10	$3 \frac{1}{8}$	26	52
Michal Sztecsik	$\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$	10	$3 \frac{1}{8}$	26	52

Vysvetlivky:

1= kvalita a veľkosť poddanského pozemku

2= veľkosť vnútorného pozemku

3= veľkosť ornej pôdy

4= veľkosť lúky

5= množstvo robotovania s povozom

6= množstvo pešej roboty

Ger. D. Andreas Platty- poddaní Ondreja Plattyho:

Meno poddaného	1	2	3	4	5	6
Adamus Varga	½	¾	10	3 1/8	26	52
Jacob. Hricz	½	¾	10	3 1/8	26	52
Michael Hricz	½	¾	10	3 1/8	26	52
Paul Sosik	½	¾	10	3 1/8	26	52
Joann. Sznopko	½	¾	10	3 1/8	26	52
Georg. Hornyar	1	¾	20	6 5/8	52	104
Andreas Janko	½	¾	10	3 1/8	26	52
Matthias Jankovi/ch/	½	¾	10	3 1/8	26	52
Martinus Szrecz	1	¾	20	6 5/8	52	104

Spilis. Dne. Gabrielis Czemniczkylene- poddaní vdovy Gábora Čsemniczkého:

Meno poddaného	1	2	3	4	5	6
Paul Zatyko	½	1 ¼	10	2 7/8	26	52
Thomas Zatyko	½	¾	10	3 1/8	26	52
Michael Zatyko	½	¾	10	3 1/8	26	52
Matthias Paulik	½	¾	10	3 1/8	26	52
Michael Paulik	½	¾	10	3 1/8	26	52
Petrus Jankovec	½	1 ¼	10	2 7/8	26	52
Martinus Sztecz	½	1 ¾	10	2 5/8	26	52
Thomas Szenko	½	¾	10	2 1/8	26	52

Inquilini Domiciliati Dnae viduae Csemniczkianae- želiari vdovy po pánovi Csemniczkom:

Meno želiara	1	2	3	4	5	6
Georg. Brudin						18
Lucas Csalyo						18
Jacob. Poruban						18
Paulus Sornya						18
Michael Balas						18

Poddanský pozemok po zavedení urbára pozostával z 20 kat. jutár **ornej pôdy** a 6 „koscov“ **lúky**, ktorá sa dala ročne dvakrát pokosiť. **Vnútorň pozemok**, ktorého záhrada bola taká veľká, že mohli do nej zasadiť osivo za 2 bratislavské merice. Táto veľkosť zodpovedala veľkosti približne 1200 siah.

Výhody poddaných po zavedení urbára: „ od sv. Michala do Vianoc“ mali povolené predávanie vína. Zemepán mohol vymeniť kľčoviská alebo z nich doplniť časť pozemku, pokiaľ nedosiahol veľkosť ¼, 1/2, ¾ alebo celý. Do spoločného užívania poddaných mohli zabezpečiť pasienok o prijateľnej veľkosti. Poddaní mohli z lesa zadarmo dostávať stavebné a padané suché drevo na kúrenie. Za pasenie sviň v lesoch museli platiť, ale bolo to menej, ako keď prichádzali pásť z inokadiaľ.

*** Urbár obce Krná z r. 1770
/ 2 strany/

Robotovanie bolo určené nasledovne. Povinnosťou poddaného bolo s vlastným vozom, pluhom, bránicami a 4 ťažnými zvieratami robiť počas orania svojmu zemepánovi, ale bola sem započítaná aj cesta tam a späť. Tí poddaní, ktorí nemali 4 voly, museli sa spojiť viacerí a tak ísť robiť zemepánovi. Robotovanie mohlo byť vykonávané len raz týždenne, okrem žatevných prác, čo bolo potom zarátané do inej doby.

Želiari, bývajúci vo vlastných domoch, museli svojmu zemepánovi odrobiť 18 manuálnych robotovaní.

Dlhú furmanku vykonávali poddaní len raz ročne.

Teraz si pozrime, aké museli odvádzať dane. **Devätinu** odvádzali z oviec a z úrody. Každý poddaný a každý želiar musel svojmu zemepánovi odovzdať ročne 1 floren v dvoch splátkach. Poddaný s celým pozemkom odovzdal svojmu zemepánovi 1 holbu masla, 6 kureniec, 1 siahu palivového dreva, 2 kapúne a 12 vajec. Poddaní s menšími pozemkami odovzdávali z tohto časť zodpovedajúcu veľkosti ich pozemku.

Čo sa vlastne so zavedením urbára zmenilo? Predurbárske priznanie, ak porovnáme s urbárom, zistíme, že poddaní pána Csemniczkého nemuseli odchádzať na týždenné robotovanie do Zvolena. Nemuseli hnojiť týždenným robotovaním ani pozemky Gabriela Csemniczkého. Platthy nemohol žiadať, aby sa počas žatevných prác poddaní stravovali sami. Najdôležitejšie však bolo, že mieru robotovania už neurčoval zemepán. Poddaní svoje remeslá vykonávali aj naďalej, čím si dopĺňali svoje živobytie. Na jeseň, keď už nemuseli vykonávať poľnohospodárske práce, zaoberali sa výrobou drevených kolies, vozíkov a drevených riadov, ktoré potom nosili na jarmok do Lučenca a Rimavskej soboty.

Polovica mlyna bola vo vlastníctve obecného spoločenstva, takže si mohli mlieť obilie v mieste bydliska. To, že sa príroda k nim chovala macošsky, dokazovala tá skutočnosť, že ich polia sa nachádzali na strmých svahoch a veľakrát im dážď zmyl celú úrodu. Neskoré jarné a skoré jesenné mrazy narobili na úrode tiež veľa škody. Úrodnosť pôdy vedeli zabezpečiť len neustálym hnojením, čo vo vysokých polohách robilo značné problémy.¹⁹

V dôsledku urbárskej regulácie a ďalších osvietenských reforiem uskutočnených Máriou Teréziou a Jozefom II., museli všetky poddanské dediny podávať vrchnosti rozličné písomné správy, hlásenia a vyhotovovať ďalšie úradné dokumenty. Kvôli dôkazu hodnovernosti ich opatrovali pečatami. Na tieto pečate umiestňovali, podľa vzoru erbov miest a mestečiek, osobitné štylizované znamenia. Námety na ich obsah čerpali často z oblasti, ktorá im bola najbližšia, čiže z miestnej typickej výrobnéj činnosti.

V tomto období, teda niekedy v druhej polovici 18. storočia, si dala zrejme vôbec po prvýkrát vo svojich dejinách, vyryť do obecného pečatidla vlastný znak aj **Krná**. Stali sa ním v obrysoch znázornené výrobné predmety: **drevené koleso, sekera a nebožiec**. Kruhopolis pečatidla: **SIGLUM.POS.KORNA.1733**

***Pečať

---

¹⁹ NML Salgótarján. Sig. IV.1.g. Urbárium Korna Helység 1770

Skromný súpis hospodárskych zvierat vykonaný krátko po zavedení urbára nám dáva nasledovné údaje: 50 rodín poddaných vlastnilo spolu 4 kone a 34 volov. V susednom Českom Brezove vlastnilo 43 rodín poddaných 10 koňov a 90 volov. V obci Uhorské 49 rodín poddaných vlastnilo 22 koní a 68 volov. Z uvedeného vyplýva, že pomaly sa kôň dostáva do gazdovstva rodín poddaných ako ťažné zviera.

Z ďalšieho súpisu vykonaného v roku 1828 sa dozvedáme, že v Krnej žilo 31 daňovníkov (hláv rodiny). V týchto rodinách, okrem živiteľov rodiny, žilo ešte 86 osôb nad 18 rokov. Orná plocha činila 210 kat. jutár, lúky 77 ½ „kosca“. Chovali 20 volov a 24 koní, 10 kráv, 1 jalovicu, 9 teliat, 17 oviec a 16 prasiat. Súpis bol vykonaný 5. decembra 1828.²⁰

Migrácia obyvateľstva Krnej

V období stredoveku, ale až do začiatku 18. stor. bolo ťažko povedať, koľko žilo ľudí na osídlení a akého boli pohlavia. Rím. katolícka cirkev začiatkom 18. stor. udáva súpis podľa „*schopný spovede*“ a „*neschopný spovede*“. Krná od polovice 16. stor., možno od čias husitov, zanechala rím. kat. vierovyznanie a prešla na vierovyznanie evanjelické. Údaje o obyvateľoch vieme podať z obdobia r. 1782, týkajú sa hlavne súpisu mužov.

Okolo roku 1782 žilo v Krnej v 37 domoch 69 rodín s celkovým počtom obyvateľov 348. V čase sčítania bolo z Krnej vzdialených 11 osôb a jedného zapísali, čo tam nebýval. Skutočný počet obyvateľov bol 338, z čoho bolo 188 mužov a 160 žien.

Nasledujúce údaje sa týkajú len mužov. Zo 188 mužov bolo 72 ženatých a 116 slobodných. Muži prevyšovali aj v obci Uhorské, kde pripadlo na 349 žien až 374 mužov. V Českom Brezove pripadlo na 315 žien 322 mužov.²¹

Súpis nám poskytuje aj údaje o mužských spoločenských pomeroch. Na osídlení nežil farár. Žilo tu 6 šľachticov, 1 mešťan, 23 sedliakov (hláv rodiny) a 21 dedičných poddaných. Počet želiarov bol 16 a do kategórie „*iné*“ patrilo 16 osôb. Počet vojakov, ktorí boli práve na dovolenke bol 2.

V rubrike dorastu 1-12 ročných bolo 63 a v rubrike 13-17 roční bolo 11.²² Ak tieto porovnáme s údajmi z r. 1840, možno zaznamenať nasledovné zmeny. (Porovnanie je aj vtedy dobré, keď tieto súpisy obsahujú len údaje nešľachticov).

Podľa sčítania nešľachtického obyvateľstva je počet osôb v Krnej 296. Tento počet spolu so šľachticmi bol pred 50-timi rokmi 348 osôb. Toto je približne 20%-ný pokles. Počet domov bol 28 a žilo v nich 47 rodín. Počet domov porovnávajúc z predchádzajúceho sčítania klesol o 9 a počet rodín o 22. Je možné, že sa odsťahovali, ale rovnako je možné i to, že padli za obeť cholere, vyčíňajúcej v obci v r. 1831. Mužská spoločenská vrstva bola rozdelená nasledovne: 1 úradník, 3 remeselníci, 9 sluhov šľachticov, 1 sedliak, 13 želiarov a záhradníkov. Počet detí (chlapcov) 103. Počet žien 146. Ešte stále pretrváva vyšší počet mužov ako žien.

²⁰ NML Salgótarján. Sig. IV. 7. b. Di. öi.106. sz. 1828

²¹ NML Salgótarján. Sig. IV. 7. b. Népszámlálás. 94-95 p. 100-101p.

²² NML Salgótarján. Sig. IV. 7. b. Népszámlálás. 96-97 p.

Vekové kategórie mužov: 1-17 roční 60
 17-40 roční 55, z ktorých bolo 37 ženatých a 18 slobodných alebo
 vdovcov
 nad 40 rokov 35 mužov

Muži podľa vierovyznania: rím. kat. 13, ev. a. v. 137. Židia v Krnej nežili. V tejto dobe tu žil 1 vyslúžený vojak, ktorý sa medzičasom oženil. Na 11 narodených detí pripadá 17 úmrtí. Do obce sa nikto nepristáhoval. V Uhorskom pripadlo na 30 narodení 37 úmrtí.^{23 24}

Nakoniec sa pozrime na migráciu obyvateľstva z obdobia zrušenia poddanstva v r. 1848. Počet domov a počet rodín ostal nezmenený. Počet nešľachticov bol 258. Obyvateľstvo znova ubúdalo. Pred 8-mi rokmi tu žilo 296 obyvateľov. Sluhovia šľachticov vzrástli z troch na päť. Počet detí klesol zo 103 na 80. Počet žien bol vyšší, ako mužov. V dedine žilo 132 žien a 126 mužov. Vekové rozdelenie mužov: 1-17 roční 50 osôb, 17-40 roční 60 osôb, 40 a viacroční 16 osôb. Príčina úbytku bolo skoré úmrtie. Na 20 narodení pripadlo 27 úmrtí. Náboženské vierovyznanie mužov: okrem 1 izraelitu boli všetci evanjelici. Žili tu aj štyria vyslúžení vojaci, z ktorých 1 bol slobodný.²⁵

Teraz sa pozrime na pohyb obyvateľstva v zrkadle moderných sčítaní. V roku 1856 žilo v Krnej 423 obyvateľov.²⁶ Je to skoro dvojnásobok zo súpisu vykonaného v roku 1848. V období rokov 1869-1910 bol na okolitých obciach nasledovný počet obyvateľstva:

Názov osídlenia	1869	1880	1890	1900	1910
Krná	435	415	350	402	426
České Brezovo	1203	1150	1321	1346	1401
Uhorské	844	799	832	835	798
Málinec	4196	4110	5319	5307	6331

V prípade Krnej nám dáva klesajúcu a stúpajúcu vlnovku, ktorej výsledkom je malý úbytok. V prípade Českého Brezova pomalé narastanie, v Uhorskom klesanie a v Málinci veľmi rýchly nárast. Úbytok v Krnej môžeme pripísať nárastu v Málinci.

Zrušenie poddanstva prinieslo želiarom stratu zamestnania, preto sa odsťahovali do oblastí, kde dostali prácu. Bolo to hlavne tam, kde stavali fabriky. Do Málinca sa presídlilo mnoho obyvateľov zo Zvolena, ktorí našli v sklárňach pracovnú príležitosť. Časť obyvateľov malých obcí sa koncentrovalo do okolia priemyselných sídiel.²⁷

Národnostné pomery Krnej a okolia na základe sčítania ľudu v r. 1890.²⁸

Osídlenie	obyv.	slov. nár.	mad'. nár.	nem. nár.	iné
Krná	350	345	2	3	-
České Brezovo	1321	1199	78	29	15
Hradište	511	491	11	5	-

²³ NML Salgótarján. Sig. IV. 1. b. 1. *Kozgyűlési iratokból kigyűjtöt összeírások gyűjteménye*

²⁴ NML Salgótarján. Sig. öi. 7. sz. 1840

²⁵ NML Salgótarján. Sig. IV. b. 1. öi. 9. sz. 1848

²⁶ *Az Országos Kormánylap adatai szerint.* 226.p.

²⁷ *A Magyar Szent Korona Országainak 1910 évi népszámlálása.* 42. k. Budapest 1912. 287.p.

²⁸ *A Magyar Korona Országainak Helységnevtára.* Budapest. 1892. 364-365.p.

Málinec	5319	5102	162	114	31
Poltár	942	816	98	8	19

Väčšia časť obyvateľstva bola slovenskej národnosti. Maďarské a nemecké národnosti sa v Novohrade sústreďovali hlavne v časti južne od Ipl'a. Výnimkou tvoril Lučenec. Malé množstvo týchto národností žijúcich v obci sa včlenil, asimiloval ku Slovákom, čomu nepomohol ani pokus o pomadžarčenie v druhej polovici 19. storočia.

V roku 1910 žilo v Krnej pri 391 Slovákoch 10 obyvateľov národnosti maďarskej a 1 Chorvát.

V Českom Brezove pri 1223 Slovákoch žilo 70 obyv. národnosti maďarskej, 24 národnosti nemeckej a 29 rôznych národností.

V roku 1910, keď na školách intenzívne prebiehalo maďarské vyučovanie, pri 389 Slovákoch sa k maďarskému materinskému jazyku priznalo 39 osôb.²⁹

V roku 1900 žilo v Krnej 194 mužov a 208 žien. Prevaha mužov z 19. stor. sa zmenila na prevahu žien. Vekové kategórie boli nasledovne rozdelené: menej ako 6 rokov- 76 detí, 6-11 rokov – 59 detí, 12-14 rokov- 18 detí, 15-19 rokov-19 mladých, 20-29 rokov- 118 osôb, 40-59 rokov- 76 osôb, 60 a viac rokov- 36 osôb. Rodinné pomery dospelých: 76 slobodných, 190 ženatých a vydaté, 27 vdov a vdovcov.

O 10 rokov neskôr, keď bola Krná nazývaná **KISKORNA** tu žilo 426 obyvateľov, z čoho bolo 208 mužov a 218 žien. V zahraničí sa zdržiavalo 16 osôb, čo pred 10 rokmi bolo len 2. Slobodných bolo 217, ženatých a vydaté 181, vdovcov a vdovíc 28. Vekové kategórie boli nasledovne rozdelené: menej ako 6 rokov- 83 detí, 6-11 rokov- 66 detí, 12-14 rokov- 23 detí, 15-19 rokov- 32 mladých, 20-39 rokov- 107 osôb, 40-59 rokov- 77 osôb, nad 60 rokov 38 osôb. Náboženské vyznanie: 219 rím. kat., 198 evanjelikov a 9 izraelitov.

Bytové pomery v Krnej

Hovorili sme už o tom, koľko rodín žilo v koľkých domoch. Takto v roku 1782 žilo v Krnej v 37 domoch 69 rodín. V každom osídlení bolo viac rodín ako domov. V roku 1848 žilo v 28 domoch 47 rodín. Tu sa nám vyníma tá skutočnosť, že keď na jednom poddanskom pozemku žilo viac rodín (viac generácií) spolu, tým rástla i hospodárska sila rodiny. Na začiatku tejto práce sme už spomenuli, že obecný notár zaznačil 38 domov, ktoré boli postavené celé z dreva.

Na zadelenie vnútorných miestností nám dáva obraz sčítanie ľudu vykonané v roku 1869. Podľa týchto údajov boli byty zložené z 3 častí, a to z jednej izby, pitvora, ktorý bol spojený s kuchyňou a komory. Za tým nasledovali hospodárske budovy, stajne a stodoly.

²⁹ A Magyar Korona Országainak Helységnevtára. Népszámlálás 1910. 42. k. 125.p.

Údaje z roku 1900: „V obci bolo 68 domov a 402 obyvateľov. Zo skaly a tehál nebol postavený ani jeden dom. Kamenné alebo tehlové základy malo 28 domov. Steny 40-tich domov boli postavené z blata alebo váľkov. Teda aj po roku 1864 postavili 2 domy z dreva.“

Čím prikrývali budovy a z čoho bola strecha? Zo 68 domov malo už 33 šindle alebo dosky a 29 domov bolo pokrytých slamou.³⁰

Tie isté údaje o 10 rokov neskôr: „Počet domov stúpol o 10, teda ich bolo 78. Päť domov bolo postavených zo skál alebo tehál, 35 malo základy z kameňa a tehál, steny z váľkov. Počet drevených domov klesol o 2, no v obci ich bolo ešte 38.“

Veľké zmeny nastali i v prikrývaní striech. 51 domov bolo pokrytých črepmi, šindle alebo dosky boli na 10 domoch, na 17 strechách bola slama.³¹

Zamestnanie obyvateľov podľa sčítania ľudu roku 1910.

V tomto roku mala Krná 426 obyvateľov, z ktorých bolo 145 zárobkovo činných a 281 vydržiavaných (živených). Zárobkovo činní pracovali v nasledovných odvetviach: v poľnohospodárstve 95 a živili 117 osôb. Zo zárobkovo činných bolo 82 mužov a 13 žien, ktorí živili 48 mužov a 129 žien. Samostatných gazdov, ktorí gazdovali na pozemku medzi 10 až 100 kat. jutrov bolo 15 a tých, čo gazdovali na pozemkoch menej ako 10 kat. jutár bolo 17. Z domácich členov rodiny pomáhalo 23 mužov a 6 žien. Do kategórie sluhov patrilo 27 zárobkovo činných osôb, ktorí živili ďalších 55 osôb. Ako poľnohospodárski robotníci pracovali dvaja menej ako 16 roční a 5 robotníkov starších ako 16 rokov. Títo živili 16 osôb. Medzi poľnohospodárskymi robotníkmi štyria boli vlastníkami domu.

V iných odvetviach (lesníctve) pracovalo 29 osôb, ktorí živili 78 osôb. V priemysle pracovalo 6 a živilo tiež 6 osôb. V doprave pracovali dvaja a živili štyroch. Vo verejnej službe pracovali traja a živili štyroch. 6 nádenníkov živilo 12 osôb. Sluhovia boli štyria.

Remeselnícku činnosť vykonávali 3 muži a 3 ženy. Z nich dvaja v mlynárstve a štyria v pohostinstve. Je tu aj jeden veľmi zaujímavý údaj. Popri zamestnaní sa remeslom zaoberalo 28 mužov a 1 žena. V životnom štýle obyvateľstva začiatkom nášho storočia nenastali žiadne zmeny. Naďalej pretrvávalo viac storočné zamestnanie v poľnohospodárstve, chov zvierat, lesníctvo. Životné pomery obyvateľstva klesali rovnako, ako aj ich počet.³²

Chov zvierat v Krnej na prelome 19. a 20. storočia

Na chvíľu sa vrátíme späť do 18. storočia a pozrieme si dikálny súpis, v ktorom sa nachádza údaj, že na ťažké poľnohospodárske práce používali rožný statok (dobytok). Kravy a ovce chovali pre mlieko. Bukové lesy dávali dostatok obživy pre svine a ošípané. K akému druhu patrili tieto zvieratá nám ukazujú údaje z rokov 1895 a 1911.

³⁰ A Magyar Korona Országainak Helységnévtára. Népszámlálás 1900. Budapest 1902. Új sorozat. 1. k. 31.p.

³¹ A Magyar Korona Országainak Helységnévtára. Népszámlálás 1910. Budapest 1912. Új sorozat. 42. k. 125. p.

³² A Magyar Korona Országainak Helységnévtára. Népszámlálás 1910. Budapest 1912. Új sorozat. 48. k. 246-249.p.

Rok	Volý a kravy	Kone	Somáre	Mulice	Kozy	Ošípané	ovce
1895	190	34	-	-	-	130	674
1911	220	47	-	-	4	196	1145

Je prekvapujúce, že v roku 1911 používali len 14 ťažných zvierat a 102 dojných kráv. Ostatné zvieratá boli mladé. Všetky kravy boli červené strakaté. 196 ošípaných postačilo len na obživu obyvateľom obce. Aby mali dostatok masti, chovali mangalice.

Ovce- cigáje- nepatrili medzi najlepšie druhy. Tento istý druh chovali aj v Českom Brezove, Hradišti a v Málinci. Chovali ich pre mlieko a mäso. Srst' mali hrubú a nekvalitnú, menej vyhľadávanú. Zaoberali sa aj výrobou bryndze a ovčieho syra, čo dokazuje i tá skutočnosť, že počas obdobia „*párenia sa*“ mali 644 bahníc (ovčích matiek).³³

Majetkové pomery v Krnej po zrušení poddanstva

Najvýznamnejším zo zákonov z r.1848, ktorý prijalo ešte staré stavovské zhromaždenie je zákon o večnom vykúpení sa (zrušenie poddanstva). Hlava IX. tohoto zákona hovorí, že služby poddaných zemepánovi (robotovanie, deviatok, census) sú zrušené a ten pozemok, ktorý bol podľa tereziánskeho urbára v užívaní poddaných, prejde do ich vlastníctva, za čo bývalí zemepáni dostanú odškodné.³⁴

Netýka sa to danej témy, ale musíme spomenúť tých domobrancov, ktorých bojová činnosť prispela k zrušeniu poddanstva. 13.septembra 1849 richtár obce Ján Senko, sudca Michal Ondrik, prísazný Pavel Kuchár a notár Michal Burghardt úradne vymenovali nasledovných domobrancov: **Jozef Vetrák**, ktorý prišiel z Komárna, **Matej Brisuda** a **Ján Časton** prišli z Aradu, **Michal Madačka** z Bratislavy, **Martin Lepiš** a **Juraj Lepiš**, ktorý 30. októbra zomrel.

Pri zavedení urbára sa v Krnej do užívania poddaných dostalo 15 ½ poddanských pozemkov, ktoré pozostávali z 26 ¾ bratislavskej merice vnútorného pozemku a k nemu patriace vonkajšie časti. Veľkosť tohoto bola 310 kat. jutár ornej pôdy a 95 1/8 koscov lúky.³⁵

Urbárska tabuľa neobsahovala majetok, ktorý malo sedliacke spoločenstvo v spoločnom užívaní ako pasienok. Tento pasienok dostal poddaný vo forme stavebného a palivového dreva z lesov, alebo možnosť pasenia sviň.

V tomto období bol zemepánom obce Krná Samuel Platthy. Dedina v lesoch mala najväčšiu hodnotu. Veľká časť ornej pôdy, vynímajúc 126 kat. jutár, sa dostala do vlastníctva poddaných.³⁶

Bývalý zemepán si mohol ponechať väčší vnútorný pozemok, kus ornej pôdy, lúku a vyznačenú časť lesa.

³³ *A Magyar Szent Korona Országainak állatlétszáma 1911.* Budapest. 1913. Új sorozat 41. k. 259-263.p.

³⁴ *Magyarország történeti kronológiája.* III. k. Budapest 1982. 680.p.

³⁵ NML Salgótarján. Sig. IV. I. j. 1770. Urbárium Korna. Urbéri tabella.

³⁶ FÉNYES, E.: *Magyarországának s a hozzákapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geographiai tekintetben.* Pest. 1843. 68. p.

Hospodárska štatistika udala výmeru chotára Krnej 2 411 kat. jutár, ktoré boli rozdelené do nasledovných kategórií:

Orná pôda 231 k.j., lúky 278 k.j., pasienky 310 k.j., lesy 1448 k.j. Zvyšných 144 k.j. je nepoužiteľných, sú skalnaté a jamovité. Toto všetko bolo rozdelené medzi obecné spoločenstvo a 52 roľníkov. To, že pôda bola veľmi málo úrodná, nám dokazuje jej hodnota v peniazoch, ktorá činila 1823 korún v zlate. Na porovnanie napr. južnejšie ležiaca obec Korlátovce o výmere 1378 kat. jutár mala hodnotu 1417 korún v zlate.³⁷

V roku 1893 boli majetkové pomery v Krnej nasledovné: najväčší majetok vlastnila Zuzana Vattayová 891 k.j., z čoho bola orná pôda 87 k.j., záhrada 5 k.j. lúky, 26 k.j., pasienky 116 k.j., lesy 653 k.j. a 4 k.j. nepoužiteľná plocha.

Po nej nasledovala Antónia Korboveczová, ktorá vlastnila 747 k.j., z čoho bola orná pôda 39 k.j., lúky 65 k.j., pastviny 91 k.j., lesy 550 k.j. a 2 k.j. nepoužiteľná plocha.

Potom nasledoval nedeliteľný majetok obce Krná nasledovne: spolu 186 k.j., z čoho boli 2 k.j. lúky, 51 k.j. pasienky, 108 k.j. lesov a 25 k.j. bolo nepoužiteľných.

A nakoniec to bol Pavel Spišiak a spol., ktorý vlastnil 142 k.j., z čoho boli 15 k.j. lúky, 40 k.j. pasienky a 87 k.j. lesy. Neskôr tu získala majetok rodina Horkoviczová. Člen rodiny Jozef vlastnil 219 k.j. aj v Panických Dravciach.³⁸ Horkoviczovci dedili po vetve Vattay a Vattayovci sa dostali k majetku Platthy.³⁹ V roku 1897 mala zemepánka Antónia Horkoviczová vo vlastníctve pozemky o veľkosti 747 k.j., z ktorých bolo 39 k.j. ornej pôdy, 65 k.j. lúky, 91 k.j. pasienky, 550 k.j. lesy a 2 k.j. boli nepoužiteľné. Na svojom gazdovstve zamestnávali 8 ľudí, hlavne pri chove zvierat. V roku 1897 chovali 18 volov, 4 kone, 11 ošípaných a 200 oviec. Druhá vlastníčka pozemkov Zuzana Vattay dala svoj majetok do prenájmu Danielovi Rechmannovi, ktorý sa tiež zaoberal chovom zvierat, hlavne chovom oviec.⁴⁰

V roku 1911 mala Krná už iba troch zemepánov, ktorí vlastnili pozemky nad 100 k.j. Prvý z nich bol Martin Vrábel s majetkom o veľkosti 153 k.j., z čoho bolo 93 k.j. lesa, 30 k.j. pasienok, 9 k.j. lúky a 17 k.j. ornej pôdy. Bonita pôdy nepresiahla v priemere 1 korunu v zlate. Čistý zisk zo 153 k.j. bol iba 140 korún v zlate. Aj 162 k.j. bývalých urbárikov malo čistý zisk len 108 korún v zlate.

Skutočným zemepánom obce s výmerou 1617 k.j. bol Július Horkovič, ktorý býval vo Veľkých Dravciach. Horkoviczov majetok pozostával zo 105 k.j. ornej pôdy, 5 k.j. záhrady, 90 k.j. lúky, 207 k.j. pasienky, 1202 k.j. lesy a 5 k.j. bolo nepoužiteľných. Jeho čistý zisk činil 1690 korún v zlate. Zisk z lesov a pastvín bol veľmi nízky. V ťažení dreva boli prekážkou zle vybudované cesty.

Záverom tejto kapitoly si povedzme ešte pár slov o rodine **Horkoviczovcov**. Nagy Iván píše o nich takto: „*Juraj II. dostal od kráľa Ferdinanda erbóvú listinu, podľa ktorej dostali šľachtický titul bez majetku. Túto listinu potvrdil kráľ František I. dňa 3. februára 1808. Vyhlásili ju aj v župách Gemerskej a Turnianskej. Rodina Horkovičovcov už bola zemepánmi v Novohradskej župe pred rokom 1848 vo Veľkých Dravciach. Členovia tejto*

³⁷ Magyarország muvelési ágak szerinti terjedelme és foldjövödelme. Buda. 1865. 208-209.p.

³⁸ Magyarország földbirtokosai. Budapest. 1893. 450.p.

³⁹ BOROVSZKY, S.: Nógrád vármegye. Budapest 1911. 68.p.

⁴⁰ Gazdacímtár. Budapest. 1897. II. k. 20-21.p.

rodiny boli vzdelanci. Pracovali v službách Koháryovcov a kniežata Eszterháziho, ako riaditelia pri chove zvierat a tiež ako právni poradcovia. Riaditeľom bol Kliment a poradcom Jozef. Jozefov syn Ignác stál v službách župy, a v roku 1847 sa stal prisáznym Novohradskej župy. V Krnej mali vo vlastníctve Čemnického kúriu, ktorá bola postavená v 17. stor. V roku 1820 ju prestaval a renovoval Samuel Platthy.“

Erb rodiny Horkovičovcov: v delenom štíte pravošikmé zlaté brvno. V hornom striebornom poli červená ruža, v spodnom červenom poli strieborná ľalia. Zo zlatej koruny nad štítom vyrastá zlatý lev, v pravej labe držiaci červenú ružu so zelenými listami. Prikrývky: červeno- strieborné a modro- zlaté.^{41 42}

Cirkev a škola v Krnej

Už v prvej polovici 15.storočia, keď husiti ovládali severnú časť Novohradu, vedľa katolíckych učencov neboli neznámi ani učenci kališníkov. Prítomnosť Čechov nám dokazujú i názvy obcí Hradište, Uhorské, České Brezovo a Krná. Niektorí pripisujú Čechom i do dnešného dňa tú skutočnosť, že v dedine ešte stále pretrváva oslovenie v tretej osobe. Po roku 1517 prichádzajú na naše územie Lutherovi učenci. Väčšia časť obyvateľstva nasledovala učenie evanjelické, zanechajúc učenie svojich predkov. Krná nemala samostatnú faru a tak sa stal fíliou obce Uhorské. Vydržiavanie fary, farára, ba i učiteľa mala na starosti obec. Svojimi milodarmi pomohol i zemepán.

Zo súpisu požítok Uhorského farára zo dňa 2. mája 1800 sa dočítame, že obec Uhorské ako matkocirkev mala 2 fílie, a to Hradište a Kornu Lehotu. Cirkev mala v Uhorskom zeme a lúky, ktoré čistili a obrábali veriaci.

Každý veriaci bol do r. 1848 povinný zaplatiť farárovi ročne „tzv. oferu t.j. 4 groše.“ Každý gazda, ktorý mal vo vlastníctve pluh, odovzdal ročne 1 kilu pšenice. Gazdovia, ktorí nemali ťažné zvieratá a ich pozemok dosahoval veľkosť 1/8-1/4 odovzdali ročne pol kily pšenice. Želiari a iní, ktorí nevlastnili ani ťažné zvieratá a nemali ani pozemok, odovzdali farárovi ročne 1 kohúta a 4 groše. Vdovy boli povinné dať 4 groše alebo jedno vreco, alebo konope na jednu praslicu. Koledy „na troch kráľov“ dávali peniaze, klobásu a ovos. Tretina týchto príjmov patrila učiteľovi.

Za cirkevné služby dostal farár tzv. „ stólapénz“, ktoré boli nasledovné: Za krstenie dostal farár 1 kohúta alebo 2 groše. Učiteľ dostal oferu. Za spoveď chorého 2 groše. Za prípravu na prvé sväté prijímanie nechodil plat. Za ohlášky 4 groše. Za posvätenie nevesty 4 groše, okrem toho pečené mäso, koláče a uterák. Za rodný list sa platilo podľa dohody. Keď bol vykonaný pohreb s celou kázňou, chodili mu 3 mariáše, keď pol kázne, dostal osem a pol groša, keď bola kázeň so spevom 4 groše.

Honorárny list za obec Krnú podpísal richtár Jano Štec a kostolník Ondrej Teplan. Farár sa volal Samuel Lukáč, zároveň vykonával i služby učiteľa.⁴³

⁴¹ BOROVSZKY, S.: *Nógrád vármegye*. Budapest 1911. 68. p. 599.p.

⁴² NAGY, I.: *Notitiae Politici Geographico Staticae Hungariae*. Budae 1859. 140.p.

⁴³ NML Salgótarján. *Evangelikus egyházközségek díjlevelei*. Kézirat.

Kostol bol postavený v roku 1905. Zvonica bola postavená v roku 1912.⁴⁴

Počiatky školstva

Pri príjmoch farára sme si mohli všimnúť, že z cirkevných príjmov dostával aj učiteľ, pretože vykonával cirkevné povinnosti.

V 18. storočí vykonával učiteľ v obci notárske úkony, popri farárovi učil deti spievať, vysvetľoval katechizmus, niekoľkých naučil čítať, neskôr písať a rátať. Do roku 1777, do zavedenia Ratio Educationis bolo vyučovanie výlučne v rukách cirkvi. Štát si osvojil právo kontroly vyučovania. Určil školopovinnosť na tri roky, neskôr zvýšil na šesť a od r. 1868 boli až do 12. roku veku všetci školopovinní.

V cirkevných školách sa ponechal vyučovací jazyk materinský, ale tieto školy nedostali subvenciu. Slovenský ľud nestačil vydržiať školy z vlastných zdrojov, takže v roku 1880 počet škôl značne klesol. Tým sa udržala negramotnosť. Od roku 1879 sa na školách zaviedlo povinné vyučovanie maďarčiny a na dosiahnutie učiteľského diplomu sa požadovala perfektná znalosť štátnej reči.

Po krátkom úvode si pozrime históriu krňanskej školy.

Súpis z rokov 1770 a 1772 nám dokazuje, že Krná mala už školu v 18. storočí.⁴⁵ V r. 1770 bol učiteľom v Krnej Ján Švantner, ktorý zároveň vykonával i funkciu notára a v kostole bol predmodliacim. Do školy chodilo osem chlapcov a dve dievčatá. Učil ich čítanie, spev a katechizmus. Za tieto služby dostával nasledovný plat: 7 gbelov pšenice, 4 fúry dreva, od každého žiaka 8 grošov a 1 fúru dreva.

O dva roky neskôr, pre úmrtie učiteľa, preberá túto funkciu notár Ján Pašút, ktorý do Krnej prišiel zo Šárošskej župy z obce Lipany. Čo vyučoval a koľko mal žiakov, nám súpis neudáva. Jeho príjem činil 8 bratislavských meríc pšenice a 3 fúry dreva. Od r. 1772 dostal za úlohu vyhlasovať a čítať listy. Aká bola škola a aký bol učiteľov dom nevieme.

Ďalšie údaje pochádzajú z roku 1898. Obyvatelia obce sú Slováci, vo väčšej časti evanjelického vierovyznania. Počet žiakov denný bol 65 a 31 opakujúcich. Zo školopovinných chodilo do školy 28 a 5 opakovalo. Evanjelikov bolo 29 a 4 katolíci. V obci sa nachádzala Evanjelická ľudová zmiešaná škola s jednou učebňou a jedným učiteľom. Založená bola v 18. storočí, presný dátum nám nie je známy. Cirkevná obec postavila budovu školy v roku 1856. Vyučovalo sa v nej náboženstvo. Písaniu a čítaniu nevenovali pozornosť.

Do roku 1892 sa vyučovalo v jazyku slovenskom. S vyučovaním v maďarskom jazyku začal Ondrej Slatinský. Na prelome storočia učil na škole Ondrej Slivák, diplomovaný učiteľ. Škola bola len veľmi slabo vybavená učebnými pomôckami. Priemerný vek žiakov bol 10 rokov, počet 30, opakujúcich 6.⁴⁶

---

⁴⁴ Muemlékjegyzék. Korna.

⁴⁵ NML Salgótarján. Sig. IV. I. b. 5. Tanítók összeírása. 1722

⁴⁶ PACSÉRI, K.: *Nógrádvármegye oktatása*. Balassagyarmat 1900. 151.p.

Administratívne začlenenie a obecná správa

Do roku 1848 patrila obec do Novohradskej župy a do okresu Fiľakovo. Podľa právneho postavenia „*possesio*“ obec. Po revolučných rokoch v roku 1848 bola obec pripojená k okresu Lučenec, no v roku 1863, kedy boli obnovené znova 4 okresy, patrila zase Fiľakovu. Rím. kat. cirkev patrila pod rožňavské biskupstvo. Vojenský obvod a Daňový úrad mali v Lučenci, poslednú poštu v Mýtnej.⁴⁷

V roku 1888 sa obec znova dostala do okresu Lučenec a patrila pod Súdnu stolicu do Balážskych Ďarmôt. Okresný súd, Daňový úrad a telegraf mali v Lučenci, poslednú poštu v Rovňanoch.⁴⁸

V roku 1895 mal Obvodný notársky úrad a Matričný úrad v Uhorskom.⁴⁹

V roku 1907, ale už aj v roku 1882 boli obývané tieto miestne časti: **Neklen, Nový Svet, Osičiny a Závady.**

Katolícka cirkev bola fíliou obce Bystrička a evanjelická cirkev bola fíliou obce Uhorské. Obvodný notársky úrad a Matričný úrad mali v obci Uhorské. Okresný súd, Pozemkový úrad a Daňový úrad mali v Lučenci. Četnícka stanica bola v Málinci.⁵⁰

Prvý zákon o obecnom zriadení vyšiel v roku 1886. Zabezpečoval župné poručníctvo nad obcami a obecnú samosprávu.⁵¹

Zákon poznal 3 druhy obcí: malé obce, veľké obce a mestá so zriadeným magistrátom. Krná patrila medzi malé obce a ako taká, nemohla si vydržiavať obecného notára. Obvodný notársky úrad bol vytvorený v Uhorskom a Krná bola k nemu pričlenená.

Obce patriace Obvodnému notárskemu úradu si svoje záležitosti vybavovali samostatne. Nariadenia obecného úradu platili pre všetkých obyvateľov žijúcich v chotári obce. V mene zákona, „*vo vnútorných rozhodnutiach*“ mohla obec rozhodovať samostatne a tvoriť vlastné predpisy a nariadenia. Rozhodovala o majetku obce, mala oprávnenie na vyberanie obecných dávok, ale k tomuto musela mať súhlas vyšších orgánov.

Do kompetencie obce patrili obecné cesty, chotárne cesty, obecné školy. Zabezpečovali finančne dobrovoľnú hasičskú jednotu a starali sa o obecnú chudobu.

Dozor nad obcou vykonával okresný slúžny.

Najvyšším orgánom obce bolo obecné zastupiteľstvo, pri ktorom pracovalo obecné predstavenstvo. Jeho členovia boli: richtár a jeho zástupca, aspoň dvaja členovia zastupiteľstva, notár, sirotský otec a lekár.

---

⁴⁷ *Magyarország Helységnévtár*. Budapest . 1863. 464. p,

⁴⁸ *Magyarország Helységnévtár*. Budapest. 1888.329.p.

⁴⁹ *Magyarország Helységnévtár*. Budapest. 1895. 410.p.

⁵⁰ *Magyarország Helységnévtár*. Budapest 1907. 520. p.

⁵¹ CSIZMADIA, A.: *Magyar állam és jogtörténet*. Budapest. 1978. 772.p.

Prvým úradníkom v obci bol richtár, ktorý bol volený spomedzi troch členov zastupiteľstva na tri roky, ale mohol byť volený viackrát po sebe.

Medzivojnový vývoj

Náš ľud s radosťou prijal správu o konci vojny a vytvorení samostatného štátu. Je nepochybné, že život obyvateľstva vo vlastnom štáte a obci zbavenej maďarského ducha bol radostnejší, spokojnejší a voľnejší, než tomu bolo v predchádzajúcom období. Do verejnej správy na úrovni župy, okresov a obcí sa zavádza do úradovania jazyk slovenský. Ako druhý úradný jazyk ostala maďarčina.

Obec Krná patrila do Československej republiky, župy Novohradskej, Notárskemu úradu Uhorské. Poštový úrad bol v Rovňanoch, telegraf tiež v Rovňanoch vzdialených 9 km. Železničná stanica bola v Zelenom vzdialená 10 km a v Poltári vzdialenom 12 km. Četnícka stanica v Málinci, Rím. kat. farský úrad v Brezničke, Evanjelický farský úrad v Uhorskom.

Zo zoznamu miest na Slovensku sa dozvedáme, že v roku 1919 tu žilo v 74 domoch 429 obyvateľov. Z toho bolo 211 mužov a 218 žien, československej národnosti 412, národnosti maďarskej 17, rím. kat. vyznania 254, evanjelického vyznania 175, židovského vyznania 3 a vyznania iného 2. K obci patrili pusty: **Neklen, Nový Svet, Osičiny, Závada a kopanice Čert'az**. Funkciu richtára vykonával **Ondrej Senko Štec**, funkciu sudcu **Michal Senko Palík**, rím. katolíckym farárom bol **Eduard Strek** a učiteľkou **Hilda Jesenská**.⁵²

Obec mala vyslovene poľnohospodársky charakter. Obyvatelia boli väčšinou drobní a strední roľníci. Z remeselníkov sa v obci užívali najmä kolesári.

Dvadsiate roky boli rokmi povojnovej krízy, obdobím radikalizácie obyvateľstva, ktoré bolo nespokojné so svojím položením. Odrazom ťažkého a často bezvýchodiskového životného postavenia bolo v prvých rokoch republiky vyst'ahovalectvo, ktoré sa týkalo aj Krnej. Mená vyst'ahovalcov nie sú uchované v archívnych dokumentoch, ale vo fonde Notárskeho úradu v Uhorskom sa nachádza zoznam tých, ktorí sa v roku 1929 do obce vrátili: Martin Táčik, roľník 49 ročný, Martin Hric- Melich, roľník 40 ročný, Juraj Lepiš, roľník 32 ročný, Ján Stecík, roľník 30 ročný, Zuzana Lepišová, rod. Stecík, roľníčka 21 ročná.

Štatistika obcí na Slovensku z roku 1928 nám dáva nasledovné údaje: Obecný chotár sa rozprestieral na ploche 2433 kat. jutár. Majetok obce v nemovitostiach:

hodnota stavebných objektov 400,- Kčs
poľnohosp. pôda kat. jut. 4 v hodnote 900,- Kčs
vklady 638,97 Kčs
cenné papiere 1000,- Kčs
celková hodnota 2 938,97 Kčs
dlhy obce 6 725,18 Kčs
úlohy obce – stavba školy a regulácia potoka.

Četnícka stanica a zdravotný obvod sa nachádzali v Málinci.

---

⁵² Nógrádi naptár 1919

Lazy sú roztrúsené po krňanských vrchoch a netvorí jednotlivé skupiny domov. Ak porovnáme počet domov v roku 1930 s rokom 1919 (74), ich počet stúpol na 93 a počet obyvateľov na 502. Ešte stále prevládali domy drevené. Na ich stavbu sa drevo ťažilo z okolitých lesov. Z dreva sa stavali aj hospodárske budovy. Pri drevených stavbách sa musela venovať pozornosť ochrane pred vlhkosťou, plesňou, červotočmi, bolo potrebné zabezpečiť dobrú tepelnú izoláciu a súdržnosť stien. Domy sa pôvodne stavali bez hlbokých základov. Medzere a škáry medzi dverami sa vymazávali hlinou, zapchávali machom, pilinami, pletencami zo slamy. Z dreva sa robila i konštrukcia krovu. Strecha bola pokrytá slamou, u bohatších gazdov šindľom. Ďalším stavebným materiálom bola hlina, ktorá sa formovala do surových tehál a od začiatku 19. stor. sa tehly aj pálili. Strechy neskôr pokrývali eternitom a škridlou.

Spoločnosti bývalých urbarialistov slúžili ako forma spoločného hospodárenia pre určité vymedzené úseky poľnohospodárskej výroby. Týkali sa hlavne pastvinárstva a lúk, ako aj chovu hospodárskych zvierat. V spoločnostiach urbarialistov mali rozhodujúce slovo zámožní roľníci- kulaci. V roku 1931 obhospodarovali bývalí miestni urbarialisti v Krnej (35 podielnikov) 62,64 kat. jut. lesov a 92,3 kat. jut. pasienkov.⁵³ V roku 1940 zasiela Obecný úrad v Krnej Obvodnému notárskemu úradu v Uhorskom nasledovnú správu: „*Urbariát mal spolu 34 členov a 20 kat. jut. lesných pasienkov, na ktorých sa páslo 100 kusov ošípaných a 20 kusov kôz. Horkovičská pasienková spoločnosť mala 20 kat. jut. pasienkov, 50 kat. jut. lesných pasienkov a 35 členov. Kubíňovský komposesorát mal 10 kat. jut. pasienkov a 20 kat. jut. lesných pasienkov. Maškov závoz komposesorát mal 20 kat. jut. pasienkov a 30 kat. jut. lesných pasienkov. Členov mal 36, všetci boli roľníci. V posledných troch spoločnostiach sa spolu páslo rožného dobytku 103 kusov.*“⁵⁴ Urbariáty postupne zanikli jednak pod tlakom prenikania kapitalizmu do poľnohospodárstva a jednak socializáciou dediny.

V roku 1931 bol Novohrad postihnutý veľkou neúrodou. Poľnohospodárski robotníci, malí a strední roľníci nemali ani osivo na nasledujúci rok a ani zásoby najnutnejších potravín.

V júli 1932 dosiahla vrchol aj bieda pracujúcich na dedinách. Vládla veľká bieda a nezamestnanosť.

***Spoločnosť bývalých urbarialistov
/ 1 strana/

---

⁵³ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské č. 862/1931 adm.

⁵⁴ Tamže č. 2318/1940 adm.

18. augusta 1931 posielal Obvodný úrad v Uhorskom Štátnemu štatistickému úradu do Prahy nasledovné údaje o domácich prácach vykonávaných v Krnej: „*Výrobcovia drevených obručí domácim spôsobom boli členmi **Obručiarskeho družstva** v Uhorskom a len výlučne jemu odvádzali svoje už spracované výrobky. Pri plate za kus rozhodovala akosť a spracovanie výrobku a jeho dĺžka. V obci bola veľmi rozšírená i výroba drevených kolies domácim spôsobom. Výrobky sa väčšinou predávali na trhoch.*“⁵⁵

Približne v tom istom čase oznamuje Notársky úrad v Uhorskom Okresnému úradu do Lučenca, že väčšia časť obyvateľov v Krnej sa odpradáva zaoberala výrobou drevených obručí, kolies a prútených metiel domácim spôsobom. Pred vojnou tieto výrobky niekoľkí tunajší obchodníci od dorábateľov skupovali a odosielali do rozličných tovární. Od tej doby, ako sa drevené obruče dovážali z Poľska bez cla, trpel novohradský slovenský domáci priemysel. Drevené obruče z Krnej sa výhodne vyvážali aj do českých cukrovarov a iných podnikov.⁵⁶

Výrobou drevených kolies sa v Krnej zaoberali až v 14 domácnostiach. Povedzme si o tomto drevospracujúcom remesle trochu viac, aby si nastupujúce generácie vážili a zároveň obdivovali zručnosť a vynaliezavosť svojich otcov, starých i prastarých otcov.

Technologické postupy zahrňujú takmer všetky techniky obrábania dreva, najmä strúhanie, kresanie, točenie a ohýbanie. K zariadeniu kolárskej dielne patrila točovka (na ručný, nožný, motorový pohon), oberučný stolec (strúhací stolec, koník), nabíjacia stolica a i. Zo špeciálnych kolárskych nástrojov sekery (kresačka, vydlabovačka, motyčka), rôzne oberučné nože, dláta, výtočkové vrtáky, kružidlá, píly a tokárske nože. Drevo na výrobu kolies muselo byť dobre vysušené, húževnaté a pružné. Na hlavu kola sa najviac používal dub, brest alebo klen, zriedkavo buk alebo breza od koreňa, na špice agát alebo dub, na bahry buk, brest a jaseň. Celé koleso sa nerobilo z rovnakého materiálu, lebo rovnorodý materiál sa zle viazal v spojoch. Pri výrobe kola bolo najdôležitejšie určenie jeho výšky, ktorá závisela od funkcie voza a krajových zvláštností. Predné koleso bolo menšie ako zadné, najmä u vozov používaných v kopcovitých oblastiach a na poľných cestách. Základ kola tvorila hlava točená na točovke, do ktorej sa vrtali a dlabali otvory pre špice. Ešte pred nabíjaním špic sa na ňu z oboch strán nasadili menšie obruče. Všetky kolesá na ťažkých vozoch mali po 12 špic, na gazdovských vozoch bolo obvyklé, že predné kolesá mali po 10, zadné po 12 špic. Špice boli čapované do otvoru hlavy. Po bokoch čapu špice sa zarezávalo osadenie (plecká) pod uhlom, ktorý tvoril bočivosť kola. Bočivosť bola obvykle rovnaká ako šírka bahry. Špice a bahry sa nasadzovali na nabíjacej stolici. Bahry spájali po dve špice a navzájom boli spojené klinom. Po nasadení bahier sa koleso sťahovalo železnou obručou (ráfom), ktorá bola menšia ako obvod kola a ťahovala sa na jeho navlhčený obvod za horúca. Ešte v prvej polovici 20. stor. sa používali aj vozy s neokovanými kolesami. Poslednou fázou výroby bolo nasadenie výtočky (buksa, puška) do hlavy kola - púzdra, do ktorého sa zasunula os. Pred nasadením sa v hlave vyvrtal osobitnými výtočkovými vrtákmi otvor pre výtočku. Drevená časť hlavy okolo výtočky sa ubila a natrela farbou alebo fermežou, aby kolomaž používaná na masenie kolies nevsakovala do hlavy. Pre drevené osi sa zhotovovali masívnejšie hlavy, keďže otvor pre os mal priemer do 10 cm. Železné osi vo väčšej miere sa začali používať koncom 19. stor. Začali ich používať furmani zväzajúci drevo. Nástupom kolektívizácie poľnohospodárstva kolárstvo stratilo trhovú základňu. Patrónmi kolárov bola sv. Katarína a sv. Eulogius.⁵⁷

⁵⁵ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské č. 2394/1931 adm.

⁵⁶ Tamže. Č. 3519/13931 adm.

⁵⁷ Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska, zv. I. Veda. Bratislava. 1995

Okrem výroby drevených kolies sa v obci zaoberali i pálením dreveného uhlia. Pán Jozef Krásnik nám o výrobe dreveného uhlia porozprával nasledovne: „ Zamestnávala ich firma NUPOT Lovinobaňa a postup pálenia vyzeral nasledovne. Najprv sa odkryla zemina a vyhlbila jama. Do jednej míle sa uložilo 100m³ dreva. Po uložení dreva (buk, dub, breza) sa všetko prikrylo lístím a zeminou a zapálilo sa. Horenie trvalo 5-6-7 dní. Po ukončení pálenia sa tlejúce kusy dreva uhasili pieskom (nikdy nie vodou) a odstránili. Uhlie sa rozhrnulo, aby vychladlo. Po vychladnutí sa vrecovalo a furmani ho odvážali do vagónov. Naraz mohli horieť aj 10 míľ. Spolu s Jozefom Krásnikom páčil uhlie v rokoch 1938-1942 aj Ondrej Šimo.“

***Obrázky 2

Voľby do obecného zastupiteľstva sa konali 27. septembra 1931. Kandidovala Republikánska strana zemedelského a maloroľníckeho ľudu. Za starostu bol zvolený **Ján Hýraj**, ktorý vo funkcii vystriedal predchádzajúceho starostu **Michala Senku Palíka**.⁵⁸ Členmi obecného zastupiteľstva sa stali: Július Horkovics, Michal Senko Palík, Ján Senko Pirga, Martin Hric, Ondrej Senko Štec, Ján Hric Melich, Ján Hric Hatra, Michal Kepeňa, Martin Táčik, Ján Šošik, Ondrej Šuľaj, Tomáš Hronec, Ondrej Kuvik, Pavol Chovanec, Július Murin, Ján Hriň, Juraj Štecík, Michal Šimo, Michal Kuchár, Juraj Hric Svilany, Pavol Lepiš Smoliar a Ondrej Lepiš.

Richtár (starosta) bol predsedom obecnej samosprávy. Funkcia sa zavádzala od ranného stredoveku. V Uhorsku boli v stredoveku richtári volení i dediční.

Tereziánske reformy v 18. stor. zrušili dedičných richtárov a zaviedli voľbu jedného richtára z troch kandidátov na jeden rok. Jej znakom bola richtárska palica. Najhlavnejšia bola obecná truhlica s obecnými peniazmi a listinami. Po zvolení nového richtára sa tieto veci slávnostne prenášali do jeho domu. Pred r. 1848 (pred zrušením poddanstva) vonkajším znakom domu richtára bol aj dereš s kladou, neskôr už len tabuľka, vývesný štít úradu.

Richtár bol prvým mužom obce dovnútra komunity a navonok bol jej zástupcom. Hoci nemal plat, zvyčajne mu panstvo odpúšťalo dávky a patrila mu aj 1/3 vyrúbených pokút ako náhrada za stratu času. Do úradu richtára patrilo i miestne súdnictvo. Ešte koncom 19. storočia záviselo od miestnych zvykov, či richtár mohol nespratných spoluobčanov i verejne fyzicky potrestať. Bol aj zmierovacím sudcom rozvadených susedov alebo i manželov.⁵⁹

V prvej polovici 20. stor. bol starosta obce volený obecnou radou a do funkcie potvrdený obvodným notárom. Funkcia starostu obce bola čestná, všetky uznesenia obecnej rady schvaľoval notár. Finančné prostriedky a hmotné potreby pre obec zaisťoval notariát. Obyvatelia platili dane na účet Bernej správy v Lučenci.

⁵⁸ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské č. 2831/1931 adm.

⁵⁹ Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska, zv. II. Veda. Bratislava. 1995. str. 118

Jediný platený zamestnanec obce bol **obecný sluha**- bubeník, zriadenec, vybehávač obecného úradu. Bol spojnicou medzi richtárom, notárom a jednotlivými obyvateľmi. Na malých dedinách vykonával i služby úradného doručovateľa. Mal to byť človek dôveryhodný a podľa možnosti gramotný. Na komunikačných uzloch obce, napr. pred kostolom, krčmou, na križovatke ciest zvolával obyvateľov bubnovaním, aby im prečítal nariadenia a správy obecného úradu i spolkov. Mal na starosti i zvonenie. Zvonil v prípade požiaru alebo živeľnej pohromy.

Súpisový hárok hospodárskej čelade z roku 1931 vyzeral nasledovne: Zöld Pavel – gazda, Zöld Ján- horár, Paprnák Ondrej- kočiš, Vinarčík Gášpár- bíreš, Jurašík Ondrej- bíreš, Matúška Anton- bača, Králik Ján- valach, Štefančík Štefan- valach, Merčák Ondrej – kondáš, Chudina Michal- pastier, Andrášik Pavel- kondáš, Bahleda Ján- hájnik.⁶⁰

Najviac boli zastúpení pastieri. Boli to ľudia starajúci sa o hospodárske zvieratá pri pasení. Ich úlohou bolo strážiť zvieratá, udržiavať napájadlá, zabezpečovať prvý výhon, informovať majiteľov o stave zvierat. Ako sociálna skupina mali nízke postavenie, ktoré bolo ešte diferencované podľa druhu zvierat (najnižšie postavenie mal pastier sviň). Povolanie pastiera často vykonávalo viac generácií jednej rodiny. Pred začiatkom sezóny bola so zvoleným pastierom uzatvorená dohoda obsahujúca jeho povinnosti, obdobie pasenia, formy a termíny odmeňovania. Staršia bola naturálna odmena. Tvorili ju najmä potraviny, ktoré pastier dostával pravidelne (raz za týždeň alebo denne pri rannom vyhánaní), príležitostne (sviatočné na Vianoce, Veľkú noc, výrezové pri zapisovaní zvierat na rováš) alebo na konci pasenia pri celkovom vyúčtovaní. Odmeňovalo sa i obilím, zemiakmi, strukovinami a iným. Okrem potravín dostávali i drevo na kúrenie, seno alebo im prenajali líku, pole. Na začiatku 20. stor. sa hlavným druhom odmeny stali peniaze. Povinnosťou pastiera mimo sezóny pasenia bolo na Vianoce alebo na Nový rok navštíviť majiteľov dobytky, predniesť vinše zamerané na zabezpečenie prosperity a priniesť prúty na výhon.⁶¹

V roku 1932 bol prehlídačom mŕtvol Július Baláž, tesár. Túto funkciu vykonával už od roku 1924. Pôrodnou asistentkou bola vdova Mária Senková s ročným platom 120,- Kčs.⁶² Obchod s potravinami vlastnil Jakub Müller.⁶³ Periodickú dopravu osôb autobusom na trati Krná- Uhorské- Zelené vykonával bez koncesie Martin Táčík.⁶⁴ Prvé rádio v dedine vlastnil už v roku 1932 Július Horkovics.

11. februára 1932 bol v obci vykonaný súpis komínov a obytných domov, pri ktorom bolo zrátaných 83 domov a 54 komínov. Vymetalo sa v 46 domoch.⁶⁵ V obci pracoval aj jeden mlyn, ktorého vlastníkom bol Július Horkovics a mlynárom Pavel Zöld.⁶⁶

Od roku 1937 bol starostom obce **Michal Senko- Palík**, jeho zástupcovia boli Ján Hric Melich a Ján Hric Hatra, pokladníkom Ján Senko Pirga, listonošom Michal Gábor, obhliadačom mŕtvol Július Baláž, pôrodná asistentka Mária Senková. Ich platy boli nasledovné: starosta 140,- Kčs, I. zástupca 60,- Kčs, II. zástupca 30,- Kčs, pokladník 80,- Kčs, listonoš 80,- Kčs, obhliadač mŕtvol 30,- Kčs a pôrodná asistentka 180,- Kčs.⁶⁷

⁶⁰ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské č. 3003/1931 adm.

⁶¹ Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska. Veda. Bratislava 1995. zv. II. str. 21

⁶² ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské č. 472/1932 adm.

⁶³ Tamže č. 906/1932 adm.

⁶⁴ Tamže č. 1644/1932 adm.

⁶⁵ Tamže č. 1858/1933 adm.

⁶⁶ Tamže č. 2956/1934 adm.

⁶⁷ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské, č. 474/1937

Súpisový hárok hospodárskej čel'ade z roku 1938 bol celkom odlišný od predchádzajúceho. Za sedem rokov sa tu zjavili nové mená. Gazdom na Horkovicsovom majetku bol Ján Zöld, kočišmi: Gáspár Vinarčík, Michal Szabó Šunta, Jozef Kret Chlapaj a Rudolf Kočiš, pastiermi boli Pavel Kizek, Ján Vinarčík, Anton Matuška a Juraj Matuška. Urbárnymi pastiermi boli Michal Chudina a Pavel Andrášik, horárom Pavel Bahleda.⁶⁸ Obecným kováčom od roku 1925 bol Michal Senko.⁶⁹

Majetok obce bol nasledovný:

Lúky 1 ha, 10 a, 50 m

Záhrady 1 ha, -, 76 m

Pasienky 1 ha, 6 a, 65 m

Zastavané plochy a nádvorcia -, 5 a, 62 m

Školská budova⁷⁰

Evidencia živnostníkov zo 4. januára 1939 nám udáva, že Michal Senko vykonával živnosť kováčsku, Antónia Hoffmanová živnosť kramársku, Július Hronko mäsiarstvo a údenárstvo spolu s obchodom so zmiešaným tovarom, Otmar Greipel živnosť na šrotovanie a Pavel Lepiš živnosť obuvnícku.⁷¹ V obci bývali dvaja úradníci, 26 robotníkov, 66 roľníkov, 10 remeselníkov.⁷²

Hospodárske stroje vlastnili jednotliví gazdovia. Keď sme ich zráтали dokopy, dostali sme nasledovný počet: 5 sejačiek, 10 sečkovíc, 6 reporezačiek, 1 kružnú pílu, 6 mláťačiek a 6 motorov.⁷³

Za hlavnú mužskú pracovnú činnosť v rodinnom hospodárstve bola považovaná ťažká poľná a lesná práca, povozníctvo a pastierstvo, oprava hospodárskych budov a náradia. Práce v domácnosti boli pre mužov všeobecne neprístočné. Nachystanie dreva patrilo k mužským prácam, ale ženy si chodili poň, podobne aj po vodu (v Krnej bolo iba 17 studní). V domácej výrobe muži spracúvali drevo, prútie, slamu, kože i vlnu. Pri poľnom a lúčnom hospodárení sa rátalo s pomocou žien. Muži pracovali so záprahom, orali, kosili, zväžali úrodu z polí a lúk. Ženy pri žatve odberali, pri senách hrabali.

Pracovná činnosť žien v rodinnom hospodárstve bola v domácnosti a v starostlivosti o deti. Na poli robili ženy spravidla ľahšie práce. Muž obrábal pôdu pluhom, žena motykou. Muž oral, žena viedla záprah, on žal, ona odberala, on kosil, ona hrabala. Výsadné ženské práce robila gazdiná. Varila, v lete vynášala ostatným jedlo na pole, prvá sa vracala domov. Väčšina potravín sa spracúvala tepelne. Bez akejkoľvek úpravy sa jedli plody divo rastúcich alebo i lesných druhov ovocia. Najčastejšie sa varili kaše, polievky, prívarky, omáčky a cestoviny. Základom týchto jedál boli najmä múka a krúpy, zelenina, strukoviny, zemiaky, ovocie a mlieko. V priebehu 19. stor. a v prvej polovici 20. stor. sa v Krnej pieklo hlavne v peciach. Piekol sa v nich chlieb, ale i menšie druhy pečiva, nekysnuté i kysnuté placky a koláče.

---

⁶⁸ Tamže č. 4129/1938 adm.

⁶⁹ Tamže č. 280/1938 adm..

⁷⁰ Tamže č. 3034/1938 adm.

⁷¹ Tamže č. 4449/1938 adm.

⁷² Tamže č. 3974/1940 adm.

⁷³ Tamže č. 185/1939 adm.

Obyvatelia sa zaoberali pestovaním plodín. Sialo sa obilie, raž, pšenica, jačmeň, ovos, zemiaky, fazuľa, šošovica, čičerica, mak, cibuľa, zeler, cesnak, mrkva, petržlen, uhorky, paradajky. V ovocných záhradách sa najviac pestovali jablká, hrušky, slivky, orechy a čerešne. Všetko sa pestovalo pre vlastnú potrebu. Chovali sa kone, voly, kozy, ovce, kravy, ošípané, sliepky, husi, kačky, zajace.

Ľudová tradícia má schopnosť prenášať sa z pokolenia na pokolenie. Odkazy minulosti sa uchovávajú a obmieňajú stále v nových formách. Pripomeňme si napr. páračky. Domáce gazdiné na ne pozývali susedky a hlavne mládež. Po páračkách potom večer tancovali s mládenkami a stvárali pochabosti. Gazdiné ich pohostili varenou kukuricou s makom.

24. septembra 1938 bola vyhlásená všeobecná mobilizácia. Všetci vojaci z obce vo veku do 40 rokov nastúpili k svojim plukom. Rozhodnutím, ktoré sa stalo vo Viedni 2. novembra 1938 bolo Slovensko prinútené odstúpiť Maďarsku južné územia. Obec Krná ostala v Slovenskej republike.

Lexikón obcí Slovenskej republiky vydaný v roku 1942 nám dáva o obci Krná nasledovné údaje: miestne časti obce so skupinami domov sú **Čert'az, Neklen, Osičiny, Nový Svet a Závada**, obec sa rozprestierala na ploche 1400 ha s počtom domov 95 a počtom obyvateľov 502. Notariát sa nachádzal v Uhorskom, pošta v Rovňanoch, železničná stanica v Českom Brezove a Zelenom, Rím. kat. farský úrad v Brezničke, Evanjelický farský úrad v Uhorskom, žandárska stanica a zdravotný obvod mali v Málinci.

V roku 1944 obecnými zamestnancami boli: Michal Šimo – vládny komisár, Július Hronko – obecný pokladník, Pavol Bahleda – nočný strážnik, Pavol Bahleda- obecný doručovateľ, Mária Senková – pôrodná asistentka a Július Baláž – prehliadač mŕtvol.⁷⁴ V obci sa nachádzal mlyn, ale mlynár Jozef Král nemohol mlieť, lebo v potoku nebolo dostatok vody k pohonu mlynských strojov.⁷⁵

Koncom augusta, bolo to asi 25. v nedeľu o 10.50 hod., sa nad obcou vznášalo veľké množstvo vojenských spojeneckých lietadiel. Členovia Revolučného národného výboru, ktorého predsedom bol Ondrej Senko Stec, podpredsedom Ondrej Zaťko, tajomníkom Martin Dinaj, pokladníkom Michal Kuchár, členmi Ján Hric Hatra a Michal Senko Palík robili zbierky pre partizánov a vojakov v peniazoch, šatstve a naturáliách, zvlášť v múke, masi a ostatných potravinách. Do dediny prichádzali obyvatelia židovského pôvodu, ktorí hľadali úkryt pred fašistami, ktorí ich bez milosti zabíjali. Obyvatelia Krnej mnohých z nich zachránili, nasadiac pritom svoj vlastný život. Hoci ich Nemci viackrát hľadali, nenašiel sa v obci nikto, kto by ich bol prezradil. Zachránili sa všetci ukrytí. Poriadok v obci udržiaval Revolučný NV za pomoci ostražitých občianskych milicistov, zväčša starších, keďže mladší boli hneď na začiatku vojny zmobilizovaní. Do nemeckého zajatia padli z Krnej 4 obyvatelia. Napriek tomu, že celé okolie bolo obsadené fašistami, prichádzali partizáni v noci do obce, odkiaľ si odnášali potraviny.

Fašisti si z obce odnášali slamu, seno a pod. V roku 1944 bola veľmi dobrá úroda, takže domácich potravín bolo dostatok. Po bombardovaní Lučenca a blízkeho Zeleného, večer 20. decembra, prežívala obec najtrápnejšie časy. Ešte aj v nasledujúcom roku sa fronta stále držala na čiare Ožďany - Lučenec. Najnapínavejšie dni nastali 13. januára 1945. Červená armáda oslobodila susednú obec Uhorské a pred večerom prišla hliadka sovietskych vojakov i do obce Krná. Za hliadkou prichádzali i jednotky ČA. Občania im išli v ústrety a prijímali ich do svojich domovov s pohostinnosťou. Na ich počesť bola vztýčená na budove národného výboru červená zástava. Veliteľom jednotky, ktorá oslobodila obec, bol plukovník **Sokolov**. Veliteľstvo bolo umiestnené u Jána Hrica – Táčika. Vojnové škody na budovách neboli žiadne. Počas prechodu fronty bol na lazoch zastrelený jeden občan **Jozef Jurašík** a v dedine **Ondrej Senko – Stec** starší, ktorého ranila črepina z míny. Na lazoch padol jeden sovietsky vojak, ktorého pozostatky boli prevezené na spoločný cintorín sovietskych vojakov vo Zvolene a jeden nemecký vojak, ktorý bol pochovaný v obecnom cintoríne. Počas II. svetovej vojny padol v Krnej len jeden občan a to **Pavol Hric- Žilák**. Nevie sa, kde zahynul. Ostatní sa vrátili ku svojim rodinám. 10. júna 1945 sa zo zajatia vrátili i **Július Hronko a Michal Karlík**. Mesiac po nich **Michal Kuchár a Ján Táčík**.⁷⁶

***Obchodný notársky úrad v Uhorskom,
Zoznam osôb...
/ 2 strany/

⁷⁴ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské č. 1655/1944 adm.

⁷⁵ Tamtiež č. 999/1944 adm.

⁷⁶ Kronika obce Krná

Krná po oslobodení

Podľa zákona SNR o národných výboroch zo dňa 7. apríla 1945 konali sa v máji voľby do národných výborov ako orgánov samospráv obcí. Tým sa skončila aj činnosť Notárskeho úradu v Uhorskom.

Dňom 5. júla nastúpili do funkcií: Michal Senko- predseda, Ján Lepiš- podpredseda, Martin Dinaj- tajomník, Juraj Baláž- pokladník, Pavel Hric- Melich- zásobovací referent, Ján Pazucha- bezpečnostný referent, Pavel Hric Hatra- člen.⁷⁷

Tento stabilný NV plnil neobyčajne ťažké úlohy obce, najmä zabezpečovanie verejného zásobovania. Vydávali sa lístky na potraviny. Popri prídeloch prekvital i čierny obchod, ktorý sa stále viac a viac rozmáhal. Ceny potravín stále stúpali. Uvediem len niekoľko cien, napr. 1 liter stolového vína stál 250.- Kčs (na začiatku vojny 15 – 18 Kčs), 1 kg bravčovej masti od 300 – 400 Kčs (predtým 17.- Kčs), za väčšieho krmníka 10 – 15 tisíc Kčs, pár koní 60 – 80 tisíc Kčs, krava 25 – 30 tisíc Kčs, 1 kg múky 50.- Kčs, 1 g pšenice 1500 – 2000.- Kčs, úradná cena bola 400.- Kčs. Podobne to bolo aj s textilom, na ktorý sa vydávali tzv. šatenky (body). Tovar na body sa dal iba veľmi ťažko zohnať, kým na čiernom trhu bolo látky dosť. Obuv bola tiež na lístky. Prídel na jednu osobu a na jeden rok bol 1 pár novej obuvi a jeden lístok na podrážky. Jeden pár číziem na čiernom trhu stál 3 – 4 tisíc Kčs.

Fajčiari boli na tom tiež slabšie. Cigarety sa vydávali na lístky, tzv. tabačenky. Prídel bol 5 kusov cigariet na deň a vydával sa vždy na 2 týždne. Jedna cigareta na prídel stála 1.- Kčs, na čiernom trhu 2 – 2.50 Kčs. V roku 1946 stála jedna cigareta až 8.- Kčs.

Nepomerným stúpaním cien životných a verejných potrieb sa zjavilo veľké množstvo bankoviek. Tomuto neblahému stavu predišlo vládne opatrenie, keď v novembri 1945 boli vymenené staré peniaze (kolkovačka peňazí). Zriadila sa evidencia vkladov povinným prihlásením. Vklady boli viazané (pre každú osobu bolo ponechaných 500.- Kčs v peniazoch nových, ostatné boli uložené ako neúrokujúci viazaný vklad).⁷⁸ Počet obyvateľov obce v roku 1945 bol nasledovný: obyvateľov obce 504, 16 – 60 ročných práceneschopných 222, starcov nad 60 rokov 57, deti do 16 rokov 210. V obci chovali 18 párov koní a 13 párov volov. Živnostenské oprávnenie vlastnili: Ondrej Hric – tesárske práce, Pavol Lepiš – obuvník, Jozef Král – mlynár, Michal Senko – kováč a Július Hronko – mäsiar, obchodník, trafikant.⁷⁹

Rozloha chotára obce bola 1650 kat. jut. ornej pôdy a 850 kat. jut. lesov. Z toho bolo 480 kat. jut. vo vlastníctve statkára Júliusa Horkovicsa, ktoré sa neprenajímalo. Prenájom obecnej hory bol uzavretý s Jánom Školníkom z obce Rovňany, ktorý dal najvyššiu ponuku 420.- Kčs ročne.⁸⁰

19. apríla 1946 dostala obec Krná povolenie zriadiť Potravné družstvo.⁸¹ Do roku 1947 sa v obci svietilo petrojelovými lampami. Elektrické lampy sa v obci po prvýkrát

⁷⁷ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚNV Uhorské č. 1265/1945 adm.

⁷⁸ Kronika obce Krná

⁷⁹ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚNV Uhorské, č. 93/1945 a 462/1945 adm.

⁸⁰ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Lučenec, č. 27016/1945 adm. IX.ref.

⁸¹ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚNV Uhorské, č. 1669/1946 adm.

rozsvietili dňa 4. mája 1947.⁸² K tomuto vo veľkej miere dopomohli ľudia, ktorí sa počas frontu ukrývali v Krnej, ako Dr. Kelemen, podpl. Polk a generálny riaditeľ hút Ružička. O elektrizácii vzdialenejších lazov, Osičín (5 km), Závady (6 km), Neklenu (7 km) a Nového Sveta (8 - 9 km) sa správa nenachádza. Hradená bola zo štátneho rozpočtu v celkovej hodnote 480.000.- Kčs.⁸³

Druhou významnou udalosťou v obci bolo zavedenie autobusového spojenia s okresným mestom. 11. decembra 1947 občania obce už od skorého rána stavali slávobránu novému, tak vytúženému „*busíku*“, ako si ho sami nazvali. Večer, asi o 20. hod., sa objavil na ceste. „Už idú, už idú“ šepkali si obyvatelia potichu. O malú chvíľu zastavili pred slávobránou osobné autá, z ktorých vystúpili zástupcovia dopravy. Hneď za nimi prišiel i autobus s cestujúcimi zo susedných obcí. Spolu s hosťami sa pobrali na spoločnú večeru do Potravného družstva. Pri večeri bol zostavený cestovný poriadok, ktorý bol nasledovný: ráno robil spoj k vlaku do Zeleného, odtiaľ sa vrátil do Krnej a potom išiel do Lučenca. Poobede robil dva spoje k vlaku. Pri slávnostnej večeri vyhrávala cigánska muzika.⁸⁴

Až do roku 1948 nenastali v organizácii a rozsahu pôsobnosti národných výborov prakticky žiadne zmeny. Nositeľom a vykonávateľom jednotnej štátnej moci v obciach a strážcom práv a slobôd ľudu boli národné výbory. Ich úlohou bolo starať sa o národnú bezpečnosť, udržiavať a zveľaďovať národný majetok, zúčastňovať sa na vypracúvaní a uskutočňovaní jednotného hospodárskeho plánu, v rámci neho plánovať a riadiť hospodársku, sociálnu a kultúrnu výstavbu na svojom území. Starat' sa o zásobovanie a výživu obyvateľstva. O zdravie občanov a vykonávať zákonom stanovenú trestnú právomoc. Orgánmi národných výborov boli plenárne zasadania, ako mocensko- politické orgány, rady národných výborov, referáty a komisie. Dňa 12. marca 1948 bolo MNV v Krnej rozpustené. Na jeho miesto bola ustanovená Dočasná miestna správna komisia, ktorá bola zložená z 9 členov a 6 náhradníkov. Predsedom DMSK bol Michal Senko- Palík a podpredsedom Jozef Oláh st. Jej činnosť trvala 2 roky. V roku 1950 bol za predsedu nového MNV zvolený Ján Lepiš.⁸⁵

V tomto roku bol v Poltári zriadený nový okres. Boli prevedené i opravy obecnej cesty v dedine i na lazoch a postavený nový most cez potok.

V roku 1952 funkciu predsedu MNV prevzal Juraj Jánošík. MNV sa nachádzalo v budove, ktorá pochádzala z konfiškátu po Júliusovi Horkovicsovi.⁸⁶ Činnosť ľudovej správy je riadená 15 členným plénom a 5 člennou radou. V januári 1953 bol za predsedu zvolený Ondrej Vinarčík, tajomníkom sa stal Pavel Bahleda. Boli vytvorené komisie: poľnohospodárska, finančná a kultúrno- osvetová.⁸⁷

V apríli toho istého roku bola prevedená v obci regulácia potoka. Dňa 28.8.1955 boli prevedené doplnňovacie voľby, v ktorých bol zvolený za nového člena MNV Pavel Gasper, ktorý bol zároveň i poverený funkciou predsedu MNV.

---

⁸² Časopis „Novohradský hlas“ zo dňa 15. mája 1947

⁸³ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, zápisnice P-MNV, 1954

⁸⁴ Kronika obce Krná

⁸⁵ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, Zápisnice P-MNV Krná 1954

⁸⁶ Tamže č. 1952

⁸⁷ Tamže č. 1953

V roku 1957 bola prevedená oprava cesty na lazy a bol zabezpečený i stály cestár, starajúci sa o riadnu údržbu cesty. V obci sa nachádzal jeden obchod s výčapom. Začali sa adaptačné práce na budove, v ktorej sídlilo MNV.⁸⁸

V roku 1958 sa riešila žiadosť obyvateľov, bývajúcich na vzdialenejších lazoch o pridelenie poštového doručovateľa, nakoľko sa doporučené listy a telegramy doručujú po termíne.

V roku 1958 sa predsedom MNV stáva Pavel Šóšik, tajomníkom Pavel Bahleda, obvodný lekár sa nachádzal v Uhorskom. Poradňa pre deti bola zriadená pri OÚNZ v Uhorskom, kde prichádzal lekár raz týždenne. V rokoch 1956-1957 bola v obci postavená nová budova, v ktorej sa nachádzali obchod Jednota a Pohostinstvo.

Na základe uznesenia KSČ a vlády republiky bola v roku 1960 prevedená územná reorganizácia. Boli vytvorené nové ekonomické celky. Okres Poltár bol zrušený. Obec Krná bola začlenená do okresu Lučenec. Predsedom MNV bol i naďalej Pavel Šóšik, tajomníkom sa stal Pavel Gasper.

Rozhodným okamihom pre sčítanie ľudu, domov a bytov bola polnoc z 28. februára na 1. marca 1961. Výsledky boli nasledovné: „*Počet obyvateľov 378, z toho mužov 173, žien 205, budov, rodinných domčekov 93, poľnohospodárskych usadlostí 47, počet bytov trvale obývaných 93, rádiá 75, televízory 6, vysávače prachu 4, práčky 9, ľadničky 5, motocykle 6, súkromné osobné autá 9.*“

Vo voľbách v roku 1964 sa predsedom MNV stal Pavel Gasper, tajomníkom Pavel Šóšik. Vytvorili sa komisie: poľnohospodárska, finančná, školská a kultúrna, sociálna a komisia pre ochranu verejného poriadku.

V tomto roku pripadalo na päťdesiat domov 10 studní, čo z hygienického hľadiska pre obec vôbec nepostačovalo. Vodovod malo jedine družstevné stredisko živočíšnej výroby. Keď sa koncom marca 1964 vyhlásilo miestnym rozhlasom, že sa ide budovať vodovod, prihlásilo sa 22 záujemcov. Náklady na zavedenie vodovodu pre jednu domácnosť činili 5000,- Kčs. Hygienický rozbor vody potvrdil, že vodný zdroj „*Polianka*“ je zdravotne nezávadný. Merania technikov potvrdili, že výdatnosť prameňa postačí domácnostiam v Krnej na umývanie, pranie, varenie a pochopiteľne na pitie. Cez letné soboty a nedele vykopali nadšenci vyše poldruha kilometra rýh až 120 cm hlbokých. Za pomoci odborníkov položili rúry a päťdesiat kubíkový vodojem. Jeseň v roku 1964 priviedla vodu do 33 domov.⁸⁹

Štatistika z roku 1965 nám dáva o obci Krná nasledovné údaje: „*Najbližšia železničná stanica sa nachádzala v obci Zelené, vzdialenej 12 km. Pošta v susednej obci Hradište. Matričný obvod v obci Uhorské. Základná deväťročná škola 1. až 5. ročník v Krnej, 6. až 9. ročník v Uhorskom. Zdravotný obvod v obci Uhorské. Katastrálna výmera obce činila 1400 ha. Počet obyvateľov 417, z toho 0 až 14 roční 118, 15 až 59 roční 243. Na sto ekonomicko činných obyvateľov pracovalo v priemysle 18,0, v poľnohospodárstve 59,0. Počet trvale obývaných domov 90, počet trvale obývaných bytov spolu 92, z toho postavených do roku 1879 bolo 6 a v rokoch 1946-1961 bolo 24.*“⁹⁰

⁸⁸ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, Zápisnice P-MNV Krná 1957

⁸⁹ Kronika obce Krná

⁹⁰ Štatistický lexikon obcí ČSSR, 1965, Praha 1966

V roku 1966 bola ukončená výstavba požiarnej zbrojnice, stavba mostu, previedla sa oprava cesty do cintorína a na lazy a bola prevedená i oprava bytu riaditeľa školy.

V roku 1971 odpracovala mládež pri zhotovení ohrady mostu 88 brigádnických hodín.

Vytvorenie spoločného MNV pre obce Uhorské, Hradište, Krná a Rovňany so sídlom v Uhorskom schválilo plénum ONV v Lučenci na svojom októbrovom zasadnutí v roku 1971. Toto spoločné MNV malo spolu 29 poslancov, z čoho mala obec Krná na počet obyvateľov 282 štyroch poslancov a dvoch členov rady MNV.

Z retrospektívneho lexikónu obcí okresu Lučenec sa na str. 52 o obci Krná dozvedáme nasledovné údaje zaznamenané v roku 1972: *„Obec ležala v severovýchodnej časti Novohradu v blízkosti rieky Ipeľ. Jej katastrálna výmera činila 740 ha. Od okresného mesta bola vzdialená 28 km. V obci žilo 282 obyvateľov, z toho 140 žien. Všetci boli slovenskej národnosti. Žilo tu 8 osôb cigánskeho (rómskeho) pôvodu. Nachádzalo sa tu 77 domov, z ktorých bolo 73 trvale obývaných. Obec patrila do horskej výrobnnej oblasti. Celková hospodárska plocha činila 374 ha, z ktorej 300 ha pripadalo na poľnohospodársku pôdu, z ktorej 103 ha tvorilo ornú pôdu. Najviac ha pripadalo na pestovanie pšenice ozimnej, ďateliny červenej dvojkosnej a ľanu. V obci sa hospodáril formou JRD a na 298 ha poľnohospodárskej pôdy jednotlivo.“*

V roku 1973 sa v obci pracovalo na výstavbe parku, vykonané boli práce na ošetrovaní verejnej zelene a spoločných priestranstiev a započaté bolo s výstavbou oporného múru. V nasledujúcom roku bol do užívania odovzdaný park, na budovaní ktorého sa najviac podieľala mládež. V jeho areáli bola vybudovaná i malá fontána, ktorá bola bez čerpadla a tak ešte v roku 1978 stále nebola funkčná.

V roku 1978 boli vykonané práce pri oplocovaní vodných zdrojov.

V roku 1981 bola prevedená úprava miestnych komunikácií, úprava verejných studní, údržba vodovodu a rekonštrukcia sekundárnej elektrickej siete.

V mesiaci august 1981 dostala obec Krná **Štatút rekreačnej obce** .

V nasledujúcom roku bola v obci prevedená oprava kultúrneho domu, napojenie obce na priame telefónne spojenie, upravená bola cesta na lazy, previedla sa oprava vodovodu, úprava potoka a priestranstva pri vyhni. Občania sa zapojili do výsadby kvetov a čistenia verejných priestranstiev, pri bývalej škole položili betónové rúry na poruchovú kanalizáciu. Aktívne sa zapájali i do zberu krmovín, zemiakov a ovocia

V roku 1983 poslancami za obec Krnú boli **Pavel Šóšik, Mária Senková, J. Hric-Táčik a Štefan Bublavý**.

Ochrana prameňov- zdrojov pitnej vody na miestnom vodovode bola prevedená v roku 1985. V tom istom roku na základe nájomnej zmluvy dostáva do užívania bývalú školu s príslušenstvom a s pozemkom Poľovnícke združenie v Uhorskom. Cieľom združenia bolo zrekonštruovať uvedenú budovu a zriadiť v nej **Poľovnícku izbu**, ktorá by mala slúžiť aj verejnosti pre propagáciu poľovníctva a prírody. Pri jej rekonštrukcii členovia PZ Uhorské dobrovoľne odpracovali 6166 brigádnických hodín, čo predstavovalo hodnotu 77970,- Kčs. Na základe tejto skutočnosti získalo PZ Uhorské bezplatný prenájom do 31. decembra 2000.

Po revolučných zmenách v roku 1989 smeroval ďalší vývoj k osamostatneniu obce. V prvých komunálnych voľbách, ktoré sa konali v novembri 1990 dostala dôveru občanov Zlatica Bublavá. Za poslancov novovzniknutého obecného úradu boli zvolení: Miloš Hric, Michal Senko, Ján Hric- Táčik, Dušan Kminiak, Jaroslav Dobrocký, Vladimír Vitéz, Blanka Hricová, Anna Borošová a Mária Senková. Starostka obce v spolupráci s obecným zastupiteľstvom začala riešiť najboľavejšie problémy, ktoré trápili obec už niekoľko rokov. Ako najakútnejšie sa javilo vykonanie opravy krovu strechy kaštieľa, aby sa tak zamedzilo zatekaniu do objektu, ktorý mal slúžiť na výkon samosprávy ako i na miestnu kultúru. Počas štyroch rokov sa brigádnicke vymenila celá strešná krytina na kaštieli a opravený bol i krov strechy.

V roku 1991 Obecný úrad v Krnej vydal v zmysle zákona č. 403/1990 o zmiernení následkov niektorých krívd nehnuteľnosť Ev. a. v. cirkvi fílii Krná.

Podľa posledného sčítania ľudu vykonaného v roku 1991⁹¹ údaje týkajúce sa obce Krná boli nasledovné: „*Katastrálna výmera obce bola 1402 ha. Poľnohospodárska plocha predstavovala 561 ha, z toho 67 ha tvorila orná pôda. V obci sa nachádzalo 17 ha záhrad, 803 ha lesnej pôdy, 391 ha pasienkov, 86 ha lúk a 12 ha tvorila zastavaná plocha. Počet obyvateľov 102, z toho žien 62. Všetci boli národnosti slovenskej. Ekonomicky činných bolo 34, z toho 15 žien. Mimo obce pracovalo 16 obyvateľov. Trvale obývaných domov v obci bolo 36. Vybavenosť bytov: automatická práčka 11, farebný televízor 12, telefón 10, osobné auto 9, ústredné, etážové kúrenie 14, kúpeľňa 28.*“

V roku 1993 bola prevedená oprava štátnej cesty pokládkou nového asfaltu. Z toho dôvodu navrhli poslanci urobiť prekládku vodovodného potrubia v dĺžke cca 400 m ešte pred kladením nového asfaltového koberca. V spolupráci so STVaK Lučenec, ktorí dodali materiál a vykonali odborné práce, zabezpečila obec výkopové práce s následnou úpravou komunikácie. Nevyhovujúce potrubie a prípojky do domácností boli vymenené za nové. Okrem uvedených dôležitých akcií plnila samospráva postupne všetky úlohy, ktoré jej vyplývali z hľadiska nových zákonov prijatých pre výkon samosprávy.

Vo voľbách r. 1994 za starostku obce bola zvolená Drahomíra Hricová, ktorá pokračovala v započatých prácach s rekonštrukciou kaštieľa ako i s vnútornými opravami, ktoré smerovali k celkovému funkčnému užívaniu objektu. Z dôvodov častých porúch na vodovodnom potrubí sa pokračovalo v prekládke v celkovej dĺžke 200m.

V roku 1996 boli prevedené menšie opravy na požiarnej zbrojnici, ako aj opravy oplotenía okolia potoka. V tom istom roku ukončili Slovenské telekomunikácie opravu prekládky káblového vedenia od obce Hradište do Krnej, čo zlepšilo životné podmienky pre občanov. V roku 1998 bola v Krnej vybudovaná stavba IRT 2000.

Pre neustále pripomienky zo strany občanov k verejnému poriadku, k nakladaniu s odpadom, bolo vypracované Všeobecne záväzné nariadenia obce o vytváraní zdravého životného prostredia, ochrane verejného poriadku a zelene. Nariadenie usmerňuje občanov, ako nakladať s odpadom, pitnou vodou a zabezpečovať ochranu zelene, ako aj vodného toku v obci. Krná sa zapojila do budovania skládky tuhého komunálneho odpadu v k. ú. Poltár. K výstavbe skládky prispela obec sumou 36 tis. Sk.⁹²

⁹¹ Obce a mestá okresu Lučenec 1992, str. 70-71

⁹² ObÚ Krná. Zápisnice obecného zastupiteľstva. 1996

24. augusta 1996 účinnosťou zákona č. 221/96 Z. z. uskutočnila vláda nové územné a správne usporiadanie SR. Obec Krná bola začlenená do novovzniknutého okresu Poltár. Okres možno považovať za veľmi prítlačlivý z hľadiska cestovného ruchu, v okresnom meste je sústredený sklársky priemysel.

V rokoch 1997 - 1999 pre potreby zlepšenia kultúrneho života v obci bola vykonaná rekonštrukcia kultúrnej pamiatky- kaštieľa v hodnote 200 tis. Sk. Dôležitou úlohou bolo i riešenie televízneho signálu pre 1. a 2. program STV a TV Markíza z dôvodov nedostatočného signálu.⁹³ Televízny zosilňovač bol daný do prevádzky v roku 1997 a bolo k nemu vydané všeobecne záväzné nariadenie o podmienkach prevádzkovania televízneho káblového rozvodu. Na financovaní projektu sa podieľali občania, obecný úrad a finančne a materiálne prispeli Pharm.Dr. Ján Hric a Pavol Radovič.

Na žiadosť vlastníkov Stredoslovenské lesy š. p. Banská Bystrica, Odštepny závod Lučenec odovzdáva v roku 1997 majetok Lesnému a pasienkovému spoločenstvu Krná vo výmere 271 ha. Predsedom spoločenstva sa stáva Štefan Zaľko, neskôr Ing. Milan Šimo.

Nezamestnanosť v Krnej vystúpila v roku 1998 na 24,9%, čo prispelo k vypracovaniu projektu na organizovanie verejno - prospešných prác. Riešilo sa aj nedostatočné zásobovanie obyvateľov v obchode, ako aj zimná údržba ciest v obci.

Vypracovaný projekt „*Detské ihrisko*“ bol úspešný. Nadácia Ekopolis Banská Bystrica poskytla finančnú výpomoc 10 tis. Sk na vybudovanie dreveného altánku, pieskoviska, postavené boli lavičky a zasadená vhodná zeleň.

V dňoch 18. a 19. novembra 1998 sa konali voľby do orgánov samosprávy obce. Za starostku obce bola zvolená Drahomíra Hricová, jej zástupkyňou sa stala Erika Kantorová. Za poslancov boli zvolení: Erika Kantorová, Miloš Hric, Štefan Bublavý, Vladimír Vitéz, Oľga Hricová, Ondrej Šuľaj, Jozef Hric, Elena Vyhrabáčová, Mária Senková. Vytvorené boli komisie:

- kultúry, mládeže a športu
- ochrany verejného poriadku
- životného prostredia

Sobášiacou sa stala Drahomíra Hricová, kontrolórkou Dušana Buzalková. Obecný úrad vydal rokovací poriadok, ktorý určil pravidlá zasadnutí obecného zastupiteľstva.⁹⁴

V tom istom roku Krná splnila podmienky účasti obce v Programe obnovy dediny.

V reštitúciách bol odovzdaný majetok lesné pozemky RNDr. Štefanovi Horkovicovi – Kovátsovi vo výmere 500 ha. Vznikla spoločnosť HOKO s. r. o. so sídlom v Lučenci, prevádzka Krná. Predmetom činnosti je ťažba a spracovanie dreva a od roku 2003 aj hospodárenie na poľnohospodárskej pôde.

V roku 1998 otvára prevádzku pily, ktorá sa zaoberá spracovaním drevnej hmoty, súkromný podnikateľ Miloš Hric.

Rok 1999 priniesol vytvorenie mikroregiónu **HORNOHRAD**, zloženého z obcí: Krná, Hradište, Uhorské, Rovňany, Ozdín, Málinec a Cinobaňa. Zakladajúca schôdza sa

---

⁹³ Tamže. 1997

⁹⁴ Tamže. 1998

konala v Málinci 27. mája 1999. Cieľom združenia je skvalitniť životné podmienky obyvateľom mikroregiónu, rozvoj miestnej demokracie a partnerskej spolupráce obcí a miestnych subjektov, s využitím miestnych zdrojov. Jeho vytvorenie položilo predpoklady pre získavanie finančných zdrojov z fondov Európskej únie.

Na základe úspešného projektu došlo v roku 2000 k rekonštrukcii zvoničky, za finančnej pomoci Nadácie Ekopolis Banská Bystrica (20 tis. Sk) , príspevku občanov (4 tis. Sk) a príspevku rodáka Pharm.Dr. Jána Hrica (5 tis. Sk).

V roku 2000 sa obec stala členom Združenia pre vodu. Predmetom jej činnosti je príprava projektov rozvojových investičných akcií životného prostredia, ktoré treba realizovať v kandidujúcich krajinách pred vstupom do EÚ so zameraním na prioritné environmentálne oblasti: pitná voda a odpadové vody.⁹⁵

V roku 2001 z finančného príspevku 30 tis. Sk Nadácie Ekopolis Banská Bystrica bolo v priestoroch obecného úradu zriadené fitnesscentrum.

V tom istom roku bol zrealizovaný vlastný projekt „ *Park s fontánou*“ z vlastných finančných zdrojov. Bola vyčistená fontána a jej okolie, okolo fontány bola prevedená úprava položením dlažby, zasiala sa tráva a vysadili ozdobné dreviny.⁹⁶ Odborným garantom pre výsadbu drevín bol Pavol Radovič.

Podľa sčítania ľudu a bytov v roku 2001 mala obec k 31.12.2001 82 obyvateľov. Počet domov 85 a počet bytov 94. Obec sa rozprestiera na výmere 1402 ha. Z toho poľnohospodárska pôda 562 ha, lesné pozemky 803 ha, vodné plochy 4 ha, zastavaná plocha 27 ha. Dĺžka miestnych komunikácií 6,0 km. Počet miestnych komunikácií miestneho významu 1.⁹⁷

Predajňa rozličný tovar Poľnostav, s.r.o. skončila v roku 2002 svoju podnikateľskú činnosť v obci. Obchod Potraviny MIX začala prevádzkovať Petronela Senková do roku 2003. Od septembra 2003 predajňu rozličného tovaru prevádzkuje súkromný podnikateľ Miloš Hric ml.

V roku 2002 bola prevedená aj rekonštrukcia elektrického verejného osvetlenia a miestneho rozhlasu v hodnote 45 tis. Sk.⁹⁸

V decembri 2002 sa konali voľby do orgánov samosprávy obce. Za starostku obce bola zvolená Drahomíra Hricová, za jej zástupcu Štefan Bublavý. Poslanci: Miloš Hric, Štefan Bublavý, Zuzana Hámorníková, Marta Vitézová, Hricová Oľga.

Vytvorené boli komisie:

- ŽP, stavebnej činnosti, ochrana majetku obce
- Sociálnych vecí, kultúry, mládeže a športu⁹⁹

Za účelom usporiadania vlastníckych vzťahov k pozemkom bola v tomto roku zriadená Komisia na obnovu evidencie pozemkov a právnych vzťahov k nim. Predsedom

---

⁹⁵ Tamže. 2000

⁹⁶ Tamže. 2001

⁹⁷ Štatistický úrad SR. Krajská správa v Banskej Bystrici. Obce Banskobystrického kraja v roku 2001.

⁹⁸ ObÚ. Krná. Zápisnice obecného zastupiteľstva. 2002

⁹⁹ Tamže 2003

komisie bola starostka Drahomíra Hricová. Obec zastupovali Hric Miloš a Hric Ján – Melich. Rozhodnutie o schválení registra nadobudlo právoplatnosť 31. 7. 2002.

So zámerom zlepšiť životné prostredie v obci v roku 2003 bola spracovaná štúdia na odkanalizovanie obce a vybudovanie ČOV v 3 variantoch.

V roku 2004 bol spracovaný „*Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí v mikroregióne Hornohrad.*“ V rámci príprav tohto dokumentu prebehla v obci anketa „*Myšlienka má cenu zlata.*“ Anketové lístky boli doručené do každej domácnosti. Výsledky ankety a získané informácie boli zapracované do programového dokumentu za účelom skvalitnenia životných podmienok vo všetkých oblastiach: sociálnej, ekonomickej, spoločenskej a kultúrnej. Vedúcim koordinačnej (pracovnej) skupiny bol Radovič Pavol.

V roku 2004 pripravil mikroregión Hornohrad projekt „*Obnova ovocných sádov*“, v rámci ktorého sa rieši i obnova ovocného sadu v Krnej.

V jeseň 2004 bol zavedený separovaný zber tuhého komunálneho odpadu.

V tomto roku odsúhlasila obec používanie obecných symbolov schválených Heraldickou komisiou pri MV SR.¹⁰⁰

Obecné zastupiteľstvo schválilo v roku 2005 projekt a rozpočet projektu „*Renovácia a rozvoj obcí v mikroregióne Hornohrad*“. Zameraný je na rekonštrukciu miestnych komunikácií a rekonštrukciu kanálu pod cintorínom.¹⁰¹

V roku 2005 bol schválený projekt „*Dobudovanie a dovybavenie viacúčelových ihrísk v mikroregióne Hornohrad*“, ktorý rieši možnosť využitia ihriska na volejbal a tenis.

---

¹⁰⁰ Tamže 2004

¹⁰¹ Tamže 2005

Školstvo

Školská reforma Ratio educationis bola schválená pre Uhorsko v r. 1777. Zavádzala tzv. triviálne školy, v ktorých sa vyučovalo trívium, čiže čítanie, písanie a počítanie. Za jeho najvýznamnejší prvok sa označuje vymedzenie školskej dochádzky pre všetky deti vo veku 6-12 rokov. Mnohé podmienky ustanovení sa nedodržovali, pretože väčšina rodičov zamestnávala školopovinné deti a nemala záujem na ich duševnom vývoji. Nepomohli ani výzvy župných orgánov a pokuty.

Až do roku 1868 boli všetky ľudové školy v bývalom Uhorsku cirkevné. Zakladali sa iba v tých obciach, v ktorých ich udržiavatelia mali dostatok finančných prostriedkov. V zmysle zákona v roku 1868 museli byť učebné miestnosti vybavené potrebným počtom lavíc, tabúl, počítadiel, nástenných tabúl, názornými obrazmi a mapami. Žiaci museli mať potrebný počet učebníc a učebných pomôcok. Návšteva školy sa zväčša obmedzovala na zimné mesiace. Rôzne skracovanú a zanedbávanú školskú dochádzku dopĺňali na 8 alebo 9 ročné opakovacie školy, ktoré navštevovali žiaci po ukončení 6. triedy až do dosiahnutia 15. roku veku. Tu sa učilo v zime týždenne 5 hodín, v lete 2 hodiny.

Prvá škola v Krnej bola postavená z dreva na tom mieste, kde je dnes zvonica. Na tejto škole účinkoval v rokoch 1846-1859 učiteľ František Geveta. V týchto rokoch však zhorela a s ňou i skoro celá dedina. V roku 1859 postavili novú školu z kameňa a surovej tehly. Škola mala okrem učebne i byt pre učiteľa.¹⁰²

V roku 1879 vyšiel zákon o povinnom vyučovaní maďarčiny na ľudových školách a tak učiteľom mohol byť len ten, kto vedel po maďarsky slovom i písmom. V Krnej sa s vyučovaním v jazyku maďarskom začalo od r. 1892 a vyučovať ju začal Ondrej Slatinský. Na prelome storočia bolo v Krnej 96 školopovinných detí z toho 65 denných a 31 opakujúcich. V skutočnosti chodilo do školy len 28 denných a 5 opakujúcich detí. V obci sa nachádzala Evanjelická ľudová zmiešaná škola s jedným učiteľom a jednou učebňou. Veľmi málo pozornosti sa venovalo čítaniu a písaniu. Vyučoval sa len spev a náboženstvo. Škola bola len veľmi slabo vybavená učebnými pomôckami.¹⁰³

Za pôsobenia Andreja Siváka postavili občania Krnej novú školu a kostol pod spoločnou strechou. Dňa 16. októbra 1904 bola škola slávnostne otvorená. Zo starej školy urobili v roku 1908 byt pre učiteľa.¹⁰⁴

Od roku 1922 sa stala povinná školská dochádzka osemročná (od 6 do 14 rokov). Na šesťtriednej škole sa vyučovali tieto predmety: vierouka a mravouka, písanie, čítanie, rátanie z hlavy, gramatika, cvičenie reči a umu, dejepis, zemepis, prírodopis, náuka o občianskych právach, spev a telocvik, praktické práce v poľnohospodárstve. V jednotriedke Ľudovej školy v Krnej vyučoval jeden učiteľ. V jednej spoločnej triede boli sústredení žiaci všetkých ročníkov. V zime prinášali žiaci do školy kurivo. V plátenej taške si nosili učebné pomôcky

---

¹⁰² Kronika obce Krná

¹⁰³ Pacséri, K. a kol. : Nógrádvármegye népoktatásának története Balassa Gyarmat 1900, str.151

¹⁰⁴ Kronika obce Krná

na písanie, bridlicovú orámovanú tabuľku, grafitovú zahrotenú tyčinku nazývanú „grifel“ a špongiu na zotieranie zápisu. Základnou učebnicou bol šlabikár. V pedagogickom procese sa využívali prísne tresty, aj fyzické.

V roku 1930 bola udržiavateľom školy evanjelická cirkev. Nakoľko učebňa v tomto čase nevyhovovala podmienkam školy, cirkev bola nútená budovu školy rozšíriť prístavbou o kabinet a chodbu.

Obec prispievala na školu 240,- Kčs, ktoré odvádzala Bernému úradu miesto ev. a . v. cirkvi na penzijné príspevky učiteľa. Plat pre učiteľa poskytovala cirkev.¹⁰⁵

V roku 1935 bol dočasným vedením školy v Krnej poverený Žigmund Rešetár, ktorý tu potom pôsobil 6 rokov.¹⁰⁶

1.septembra 1942 bola Evanjelická ľudová škola v Krnej pretvorená na obecnú ľudovú školu. Uvedený ráz školy bol určený z toho dôvodu, že v obvode školy počet školopovinných a do ľudovej školy dochádzajúcich detí bol podľa náboženského rozvrstvenia ku dňu 1.1.1941 21 detí evanjelického a 10 detí katolíckeho vierovyznania a tiež preto, lebo patričné cirkvi sa nedohodli na spoločnej cirkevnej škole. V rokoch 1942 a 1943 bol riaditeľom školy Július Garaj¹⁰⁷, ktorý zároveň vykonával i funkciu sirotského otca.

Dňa 10. septembra 1945 je premenovaná škola na **Štátnu ľudovú školu** v Krnej. V rokoch 1944 a 1945 je riaditeľom školy Martin Dinaj.

Budova školy má 3 miestnosti, ktoré sa používajú k školským účelom. Dvor je malý a na ňom bola umiestnená i dreváreň. Škola si viedla aj školskú kroniku, ktorá bola písaná ešte v roku 1945. Dnes o školskej kronike nie je známe, kedy a kde sa stratila.¹⁰⁸

V roku 1945 vykazuje obec Krná dve školy. Prvá nachádzajúca sa v obci mala počet žiakov 23. Druhá škola sa nachádzala na lazoch a správu nepodala.¹⁰⁹

V roku 1946 bol sirotským otcom učiteľ Juraj Lehocký, ktorý bol zároveň i riaditeľom školy.¹¹⁰

Vyberáme z výkazu o miestnych dôchodkoch učiteľov, kantora a farára. Juraj Lehocký, učiteľ Krná, zem, role, lúky v hodnote 50,- Kčs, zosyp: 4q vyplatené v peniazoch 1520,- Kčs, drevo, štóla 6 m³, iné príjmy: 50,- Kčs v hotovosti.¹¹¹

V školskom roku 1946/1947 bolo zapísaných len 19 žiakov.

V roku 1949 bola škola premenovaná na **Národnú školu** v Krnej, ktorej riaditeľom bol Juraj Lehocký.¹¹²

---

¹⁰⁵ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské č. 2787/1930 adm.

¹⁰⁶ Tamtiež č. 2821/1935 adm.

¹⁰⁷ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, IV. ref. staršie písomnosti škôl

¹⁰⁸ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, IV. ref. staršie písomnosti škôl

¹⁰⁹ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚNV Uhorské, č. 29/1945 adm.

¹¹⁰ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, IV. ref. staršie písomnosti škôl

¹¹¹ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚNV Uhorské, č. 297/1947 adm.

¹¹² ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, IV. ref. staršie písomnosti škôl

V roku 1952 bol menovaný za riaditeľa školy Július Antalík, ktorý bol zároveň i obecným knihovníkom a osvetovým dôverníkom.¹¹³

O štyri roky neskôr je za riaditeľa školy menovaný Juraj Hronec.¹¹⁴

V roku 1957 sa v obci nachádzala jednotriedna škola s 1.-4. postupným ročníkom s počtom žiakov 17. Piaty postupný ročník odchádzal do Osemročnej strednej školy v Uhorskom. Učiteľkou a riaditeľkou školy bola Anna Kováčová.¹¹⁵

V školskom roku 1959/1960 navštevuje školu v obci už len 12 detí. Počet žiakov stále klesá.

V školskom roku 1962/1963 sa žiaci zúčastnili brigády pri zbere zemiakov a kukurice a počas letných prázdnin tvorili pionieri cez deň požiarne hliadky počas žatevných prác. Riaditeľkou a učiteľkou školy bola Anna Kováčová.

V školskom roku 1963/1964 navštevovalo školu 16 žiakov. Pri príležitosti 20. výročia SNP sa žiaci zaviazali odpracovať pri skrášľovaní obce 100 brigádnických hodín a nazbierať 600 kg železného šrotu. Svoje záväzky splnili. V mimoškolskej činnosti sa zapojili do zberu zemiakov a kukurice a počas letných prázdnin tvorili protipožiarne hliadky a občerstvovali družstevníkov pitnou vodou.¹¹⁶

V školskom roku 1965/1966 bol pričlenený 5. ročník postupnej triedy a do školy bolo zapísaných 12 žiakov.

Na Základnej škole v Krnej sa vyučovalo do roku 1972 a jej poslednou učiteľkou bola Anna Kováčová.

Od roku 1972 odchádzajú žiaci do školy do susednej obce Uhorské.

Škola Krná- Neklen

Na roztrúsených okolitých lazoch bolo viac školopovinných detí, než v obci. Nakoľko sú lazy od obce veľmi vzdialené, rodičia si svoje deti neposielali do školy. Aby títo ľudia nežili negramotní a nevzdelaní, starosta obce Michal Senko podnikal už v roku 1928 dôležité kroky na postavenie školy na lazoch. Jeho úsilie bolo korunované úspechom až o pár rokov neskôr, keď lazníci konečne pochopili nutnosť vzdelávania sa. Niektoré deti navštevovali obecnú školu v Hradišti- lazy, ktorá bola o niečo bližšie.

Konečne dňa 15. septembra 1936 bolo započaté vyučovanie na Štátnej ľudovej škole v lazoch Neklen. Škola bola umiestnená v zrekonštruovanej budove obecného domu.¹¹⁷

---

¹¹³ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, Záp. P-MNV Krná 1952

¹¹⁴ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, Záp. R-MNV Krná 1956

¹¹⁵ Kronika obce Krná

¹¹⁶ Kronika obce Krná

¹¹⁷ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské č. 950/1937 adm.

V roku 1937 povolil školský inšpektorát v Lučenci zriadiť II. postupovú triedu pri Štátnej ľudovej škole v Krnej- Neklen.¹¹⁸

V školskom roku 1940/1941 bolo zapísaných až 61 školopovinných detí. Správcom školy bol Ján Hámorník.¹¹⁹

K 1.1.1941 bolo v škole 59 rím. kat. detí. Obvod školy bol Krná- lazy, Závada, Neklen, Nový svet, Osičiny a z územia obce České Brezovo laz Salajka.¹²⁰

V roku 1942 bol riaditeľom školy Anton Sedník.¹²¹

19. marca 1942 Ministerstvo školstva premenúva školu na Rím. katolícku ľudovú školu v Krnej- lazy, ktorá má 2 postupové triedy.¹²²

9. februára 1946 preberá školu Gejza Babík a je premenovaná na Štátnu ľudovú školu. Dvor školy nebol oplotený, škola nemal studňu, najbližšia bola vzdialená 400 m a vodu bolo treba nosiť hore brehom. Škola mala jednu triedu, predsieň, kabinet a byt riaditeľa. V učiteľskej knižnici sa nachádzalo 18 kníh, v žiackej desať.¹²³

V tomto roku bolo 44 detí v prvej triede, z toho 43 katolíkov a jeden evanjelik. V druhej triede bolo 27 žiakov, všetci katolíci.

12.10.1946 je už riaditeľom školy Tibor Kalmár, od septembra 1947 Juraj Kochan.

V školskom roku 1948/1949 bolo v dvoch triedach 82 žiakov a riaditeľom školy bol Július Rezník.

16. novembra 1948 školský inšpektor podal návrh na Povereníctvo školstva na zriadenie oddelenia strednej školy v Národnej škole v Krnej- Neklen s odôvodnením, že : *„Škola bola laznička a od obce Krná vzdialená 4 km a od najbližšej strednej školy 7 km. Spojenie bolo po poľných a lesných cestách so značným stúpaním vo väčšej čiastke roka neschopným. Obyvatelia osád boli chudobní a nemohli si dať deti do škôl mimo obce. Umiestnenie školy vyhovuje. V oddelení by boli žiaci 6.-9. ročníka s počtom 12“.* (či bola zriadená, nie je uvedené).¹²⁴

V decembri 1950 bol riaditeľom školy Ján Sihelský.

V roku 1952 je už riaditeľom školy J. Očkay.¹²⁵

V roku 1957 bola prevedená oprava budovy školy na lazoch.

Dochádzali sem aj deti zo Salajky. V tomto roku navštevovalo školu 45 detí.¹²⁶

---

¹¹⁸ Tamže č. 2240/1937 adm.

¹¹⁹ Tamže č. 3924/1940 a 3979/1940 adm.

¹²⁰ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, IV. rf. Staršie písomnosti škôl

¹²¹ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské č. 3422/1942 adm.

¹²² ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, IV. ref. staršie písomnosti škôl

¹²³ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚNV Uhorské č. 3015/1946 adm.

¹²⁴ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, IV. ref. staršie písomnosti škôl

¹²⁵ Tamže č. 1950

¹²⁶ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, Zápisn. Pléna MNV Krná 1957

V nasledujúcom roku bola prevedená výstavba studne v národnej škole na lazoch.¹²⁷

V roku 1964 bola na lazoch ZDŠ pre 1.-5. ročník, jednotriedna. Vyučovala na nej Eliška Lempochnerová. S dochádzkou to bolo stále horšie. Žiaci nechodili pravidelne do školy. Niektorí sa ukázali raz týždenne alebo raz za dva týždne. Bolo to spôsobené nevedomosťou rodičov, ktorým na prvom mieste bolo pasenie kráv, ktoré trvalo od skorej jari do prvých mrazov.¹²⁸

***Potvrdenie

/1 strana/

V roku 1977 funkciu osvetového pracovníka v obci vykonával Ľubomír Hric, ktorý bol zároveň aj predsedom SZM. Predsedníčkou SZŽ bola Mária Senková. ČsČK viedla Zlatica Bublavá.

Kultúra

Pred I. svetovou vojnou nebola v obci založená žiadna kultúrna ustanovizeň. Mládež sa stretávala väčšinou v krčme na zábavách. Prvú zásluhnú kultúrnu činnosť začali dobrovoľní hasiči. Usporadúvali divadelné predstavenia a tanečné zábavy. Nakoľko v obci nebol kultúrny dom, divadelné predstavenia sa uskutočňovali v škole, kde na predstavenia pripravovali papierové kulisy.

Dňa 2. februára 1932 usporiadal Dobrovoľný hasičský zbor v Krnej v miestnosti evanjelickej školy divadelné predstavenie „**Príde doba a pravda zvíťazí**“, spojené s tanečnou zábavou.¹²⁹

K 15. marcu 1932 sa v obecnej knižnici nachádzalo 91 zväzkov kníh, knihovníkom bol učiteľ Michal Kepeňa a knihy požičiaval raz týždenne po dobu dvoch hodín.¹³⁰

Z dotazníka týkajúceho sa žiadosti o podporu na verejnú knižnicu sa dozvedáme, že v roku 1936 mala knižnica 109 zväzkov kníh, čo bolo iba o 18 zväzkov kníh viac ako pred štyrmi rokmi. Knižnicu navštívilo len 16 čitateľov a spolu prečítali 54 zväzkov¹³¹. Obecným knihovníkom bol učiteľ Žigmund Rešetár.

---

¹²⁷ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, Zápisn. Rady MNV Krná 1957

¹²⁸ Kronika obce Krná

¹²⁹ ŠA pobočka Lučenec. Fond : Notársky úrad Uhorské č. 340/1932 adm.

¹³⁰ Tamže č. 439/1932 adm.

¹³¹ Tamže č. 2390/1936 adm.

V roku 1945 mala už 152 zväzkov kníh, z toho 27 zväzkov náučných. Počet čitateľov stále klesal. Záujem o knihy mala iba mládež, starší obyvatelia si knihy nepožičiavali. Obecným knihovníkom v tomto období bol učiteľ Martin Dinaj.¹³²

Slávnosť 1. výročia SNP sa konala v prírode. Program sa skladal z recitácií, spevu, sľubu mládeže a prejavov.

1. februára 1946 sa Sväz slovenskej mládeže v Krnej predstavil divadelnou hrou od J. Hollého „**Márnotratný syn**.“¹³³ Osvetovým referentom bol Juraj Lehocký.

3. februára 1947 usporiadal SEM v Krnej divadelné predstavenie Oľgy Horváthovej „**Slovenská sirota**“ a veselohru Jozefa Korbačku „**Madlenka**“.¹³⁴

29. februára 1947 oznamuje osvetový referent Okresnej osvetovej rade v Lučenci, že Slovenský sväz mládeže v Krnej zanikol pre nedostatok mládeže a dodáva „*Podľa miestneho zvyku ženatí a vydaté neúčinkujú.*“¹³⁵

2. februára 1948 usporiadalo SEM v Krnej divadelné predstavenie A. Jiráska „**Vojnárka**“, výťažok ktorého bol venovaný na kultúrne ciele spolku.¹³⁶

10. apríla 1948 Miestna osvetová rada v Krnej zasiela okresnému osvetovému inšpektorátu nasledovnú správu: „*Predsedom MOR bol Ondrej Šimo, osvetovým referentom bol učiteľ Juraj Lehocký, MOR bola umiestnená v Štátnej ľudovej škole, obec na knižnicu prispievala 1500,- Kčs, usporiadané bolo jedno divadelné predstavenie, v obecnej knižnici sa nachádzalo 150 zväzkov kníh, knihy sa zapožičiavali každú sobotu, miestnosť pre kultúrne podujatia bola v škole, obec nemala kultúrny dom, ani javisko, obecná kronika nebola vedená.*“¹³⁷

V mesiaci január 1949 bol v obci založený divadelný krúžok pri MOR. Krúžok mal 16 členov a začal vyvíjať veľmi dobrú činnosť.¹³⁸

O rok neskôr sa predstavili divadelnou hrou „**Hora volá**“ z ktorej zisk bol použitý na zariadenie javiska.¹³⁹

V roku 1953 prichádza dvakrát mesačne putovné kino z Poltára. Na filmových predstaveniach sa zúčastňovala nielen mládež, ale skoro celá dedina.

V správe pléna MNV v Krnej z roku 1956 sa uvádza, že kultúrna úroveň obyvateľstva stúpa, čo vidieť i na odbere dennej tlače. Miestna ľudová knižnica má 480 zv. kníh, no občania málo navštevujú knižnicu. Počas 11 mesiacov v roku ju navštívilo len 20 občanov. Na vysielanie rozhlasových relácií, ktoré sa konali dvakrát do týždňa bola ustanovená rozhlasová komisia. Vysielali sa relácie hlavne o výchove detí. Rozhlas bol zriadený v októbri 1956. V tomto roku bola založená i osvetová izba, ktorej vedúcim bol Juraj Hronec. S členmi

¹³² ŠA pobočka Lučenec. Fond: OOI- Lučenec č. 42/1945

¹³³ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚ NV Uhorské č. 242/1946 adm.

¹³⁴ Tamže č. 275/1947 adm.

¹³⁵ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OOI- Lučenec , 1947

¹³⁶ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚNV Poltár, č. 263/1948 adm.

¹³⁷ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OOI Lučenec, 1948

¹³⁸ Tamže č. 12/1949

¹³⁹ Tamže č. 83/1950

ČSM nacvičili estrádne pásmo, okrem toho usporiadali aj tanečné zábavy, spomienkové večery a slávnosti.

V roku 1958 bol za obecného kronikár schválený František Kováč a za správkyňu osvetovej izby a knihovníčku bola schválená učiteľka Anna Kováčová.¹⁴⁰ Členovia rozhlasového krúžku boli : Pavel Šošik, Pavel Bahleda a Elena Šimová. V tomto roku sa najviac darila práca s filmom. Premietalo sa každé dva týždne. Na 24 filmových predstaveniach sa zúčastnilo 1272 návštevníkov. Pri príležitosti novoročných slávností zahráli žiaci divadelnú hru „**Kapsa, potras sa !**“.¹⁴¹

V januári 1960 bol pre obec zakúpený premietací prístroj a premietaním filmov bol poverený Ján Hric- Táčik.¹⁴² V tomto roku odkúpilo MNV budovu bývalého panského kaštieľa, v ktorom po vnútorných úpravách bola zriadená kinosála so stálym javiskom. Dovtedy sa všetky divadelné predstavenia konali v škole. Na Silvestra sa zväzáci predstavili divadelnou hrou „**Obyčajný človek**“.¹⁴³ V tejto hre najviac vynikli: Pavel Hric, Irena Senková a Ján Bahleda.¹⁴³

V roku 1961 sa novým premietacím aparátom Meopta 16 premietlo 54 filmových predstavení, na ktorých sa zúčastnilo 2184 občanov. Mimo filmu prebiehali i rôzne prednášky, ktoré sa uskutočnili s počtom 6, ľudové veselice sa konali dve.¹⁴⁴

V roku 1964 bolo uskutočnených 8 prednášok, konali sa dve výstavy kníh a tri tanečné zábavy. Filmových predstavení bolo 52 s návštevnosťou 2470 osôb. Koniec roka oslávila mládež estrádnym programom. Voľné chvíle spríjemňoval i televízor umiestnený na MNV.

V roku 1965 bola osvetová práca prevádzaná formou prednášok, výstav kníh, besedami a filmom. Osvetová beseda mala dva krúžky a to krúžok názornej propagácie a krúžok rozhlasový. Prvý krúžok sa staral o propagáciu rôznymi heslami, či už k jarným , letným alebo jesenným poľnohospodárskym prácam, prehľadom o plnení dodávok a výkupu rastlinných a živočíšnych produktov. Rozhlasový krúžok vyvíjal činnosť vysielaním pri príležitosti štátnych sviatkov a iných akciách.

V roku 1971 sa divadelný súbor pri SZM Krná umiestnil v súťaži súborov kategórie „C“ na okresnej prehliadke s divadelnou hrou L. Smrčoka „**Magda Burčová**“ v réžii Dušana Hrica na 1. mieste v okrese a bol doporučený na oblastnú súťaž tejto kategórie.¹⁴⁵ Hlavnými predstaviteľmi boli Dana Hricová, Iveta Hricová, Drahoslav Lepiš, Marka Gasperová, Pavel Hric a Dušan Hric, ktorý bol zároveň i režisérom.

Predsedom osvetovej izby bol od roku 1968 Dušan Hric.

V roku 1974 sa predstavila mládež estrádnym pásmom, ktorého hlavnou predstaviteľkou bola Iveta Hricová. V roku 1976 bola v obci ukončená činnosť SZM. Do tohto roku boli usporadúvané tanečné zábavy pod názvom „*Čaj o piatej*“. Spoločenský tanec viedol Dušan Hric, vychovaný učiteľmi spoločenského tanca v Bratislave.

---

¹⁴⁰ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, záp. R- MNV Krná 1958

¹⁴¹ Kronika obce Krná

¹⁴² ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, záp. R-MNV Krná 1960

¹⁴³ Kronika obce Krná

¹⁴⁴ Kronika obce Krná

¹⁴⁵ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Okresný osvetový dom v Lučenci č. 85/1971

V roku 1995 bola obnovená činnosť knižnice. Jestvujúce knižné zväzky boli doplnené a knižnica v súčasnosti disponuje 1250 zväzkami kníh.

Z rozpočtu obce sa každoročne vyčleňuje čiastka 2 tis. Sk na nákup kníh. Napriek tomu, že sa každoročne kupujú nové tituly kníh, nie je o výpožičky záujem.

Postupne sa našej mládeži darí oživovať aj miestnu kultúru. Na sviatok Mikuláša sa každoročne pripravuje kultúrny program pre občanov obce, s ktorým sa predstavia deti vo forme malých divadelných scén, pásma poézie, pesničiek a vtipov. Po kultúrnom programe rozdáva Mikuláš darčeky pre všetky deti z obce.

Vo februári 1997 sa v obci konal karneval. Predviedli sa na ňom doma vyrobené veľmi zaujímavé masky, no účasť bola nízka.

Pri príležitosti Dňa detí sa usporadúvajú športové hry a rôzne súťaže. Pre víťazov sú pripravené ceny a pre všetky deti občerstvenie a hudba.

Aj pri príležitosti Dňa matiek je od roku 1995 pripravené slávnostné posedenie s kultúrnym programom a malým občerstvením.

Miestna organizácia Jednoty dôchodcov pripravuje pravidelne v mesiaci október seniorské odopoludnie, na ktorom vystupujú žiaci Základnej umeleckej školy v Poltári.

30. októbra 2003 sa konal večer strašidiel „**tekvicová šou**“ pre deti. Postavili na fontánu 17 tekvíc, ktoré boli ohodnotené prítomnými občanmi formou vhadzovania čísla označeného tekvicového strašidla. Tri najkrajšie boli odmenené hodnotnými cenami.

Spolky

Prvé údaje z archívnych materiálov o spolkoch sa nachádzajú v písomnostiach Notárskeho úradu Uhorské, čo však neznamená, že v obci neboli činné spolky už i v 19. storočí. Spolok, ktorý nám je známy z archívnych dokumentov, sa volal **Slovenská evanjelická jednota na Slovensku** so sídlom v Klenovci. Jeho počiatky sa datujú na 2. mája 1928 a predsedom sa stal Michal Senko- Palík, podpredsedom Ján Hric a tajomníkom Michal Kepeňa.

Požiarňa polícia vznikla 1. marca 1927 a jej predsedom bol Ondrej Zaťko, podpredsedom Ondrej Šimo a tajomníkom Ján Hýraj ml.¹⁴⁶

Motorová striekačka bola zakúpená až v roku 1934. Požiarno- policajný poriadok (štatút) bol schválený 12.9.1934.¹⁴⁷

Úlohou hasičstva bolo a je hasenie ohňa. Každá obec bola povinná mať riadne vycvičený a odborne vedený hasičský zbor. Už ministerské nariadenie 53888/1888 MV naložilo, že každá obec, ktorá mala aspoň 50 domov musela zadovážiť a v dobrom stave

¹⁴⁶ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské, č. 69/1931

¹⁴⁷ Tamže č. 308/1935 adm.

udržiavať jeden strekáč s hadicou, 1 voz so sudom, dva požiarne rebríky, dva čakany, dva háky, dve sekery, štyri železné vidly a dva lampáše. Z archívnych dokumentov vieme, že obec Krná mala už v roku 1776¹⁴⁸ nasledovné hasiace pomôcky: 29 rebríkov, 2 háky, 10 motýk, 15 drevených vedier a 20 faklí.

Dňa 26. januára 1935 boli do **Dobrovoľného hasičského zboru** zvolení: Ondrej Zaťko- predseda, Ondrej Šimo- podpredseda a Žigmund Rešetár- tajomník. Na zjazde hasičstva v roku 1937, konaného v Bratislave, boli už všetci členovia uniformovaní.¹⁴⁹

Z hlásenia o výstroji hasičov v roku 1940 vieme, že obec mala motorovú striekačku, pomocnú striekačku, hadice a savice, dopravné prostriedky a potrebnú vodu si čerpali z potoka, ktorý tečie cez obec.¹⁵⁰ Ak si to porovnáme s ostatnými obcami notárskeho obvodu, obec Krná mala najlepšie vybavenie, pretože motorovú striekačku nemala ani jedna obec. V roku 1944 bol požiarom inšpektorom v Krnej Ondrej Zaťko.¹⁵¹

***účet
/ 1 strana/

Z ďalšieho hlásenia v roku 1946 vieme, že Dobrovoľný hasičský zbor v Krnej má 15 členov a vykonávajú aj riadne cvičenia.¹⁵²

Dňa 30. decembra 1950 sa z bývalého Dobrovoľného hasičského zboru vytvorila **Miestna jednota Čsl. zväzu hasičstva**, ktorej predsedom sa stal Ján Hric- Žilák, podpredsedom Ján Hric- Melich, ktorý bol zároveň aj veliteľom, strojníkom bol Ján Hric- Táčik.¹⁵³ Správa z roku 1975 nám udáva, že požiarne technika v obci je v dobrom stave a zásahu je schopná s dvomi striekačkami.¹⁵⁴

Z výkazu o výpise spolkov z evidencií v roku 1946 sa dozvedáme, že v Krnej vyvíjal činnosť i **Sväz evanjelickej mládeže**, ako nábožensko-kultúrny spolok.¹⁵⁵

V roku 1949 vyvíja v obci činnosť **Miestna osvetová rada a Sväz slovenskej mládeže**. Telovýchovné spolky nefungujú žiadne.¹⁵⁶

Od roku 1956 pomáhal pri MNV **Výbor žien**, ktorého predsedkyňou bola Mária Senková. Pomáhali pri agitácii do JRD, pri výkupe, pri skrášľovaní obce a pri udržiavaní čistoty v obci. Aktívnu činnosť vyvíjala i **DO-KSS**, ktorej predsedom bol František Zöld.¹⁵⁷

---

¹⁴⁸ NML Salgótarján, IV. I.- b- 17 öi.: 261 sz./1776

¹⁴⁹ ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské, č. 1061/1937 adm.

¹⁵⁰ Tamže č. 3736/1940

¹⁵¹ Tamže č. 2811/1944

¹⁵² ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚ NV Uhorské, č. 1078/1948 adm.

¹⁵³ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, záp. pléna MNV Krná, 1950

¹⁵⁴ Tamže 1975

¹⁵⁵ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚ NV Uhorské, č. 1204/1946 adm.

¹⁵⁶ ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚ NV Uhorské č. 1078/1948 adm.

¹⁵⁷ Kronika obce Krná

V roku 1977 bol predsedom SZM v obci Ľubomír Hric, predsedníčkou SZŽ bola Mária Senková a predsedníčkou ČsČK bola Zlatica Bublavá. V spolupráci so SZŽ sa v obci robili kurzy pečenia. Aktívnymi členkami boli Mária Jánošíková a Mária Gasperová.

Ján Bahleda: Športová činnosť v obci

Organizovaný šport sa v obci Krná začínal rozvíjať od roku 1962. Asi 10 rokov predtým sa robili rôzne priateľské futbalové zápasy najmä so susednou dedinou Hradište, a to pri rôznych príležitostiach, na posviacku a pod.

Najpriaznivejšie podmienky boli pre volejbal (potrebný malý počet hráčov a hráčiek) a stolný tenis. V spomínanom roku vznikla Telovýchovná jednota „**Družstevník Krná**“, ktorej predsedom bol Július Senko, neskoršie Ján Bahleda a naposledy ku koncu činnosti Dušan Hric- Žilák. Niektoré činnosti TJ sa spájali s mládežníckou organizáciou **Dedinská organizácia ČSM Krná**.

Činnosť TJ možno rozdeliť do týchto troch oddielov:

Volejbalový oddiel vznikol ako základ TJ a družstvo mužov začalo hrať v okresnej súťaži. Hráčmi boli chlapci z dediny: Július Hric, Július Senko, Štefan Lepiš, Ján Bahleda, Július Šimo. Mladší ako 16 rokov hrali: Drahuš Zöld, Dušan Hric, Jaroslav Šimo, neskôr aj Slavomír Šimo. Po úspešnom roku postúpilo družstvo do krajskej súťaže a pribudli aj legionári- hráči z iných dedín ako napr. Martin Ročkář zo Zeleného a Jozef Süli z Lučenca. Hrávalo sa na ihrisku pri kaštieli, kde mal pán Horkovič niekedy tenisový dvorec. Jeho nevýhodou však bolo, že po daždi bolo veľa vody aj v jarkoch okolo ihriska, pričom aj za takýchto podmienok sa volejbal musel hrať. Ihrisko však malo dobrý podklad a antuku z tehál, ktorú sme si na ihrisko zabezpečovali sami.

Pre činnosť volejbalového oddielu bolo treba mnoho organizačných schopností, práce a v neposlednom rade aj financií. Do organizácie a pracovnej činnosti sa zapájala celá mládež z dediny. Organizovali sa brigády na JRD v Krnej a za zarobené peniaze sa nakupovali lopty, dresy, siete, tepláky a tenisky si každý hráč zakúpil sám. Keď sa na zápasy vycestovalo (sobota odpoľudnia a nedeľa dopoludnia), bola cesta hraená TJ, no stravné a nocľah si platil každý hráč sám. Nemalé starosti boli aj s ubytovaním hráčov súpera, ktorí prišli hrať volejbal v nedeľu, lebo v sobotu hrali v susednej obci Hradište a nebolo ich kde ubytovať. Riešilo sa to tak, že boli ubytovaní po domoch, kde zároveň dostali i stravu. Tak to bolo po celých 6 rokov, kým sa hral v Krnej volejbal. Neskôr vzniklo aj družstvo žien, ktoré tvorili hráčky: Hela Senková, Iveta Hricová, Dana Hricová, Hana Majková z Hradišťa, Soňa Králiková Mária Ozdincová z Ozdína a Milada Košková z Uhorského. Ženy hrali okresnú súťaž asi dva roky a podmienky mali rovnako ťažké ako muži.

Okrem toho sme organizovali vojenské turnaje doma a zúčastňovali sme sa pri rôznych príležitostiach ako boli výročie SNP, posviacka- hostina a podobne. Zúčastňovali sme sa tiež na rôznych turnajoch v rámci okresu i mimo neho. Dosahovali sme dobré výsledky, obyčajne sme sa umiestňovali medzi prvými štyrmi družstvami.

Organizovali sme rôzne zájazdy ako napr. na Oravskú priehradu, kde sme odohrali priateľské zápasy s Teslou Orava Nižná, ako družstvo mužov, tak aj žien, ďalej na turnaj do Vysokých Tatier „*O pohár SNP*“ vo Vyšných Hágoch a podobne. Vždy sme spájali športové s príjemným a upevňovaním hrdosti na maličkú rodnú obec Krná.

Stolnotenisový oddiel vznikol v TJ ako ďalší, najmä pre športovú činnosť v zimnom období. V okresnej súťaži hrávali dva družstvá „A“ a „B“. Tvorili ich chlapci z dediny a to: Štefan Lepiš, Dušan Hric, Pavel Hric, Slavomír Šimo, Jaroslav Šimo, Drahuš Zöld a Ján Bahleda. Hrávalo sa v kaštieli v sále kultúrneho domu, kde sa vykurovalo drevom v kachliach. Podmienky na činnosť tohto oddielu boli podobné ako u volejbalistov. Stôl na stolný tenis a sieťku si zakúpili zo spoločného, páčky a loptičky si hráči kupovali sami ako aj športové oblečenie a obuv. V rámci okresu sa cestovalo autobusom, niekedy aj pešo, neskôr osobnými autami.

Stolný tenis ako i volejbal zanikli po roku 1968, kedy sa väčšina chlapcov oženila a odišli bývať mimo obce.

Iné športové podujatia boli organizované ako napríklad „Beh Smeny“ aj v rámci ČSM na miestnej úrovni podľa vekových kategórií s postupom do okresného kola. Na celej akcii bolo dôležité to, že sa do nich zapájali všetci mladí z dediny a týmto spôsobom si upevňovali i zdravie.

Od roku 2001 sa pravidelne uskutočňujú Hornohradské športové dni, spojené s turistickým výstupom na Jaseninu a cyklistikou po okolitých obciach. Štart je z obce Krná, počet účastníkov vysoký a priebeh akcie vydarený.

Záverom vypracovania môjho podkladu by som sa chcel ospravedlniť tým, ktorých som náhodou nespomenul a niečo pozabudol. Nie je to úmyselné, ale preto, že od tohto obdobia uplynulo takmer 30 rokov, ako píšem tieto spomienky zo života športovej činnosti v Krnej. Poznámam, že čo som uviedol, s nikým som nekonzultoval a urobil som to na požiadanie pani starostky obce Hricovej.

***zist'ovanie o ľud'och a telovýchovnej činnosti spolkov
/ 1 strana/

Jednotné roľnícke družstvo

Dňa 7.januára 1952 sa v Krnej konala ustanovujúca schôdza JRD. Do družstva vstúpilo 44 malých a stredných roľníkov, ktorí do spoločného hospodárenia odovzdali 104,14 ha pôdy. Za predsedu si zvolili stredného roľníka Michala Senku- Palíka. JRD obhospodarovalo aj pôdu, ktorá bola vyvlastnená občanom žijúcim v Amerike, tiež pastvy a opustenú pôdu v Rovňanoch. Spolu obhospodarovali 252 ha, z toho 106 ha ornej pôdy, 18,88 ha záhumienky a ostatok lúky a pasienky. K 30. marcu 1952 malo JRD 325 kusov HD z toho 145 kráv, ošípané 324, ovce 90 kusov, z toho 64 bahníc, sliepky 714 kusov.¹⁵⁸

---

¹⁵⁸ ŠA pobočka Lučenec. Fond : ONV Poltár, záp. R-MNV 1952

Po založení JRD III. typu od 1. septembra 1952 bolo na družstevnom oddelení ONV Poltár dohodnuté zavedenie pridruženej výroby (domáca výroba drevených kolies pri JRD). ONV v Poltári vydalo povolenie na vyrábanie drevených kolies po domácky a tieto voľne predávať na trhoch, ako i zásobovať jednotné roľnícke družstvá v okrese.

Bilančný súpis investičného majetku JRD Krná k 31. decembru 1952 bol nasledovný:

- Žací stroj – 1
- Kosačky – 3
- Sejačky – 6
- Šrotovníky – 6
- Vozy – 9

Členská základňa k 31.12.1952: v JRD bolo združených 37 poľnohospodárskych závodov s počtom 37 členov. Počet stálych námezdných zamestnancov bol 36. Počet členov a rodinných príslušníkov JRD práceschopných bolo celkom 78.

V roku 1953 sa predsedom JRD stal Pavel Šóšik.¹⁵⁹

V zápisnici R-ONV Poltár pod č. 343/1953 je z prieskumu JRD v Krnej zaznamenaná nasledovná správa: „ JRD v Krnej nebolo dostatočne vybavené strojovým parkom, pôdu obhospodarovali len primitívnym spôsobom, vo väčšej časti ručne. V JRD bolo celkom združených 37 závodov, čo do počtu trvale pracujúcich bolo 49, z toho 22 mužov a 27 žien. Rozloha pôdy činila 227 ha a 81 árov, k tomu na záhumienku pripadalo 91 ha a 86 árov.“

Na jar 1953 prišlo k pestovaniu technických plodín, najmä ľanu. V tomto roku postavili družstevníci hydináreň pre 400 kusov sliepok. V prestavanej bývalej Horkovičovej konici chovali 120 oviec. Dobytok bol sústredený v budovách Ondreja Zaťku, Ondreja Senku- Steca a iných.

Záloha na pracovné jednotky v roku 1953 činila 4,- Kčs. Doplatok bol po 0,80 Kčs a v naturáliách sa dostávalo 3 kg zrnín. Po prepočítaní naturálií v úradnej cene 3 kg činilo 7,80 Kčs. Pracovná jednotka v roku 1953 spolu činila 12,60 Kčs, v roku 1954 to bolo 15,80 Kčs a v roku 1955 to už bolo 17,80 Kčs.

V apríli 1954 vysadilo JRD 5 ha ovocného sadu. Obec Krná patrila do pastvinárskej a zemiakárskej oblasti.

V roku 1955 sa predsedom JRD stal Ján Hric- Žilák.¹⁶⁰

Na výročnej schôdzi JRD v roku 1956 bola zvolená nová správa družstva. Predsedom JRD sa stal Pavel Šóšik. Nová správa však odmietla prevziať funkcie. Nestalo sa tak ešte ani po mesiaci. Stará správa sa o chod JRD tiež nestarala, čoho príčinou boli veľké nedostatky v hospodárení. Dočasným vedením JRD bol poverený Michal Kuchár.¹⁶¹

V roku 1956 činila pracovná jednotka 18,20 Kčs. Stav dobytka k 31.12.1956 bol nasledovný : kráv 20, prasníc 13, sliepok 107 a oviec 187.

---

¹⁵⁹ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, záp. pléna MNV 1953

¹⁶⁰ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, záp. R-MNV 1955

¹⁶¹ ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Poltár, záp. R-MNV 1956

V roku 1957 sa predsedom JRD stal Ján Lepiš. Svojimi výsledkami sa umiestnilo v tomto roku medzi prvými v okrese Poltár. Pracovná jednotka činila 21,30 Kčs. Hrubá živočíšna produkcia činila 232,419 Kčs. Hrubá rastlinná produkcia činila 318,275 Kčs.¹⁶²

V roku 1958 bola dokončená stavba kravína K-98. Pôda bola obsiata nasledovne: 24 ha pšenica, 9 ha raž, 11 ha jačmeň, 7 ha ľan, 2 ha cukrová repa, 11 ha zemiaky a 6 ha kukurica.

V dedine boli i súkromne hospodáriaci roľníci a to Juraj Baláž, Ondrej Šulaj a Ján Vrabeľ, Pavel Lepiš, Hric Ján- Melica.

Žatevné práce pre veľkú nepriazeň počasia v roku 1959 prebiehali neuspokojivo. Väčšina obilia musela byť pokosená ručne. V tomto roku JRD vystavalo aj silážne jamy o obsahu 240 m³.

V roku 1960 bolo po celý rok mimoriadne daždivé počasie. Pri žatevných prácach musela pomáhať i mládež, a to hlavne pri trhaní ľanu a pri jeho odsemeňovaní. V tomto roku muselo JRD zlikvidovať aj chov sliepok, ktoré hynuli pre mor. Dokončená bola stavba ošipárne a zriadila sa kancelária JRD so sídlom v bývalom kaštieli Horkovičovcov.

V nasledujúcom roku sa družstevníci zamerali na hnojenie maštalným hnojom i umelými hnojivami. Veľmi boli zanedbané lúky a pasienky. Od založenia družstva sa úrodnosť lúk vôbec nezvýšila. Z ovocného sadu tiež nebol žiadny zisk. V živočíšnej výrobe bolo na začiatku roka 94 kusov HD a počas roka sa stav zvýšil o 14 kusov. Kráv bolo na začiatku roka 33, na konci 38 kusov. U ošípaných sa tiež zvýšil stav, ako aj pri ovciach. K 1.1. 1961 mali 187 kusov hydiny, v priebehu roka kúpili ďalších 29 kusov, avšak na konci roka ich bolo len 168. Za jeden rok uhynulo celkom 309 kusov. Popri bežnej produkcii mäsa a mlieka u chovu HD za rok 1961 odovzdalo JRD na aukčných trhoch celkom 10 kusov plemenného materiálu, z toho jedného býka na výstavnom trhu vo Zvolene.

V tomto roku bola postavená aj pivnica a sklad na stroje nad pivnicou.

V roku 1963 bola venovaná zvýšená starostlivosť pestovaniu ľanu. Nakoľko na jeho zozbieranie nebol dostatok pracovných síl, ponechali ľan na rose so semenom, čo sa v dôsledku trvalých dažďov nevydarilo. Semeno vyklíčilo, vlákno sa znehodnotilo, takže ľan mohli predat len v 9. triede, na čom stratili asi 100.000 Kčs. V roku 1964 sa predsedom JRD stal Ján Baráni. Tento rok bol postihnutý katastrofálnym suchom a živelnou pohromou. Pre suchotu museli vyoráť kukuricu a nahradiť inou plodinou na siláž. Mak, ktorý bol zasiaty na výmere 1 ha, sa neurodil. Ľan zohrával v družstevnom pláne dôležitú úlohu, pretože z tejto plodiny bralo družstvo najväčšie tržby. No v suchom počasí narástol ľan iba do výšky 20-40 cm. Pre svoje krátke stonky nemohol byť vykúpený. Museli ho použiť ako stelivo pod dobytok. Keďže neboli dosiahnuté hektárové výnosy u všetkých plodín, neboli splnené ani predpísané dodávky štátu.

Pre doplnenie krmovínového fondu zberali družstevníci seno v českom pohraničí, odkiaľ dovezli do Krnej 81 q sena.

---

¹⁶² Kronika obce Krná

K 1.1.1964 bolo na družstve celkom 134 kusov HD, z toho 42 kusov kráv. U ošípaných bol stav 121 kusov, z toho 35 kusov prasníc.

27. júna 1964 sa obloha zatiahla čiernym mračnom. Nastala úplná tma a v tom sa s veľkým vetrom prihrnula búrka. Padal ľadovec veľkosti orechov. Všetka úroda v poli bola zbitá k zemi. Po búrke sa potokom privalila veľká voda, ktorá niesla so sebou pne stromov a skaly. Pobrala aj lavičky, ktoré slúžili ľuďom na prechod z jednej strany ulice na druhú. Pod mostom pri obchode sa priechod potoka zatarasil a voda vyrazila ponad most a ďalej sa valila dolu dedinou. Počas tejto búrky na lazoch u Ľalíkov – Tušimov blesk zapálil hospodársku budovu, ktorá za malú chvíľu ľahla popolom. Zhorelo seno, slama a 3 kusy HD. Na takúto búrku sa ani starší ľudia nepamätali. Naposledy bola podobná búrka v 1929. Búrkou bola veľmi poškodená i regulácia potoka.¹⁶³

V nasledujúcom roku bolo tiež veľmi nepriaznivé počasie. Obilie muselo byť pokosené ručne. Pri sadení zemiakov sa po prvýkrát použila mechanizácia.

V roku 1966 boli dodávky zrnín splnené na 120,2 %. K 1.1.1966 sa družstevníci starali o 130 kusov HD, z toho 51 kusov kráv. Ku koncu roka bol stav HD 131 kusov, stav ošípaných 156 kusov, z toho prasníc 31. V tomto roku bolo nakúpených i 236 jahniat. Pracovná jednotka činila 15,50 Kčs. JRD malo i pridruženú výrobu ako natierači konštrukcií, kúrenárske práce a výrobu drevených kolies.

Od roku 1966 až do zlúčenia s JRD Uhorské r. 1971 bol predsedom JRD Ján Hric – Žilák.

V spolupráci s miestnymi organizáciami sa vo veľkej miere podieľalo na kultúrnom živote obyvateľov obce. Pre členov a rodinných príslušníkov organizovalo zájazdy na medzinárodné výstavy do Brna, na Duklu a Oravskú priehradu.

Po zlúčení JRD zostali na hospodárstve Krná gazda a skupinárka. Dosiiahnuté výsledky JRD v rokoch 1966 – 1971 boli nasledovné:

1.septembra 1962 udelila R-ONV v Lučenci 1. miesto v súťaži „*Horská oblasť*“. V roku 1964 v tej istej súťaži obsadili 2. miesto a v roku 1967 pri príležitosti 15. výročia založenia JRD udelené Čestné uznanie.

Cudzie, alebo menej známe výrazy

Abajdóc- zmiešanina raže a pšenice

Akó, akó triciti- pôvodne panská miera, neskôr názov služieb obilia, ktoré vyberali nezávisle na množstve úrody, ako pri deviatkoch a nie z každého druhu obilia.

Allódium, allodiatura- majer. Veľké hospodárstvo, kedysi patriace statkárovi (obyčajne na odľahlejšom mieste), dnes samostatná hospodárska jednotka štátneho majetku.

---

¹⁶³ Kronika obce Krná

Alveus- úľ.

Apró barom- výraz používaný pre ošípané, ovce a kozy.

Árenda- nájom.

Avena- ovos.

Blada- latinský názov jarného osiva, znamená pšenicu.

Cacabus crematicus- kotol na pálenie liehu.

Calcatura- osievanie pôdy plodinami, zasiatie plodín, sejba. Viacpoľné obrábanie pôdy bolo rozšírené v Európe ešte aj v XIX. stor. Ornú pôdy ležiacu v pásoch vedľa seba pravidelne zasiali plodinami alebo nechali oddychovať nezasiatu. Najrozšírenejšie bolo trojpoľné hospodárstvo, čo znamenalo, že na konci roka zasiali oziminy (pšenica, raž), na jar nasledujúceho roka zasiali jarné plodiny (jačmeň, ovos, proso), tretia časť pozemku ostala ležať úhorom. Nazývali ho rôzne: pole, otáčka, chodníkom, tabuľa. Z roka na rok sa toto striedalo. Pre dve obce bolo typické hospodárstvo dvojpoľné.

Cassa- pokladňa.

Census- odvod peňazí zemepánovi za užívanie poddanského pozemku. Poddaní odvádzali peniaze v 2-3 splátkach ročne, najčastejšie na jar na Sv. Juraja alebo na S. Martina, niekedy aj na Vianoce. Census znamenal i odvod peňazí za užívanie domov, ktoré boli vlastníctvom zemepána, alebo za užívanie opustených pozemkov.

Colonus- poddaný.

Quartérium, kvártély- vojenské ubytovanie s celým vybavením. Počas tureckých vojen na území habsburského Maďarska v prvom rade, okrem hradných opevnení, sídlili nemecké cisárske spojenecké vojská. Ubytovali ich v obciach, čo často veľmi zaťažovalo poddanské obyvateľstvo.

Conscriptio- súpis.

Curialis helység- obec, ktorá vznikla zo šľachtických majetkov.

Decima, dézsma, Zehent- za feudalizmu desiatok z úrody, ktorú museli poddaní odovzdávať cirkvi. V XV. stor. sa povinnosť vzťahovala na obilie, víno, barany, kozy i na včely. Šľachta bola spod týchto daní oslobodená. V polovici XVI. stor. KOMORA (združenie na hájenie stavovských záujmov) pravidelne preberala na krytie vojenských výdavkov pápežské desiatky. Od tohto času už cirkev z nich málo čo dostala. Komora poslala do nájomných desiatkových obvodov decimátorov (vyberačov daní) a tí za spolupráce s richtárom obce zaznačili úrodu z každého domu, počet zvierat a vzali desiatok. Komu sa urodilo málo alebo nemal žiadnu úrodu, musel zaplatiť tzv. „kresťanský peniaz“.

Deserta, sessio campestralis, sessio deserta, terra deserta, terra desolata- opustený pozemok po smrti poddaného alebo jeho odst'ahovanie, prípadne skrývanie. Ide o neobrábaný pozemok bez budovy alebo taký pozemok, na ktorom bol dom, ale jeho obyvateľ nevedel obrobiť pôdu a takto stál opustený.

Fél hely- vid' sessio colonialis.

Fertale, fertály- vid' sessio colonialis.

Fiscus, fiscus regius- poklad, kráľovský poklad. V záujme štátneho pokladu chodili ku súdnemu konaniu kontrolóri alebo právni zástupcovia.

Fundus, Fundus colonialis- vnútorný pozemok. Časť poddanského pozemku, na ktorom bol dom a hospodárske budovy.

Horsdeus, ordeus- jačmeň.

Inquilinus- želiar. Najchudobnejšia vrstva, ktorej sa neušlo (alebo ušlo len veľmi málo) z pozemkov urbára.

Iudex- richtár obce.

Libertinus, libertus, liber- slobodný. V XV. stor. sa stalo zvykom, že zemepáni si niektorých svojich poddaných oslobodili za určitý poplatok od vojenskej povinnosti, z časti zemepanských povinností alebo celkom a vypustili ho z triedy poddaných.

Lignatio, faizás- užívanie lesa. Podľa starého zaužívaného práva, mali poddaní povolené v lesoch prislúchajúcich k obci narúbať drevo potrebné na stavbu a pozbierať suché drevo na kúrenie. V XVI. stor. zemepáni pri užívaní lesov viac a viac obmedzovali poddaných a niekde vydávali lesy i do prenájmu.

Madárpénz- odovzdávané peniaze, ktoré sedliaci platili zemepánovi ako daň za vtákov.

Majorság- pozemok vo vlastníctve zemepána. Názov panstva, ktoré obrábali poddaní do r. 1848 robotovaním.

Mixtum, tricitum, abajdóc- zmiešanina raže a pšenice.

Mola, molendinum- mlyn, názov najrôznejších mlecích nástrojov. Keď bol mlynár obyčajný zamestnanec, zisk z mlyna odovzdával zemepánovi, ak ho mal v prenájme, odovzdával časť príjmu. Povinnosťou mlynára bolo vychovať na otrubách sviňu pre zemepána, udržiavať v poriadku celý mlyn a vykonávať údržbárske práce i na iných budovách.

Munera, muneralis- dar. Okrem deviatku z úrody odovzdávali poddaní zemepánovi i dary, ktoré pozostávali z domácich zvierat. Tieto dary nosili bez akýchkoľvek vopred stanovených predpisov do dvora zemepána.

Porta- názov celého poddanského pozemku. V XVI.-XVII. stor. porta znamenala približne 3-4 poddanské pozemky. V r. 1647 za 1 portu počítali pozemok o veľkosti, ktorý vedeli obrobiť 4 pluhmi a 6 ťažnými zvieratami. Za jednu portu sa počítalo aj 16 rodín želiarov.

Robot- vid' servitium.

Servitium, robota, Robothen, szerjárás, úrdolga- robota, robotovanie. Na začiatku feudalizmu museli poddaní okrem peňažných dávok a dávok z úrody odvádzať i ťažké práce (roboty) zemepánovi.

Sessio colonialis- pozemok poddaného.

Sesio inquilinaris- pozemok želiara. Mohol byť celý, trištvrt'ový, polovičný, štvrtinový a osminový. Veľkosť pozemku závisela od veľkosti obrábanej pôdy v chotári a od počtu poddaných.

Taxa, taksa- peniaze pre zemepána (menej často úroda), ktoré nesúvisia s poddanským pozemkom. Od polovice XVII. stor. sa stalo zvykom zemepána, že oslobodzoval svojich poddaných od stanoveného množstva (taxy) peňažných dávok.

Vectura- furmanka, prevážanie. Vedľa ostatných služieb pre zemepána, museli poddaní vykonávať i rôzne furmanky. Dávky z obilia a vína museli vlastným povozom odviezť do panského obydľia.

Pramene: Urbáriumok a XVI.-XVII. században. Szerkesztette és a bevezetőt tanulmányt írta: Maksay Ferenc. Bp. 1959. 817-836 p.

Miery a peniaze (platidlá)

Cruciferus- grajciar (drobný peniaz, stý diel zlatky). 1/6 rýnskeho forintu (bývalý rak.-uhorský peniaz, zlatka, rynštiak). Vid' Florenus Rhenensis.

Cubulus- gbel = 2 merice = 106,665 088 litra. Používalo sa na meranie vína. Najviac rozšírený bol gbel budínsky s obsahom 84,84 litra.

Centenarius- funt= 56 kg.

Currus foeni- voz naložený senom. Slúžilo ako plocha kosenia. Lúka, na ktorej sa v XVI. stor. urodilo za jeden voz sena sa rovnala približne s veľkosťou lúky 1 kat. jutra= 1200 siah.

Denarius, denarius Hungarus, nummus nummus Hungaricus pénz- maďarský denár (strieborná minca) 1/100 maď. forintu. V XVI.- XVII. stor. najrozšírenejšie maďarské drobné peniaze.

Ember kaszáló rét- vid' falcastrum.

Falcastrum, falcatura, kaszalja rét, emberkaszáló rét, pratum unius falcastri- lúka , ktorú pokosí 1 kosec. Kosec slúžil na určenie veľkosti plochy. Lúka bola takej veľkosti, akú dokázal pokosiť jeden kosec za jeden deň. V XVIII. stor. to bolo približne 1 kat. jutro= 1000- 1200 siah.

Florenus, Rhenensis, Golden- rýnsky forint= 60 násobok grajciara. Do polovice 17. stor. 0,6 potom 1-1,2 maď. forintu.

Forint- vid' florenus.

Iugerum, iuger- jutro. Plošná miera. Pod týmto názvom rozumeli plochu, ktorá sa dala poorať za 1 deň. Jeho veľkosť bola na obciach rôzna. V XVI.- XVII. stor. 864 štvorcových siah kráľovského jutra.

Iusta, media- itze = holba = 0,833321 litra. Používaná na meranie vína. Najznámejšia bola budínska 0,8484 litra.

Kasza, kaszás rét- vid' falcastrum.

Kila- miera na meranie obilovín. Novohradská kila bola totožná s bratislavskou mierou 46,8975 litra.

Libra, fonto- funt. Miera váhy. Od XVI. stor. sa používal viedenský funt = 0,56 kg.

Mázsa- vid' centenarius.

Metreta- merica. Podľa bratislavského merného zákona veľká bola 62,48 litra. Malá bratislavská merica bola 53,3 litra.

Pramene: Urbáriumok a XVI.- XVII. században. Szerkesztette és a bevezetöt írta Maksay Ferenc, Bp. 1959, 837- 840 p.

Obsah

Úvod

Prírodné pomery

Obec očami súčasníka

Osídľovanie

Najstaršie dejiny obce

Hospodárske a spoločenské pomery v Krnej po vyhnaní Turkov

Polnohospodárske pomery v 18. storočí

**Hospodárske a spoločenské pomery v Krnej do zrušenia
poddanstva**

Zavedenie urbára v Krnej 1770-1771

Migrácia obyvateľstva Krnej

Bytové pomery v Krnej

Chov zvierat v Krnej na prelome 19.a 20. storočia

Majetkové pomery v Krnej po zrušení poddanstva

Cirkev a škola v Krnej

Počiatky školstva

Administratívne začlenenie a obecná správa

Medzivojnový vývoj

Krná po oslobodení

Školstvo

Škola Krná- Neklen

Kultúra

Spolky

Jednotné roľnícke družstvo
Cudzie alebo menej známe výrazy
Miery a peniaze (platidlá)

Použitá literatúra

A Magyar Korona Országainak Helységnévtára. Budapest. 1892

A Magyar Korona Országainak Helységnévtára. Budapest. 1910

A Magyar Korona Országainak Helységnévtára. Népszámlálás 1900. Budapest 1902

A Magyar Korona Országainak Helységnévtára Népszámlálás 1910. Budapest 1912

A Magyar Szent Korona Országainak 1910 évi népszámlálása. Budapest. 1912.

A Magyar Szent Korona Országainak állatlétszáma 1911. Budapest 1913

Az Országos Kormánylap adatai szerint

BOROVSKY, S.: *Nógrád vármegye.* Budapest. 1911.

Časopis „Novohradský hlas“ 1947

CSIZMADIA, A.: *Magyar állam és jogtörténet.* Budapest 1978

Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska. Bratislava 1995

FÉNYES, E.: *Magyarországnak s a hozzákapcsolt tartományoknak mostani állapota statisztikai és geographiai tekintetben.* Pest. 1843

GAÁL, L.: Budapest. 1978.

Gazdacímtár. Budapest 1897

Kronika obce Krná

Magyarország földbirtokosai. Budapest. 1893

Magyarország Helységnévtár. Budapest 1863

Magyarország. Helységnévtár. Budapest 1888

Magyarország. Helységnévtár. Budapest 1895

Magyarország. Helységnévtár. Budapest 1907

Magyarország művelési ágak szerinti terjedelme és földjövödelme. Buda. 1865

Magyarország történeti kronológiája. Budapest 1982

MOCSÁRY, A.: *Nemes Nógrádvármegyének esmertetése.* I.k. Budapest. 1826

Müemlékjegyzék. Korna.

NAGY, I.: *Notitiae Politici Geographico Statisticae Hungariae.* Buda 1859

NML. Salgótarján. Evangélikus egyházkösségek díjlevelei. Kézirat.

NML. Salgótarján. Sig. IV.

Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve. 1992-1993.

Nógrádi Naptár 1919

Obce a mestá okresu Lučenec 1992

ObÚ Krná. Zápisnice obecného zastupiteľstva

Országos Szécsényi Könyvtár. Budapest. Kézirattár

PACSÉRY, K.: *Nógrádvármegye oktatása.* Balassagyarmat 1900

PACSÉRY, K. a kol.: *Nógrádvármegye népoktatásának története.* Balassa Gyarmat 1900

Pallas Nagy Lexikon. Budapest. 1899

RADVÁNYI, F.: *Collectanea ad historiam Comitatus de Nograd Codex.sec.XVII.* Kézirat

ŠA pobočka Lučenec. Fond: Notársky úrad Uhorské

ŠA pobočka Lučenec. Fond: ONV Lučenec

ŠA pobočka Lučenec. Fond : ONV Poltár

ŠA pobočka Lučenec. Fond: Okresný Osvetový dom v Lučenci

ŠA pobočka Lučenec. Fond: OOI- Lučenec

ŠA pobočka Lučenec. Fond: OÚNV Uhorské

Štatistický lexikón obcí ČSSR Praha 1966

Štatistický úrad SR. Obce Banskobystrického kraja v roku 2001

Vlastivedný slovník obcí na Slovensku. Zv. 2. Veda. Bratislava 1977